

**Vipavski
glas**

letnik XXVI marec 2010/št. 92

Mala mamica

Vsaka stopinja
v mladosti moje hoje
me spominja
na življenja boje.

Že ko sem pri zibelki čepela
in otroka zibala,
vse pesmice sem mu izpela
z otroškim glaskom,
ki je ves nežen in tih,
kot pomladnih sapic dih.

Že takrat v duhu sem trpela,
kot mala mamica
se nad otrokom sklanjala.

Skrbno sem poslušala,
če otrok že spi.

Potihoma kot tat
sem po prstih šla do vrat,
a vrata niso se odprla!
Začela sem na glas kričati,
kot bi za večno
v izbi morala ostati.

Še name mama jela je kričati;
z otrokom vred hotela sva zbežati.

To prvi so življenja boji;
Že malega otroka,
ko ubogljiv je in boječ
skoz življenje vodi roka.

Tonca Breščak

Našim ženam in mamam iskreno čestitamo za njihov praznik.

Vsem našim bralcem želimo vesele velikonočne praznike:

Uredniški odbor

Naslovnica:

Center starejših Pristan v Vipavi

Foto: Oton Naglost

Kultura se rojeva v družini

Nazadnje še, prijat'li,
kozarce zase vzdignimo,
ki smo zato se zbrat'li,
ker dobro v srcu mislimo.

Dokaj dni
naj živi

Bog, kar nas dobrih je ljudi!

(F. Prešeren, Zdravljica)

Ko so me prosili, naj ob kulturnem prazniku kaj napišem, sem se zavedla, da to sploh ni tako enostavno. Naj pišem o kulturi nasploh? O tem pišejo vsi! O Prešernu, ki ga vsi poznajo? Če ne drugega, vedo vsaj to, da je avtor besedila naše himne. Kaj naj bi jaz o njem povedala novega? Pa tudi o nekulturi v javnem in političnem življenju ne bom govorila, saj danes praznujemo kulturni praznik.

Zato bom odstrla tančico druge plati kulture – kulture, ki je v nas samih.

Prisostvovala in nekaj malega sodelovala sem na kulturnem dogodku, ki se je odvijal v intimnem podeželskem okolju, z večinoma preprostimi ljudmi. Zbrali smo se, da počastimo slovenski dan kulture, ki nosi ime našega največjega pesnika, Franceta Prešerna. Tu, v pristnem okolju, ni nič »narejeno«, ampak je vse tako zelo preprosto in iskreno. Vsako leto ta dan posvetimo eni izmed dejavnosti, ki so značilne za to okolje. Letos so bila to ročna dela: vezeni prti, čipke, zavese, »kvačkani« izdelki ... Izdelki, narejeni z ljubeznijo. Ljubeznijo, ki je kultura srca. V prt, ki ga je vezla sedem mesecev, da ga je nato podarila vnukinji ob njeni poroki, je vtakala »niti« svojih želja po sreči in zvestobi. Ljubezen, torej kulturo srca, ti v tej prvinski obliki lahko da le družina. Kultura je vrednota, ki jo je treba negovati: kultura odnosa do domovine, do maternega jezika, kultura spoštovanja in sprejemanja drugega in drugačnega, kultura odnosa do nas samih ... Vse to se najprej rojeva v družini, kjer tako prejmeš najlepšo in najboljšo popotnico za življenje. Družina je tvoje prvo srečanje s kulturo, najprej z jezikom, potem spoznavanjem okolja, kasneje s stiki z drugimi ljudmi ... Šele na teh temeljih potem lahko gradiš lastno identiteto. Če ima otrok varno družinsko okolje, lahko na podlagi ljubezni in vzgoje, ki jo pridobi v prvih letih življenja, gradi kulturo na vseh drugih področjih bivanja, in odraste v odgovornega človeka, obogatenega z vrednotami, ki so mu bile dane v najobčutljivejših letih, letih razvoja in odraščanja.

Kulturnega človeka ne naredijo visoka izobrazba, visoki standard, dobra služba ali »pomembna« družba. Naredijo ga drobne in preproste, a ne nepomembne stvari.

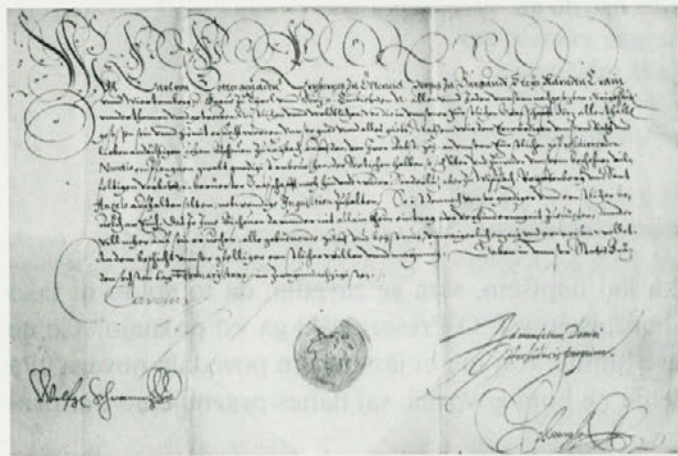
Večer se je zaključil v prijateljskem druženju in pogovoru, ki bi ga imenovala kar »kulturni dialog«, saj je potekal v medsebojnem spoštovanju in sprejemanju različnih mnenj.

Ob slovenskem kulturnem prazniku Vam želim obilo pristnega, »tradicionalnega« slovenstva, ki naj se občuti in živi vse leto!

mag. Lejla Irgl

Vipava v listinah

V letu 2008 je minilo 500 let od rojstva Primoža Trubarja in v tem letu se je zvrstilo veliko dogodkov, s katerimi so poskušali obeležiti njegov pomen v slovenski literaturi. Vsi Vipavci smo bili že v rosnih letih

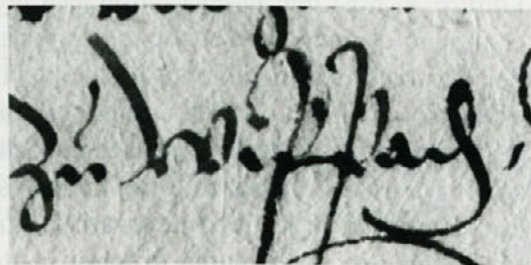

v šoli seznanjeni z vlogo takratnih pomembnih Vipavcev v dobi protestantizma, tako da tega ne bi posebej poudarjala. Glede na to, da je Vipavski glas glasilo, ki se poleg aktualnim dogodkom v kraju posveča tudi zgodovini, bi na tem mestu objavila vir, ki priča o pomembnosti Vipave. Gre namreč za listino, ki je ohranjena v Nadškofijskem arhivu in je na tem mestu objavljena v originalu, kot transskript in v krajšem prevodu.¹

Najprej bi razložila vzroke za njen nastanek in pa tudi vlogo, ki jo je imela. V času protestantizma so prebivalci Vipave kot protes-

tantski pisци odigrali pomembno vlogo pri širitvi pisane slovenske besede in s tem tudi protestantizma. S tem pa se tedanje oblasti niso strinjale in avstrijski nadvojvoda Karel Habsburški je v poskusu zatreti vse bolj naraščajoči protestantizem v svojih deželah v soglasju s papežem poskušal vrniti deželo zopet k rimokatoliški veri ter vzpostaviti red.

Nadvojvoda je tako že leta 1579 na podlagi sklepov politične rekatolizacije dežele, ki so jih pripravili deželni knezi, začel preganjati protestante z Goriškega. V osemdesetih letih je to stopnjeval tudi v mestih, na zemljiških gospostvih in uradih. Vzporedno s tem pa je tekla tudi katoliška prenova, med katerimi je bil vidnejši predstavnik ljubljanski škof Janez Tavčar. V duhu prenove je deloval že kot župnik v Komnu ter potem kot župnik in arhidiakon v Gorici, še bolj pa po letu 1580 kot škof. Po naročilu nadvojvode Karla je tako obiskal župnije na Goriškem in preveril duhovno stanje.² Pri tej vizitaciji župnij mu je nadvojvoda dal spremno pismo, pri čemer mu je nadvojvoda poskušal zagotoviti pomoč in podporo plemičev. Med tekstom se omenja tudi Vipava, kar je izjemno zanimivo in tudi kaže na velik pomen kraja v tistem času.

Original listine:

[Wir Carl von Gottes genaden Ertzhertzog zu Österreich, Hertzog zu Burgundi Steyr Kärndten Crain vnnd Wiertemberg etc. Graue zu Tyrol vnnd Görtz etc. Embietten N. Allen vnnd Jeden vnnsern nachgesetzten Obrighkhaiten vnnderthonnen vnnd getrewen, Geistlichen vnnd Weltlichen, wo die in vnnserer fürstlichen Grafschafft Görz allenthalle gesessen sein vnnd hiemit ersuecht werden, vnnser gnaden vnnd alles guets, nachdem wir dem Erwürdigen vnnserm Rath vnd lieben andächtigen Johan Bischouen zu Laybach auff den, von Irer Babst: heyligen an vnnserm fürstlichen hof Residierenden nuntio empfangen gewalt gnedigist anbeuolhen, der Sectischen halben so sich über vnd zuwider vnnserem beschehen vilfeltigen verbott, in beruerter Grafschafft nach hin vnd wider, Sonderlich aber zu Wippach, Reyffenberg vnd Sant Angelo aufhalten solten, notwendige Inquisition zuhalten, so ist demnach vnnser gnediger vnnd ernstlichen beuelch an euch, das Ir Inne Bischouen darunder mit allain khein eintrag oder verhinderung mit zuefuegen, sonder vill mher auf sein ersuechen, alle gebuerende hilff vnd beystandt, vmreigerlich ertzaigen vnd erweisen wellet an dem beschicht vnnser gefelliger erstlicher willen vnnd maynung. Geben in vnnser statt Grätz den sechsten tag Februarii anno etc. im zwayundachtzigisten]

Prevod:

Karl, avstrijski nadvojvoda, vojvoda v Burgundiji, Štajerske, Koroške, Kranjske in Wirttenberga itd. grof Tirolski in Goriški itd. naprošamo vse in vsakega izmed gospodov, podložnih in zvestih, svetne in posvetne, ki živijo v naši Goriški grofiji, in jih naprošamo, da bi potem ko smo našega svetovalca in ljubega pobožnega ljubljanskega škofa Janeza Tavčarja pooblastiti, da bi razpolovili sekte, ki so se po celotni Goriški grofiji razrasle, posebno pa v Vipavi, Braniku in Štanjelu, in je tako nujno potrebno uvesti inkvizicijo ter jih ustaviti, tako da sloni naše upanje in skrb na vas, da škofu ne preprečujete delovanja, ampak mu nudite in izkažete vso pomoč, takšna je naša volja in mnenje.

Dano v Gradcu, 4. februarja v letu 82.

Marija Čipić Rehar

1 Nadškofjski arhiv Ljubljana, Zbirka listin, 1582 II 6., Gradec.

2 Zgodovina katoliške cerkve, dodana poglavja iz slovenske cerkvene zgodovine Metod Benedik, Ivan Štuhec, Celje: Mohorjeva družba, 1999, str. 374–375.

O cerkvi sv. Štefana v Vipavi v 18. stoletju (Po Francetu Mesesnelu)

Vipavska farna cerkev, posvečena prvemu mučencu sv. Štefanu, je tudi moja farna cerkev, čeprav že dolga desetletja spadam pod starološki zvon. Še vedno me navdaja ponos ob pogledu na mojo vipavsko matično cerkev, ki je že na zunaj mogočna stavba, navznoter pa lepa kot malo katera. Za

Jelovškova freska na stropu ladje

trg Vipavo je v začetku 19. stol. veljalo, da je bila po številu hiš in številu prebivalcev kar na četrtem mestu na Kranjskem (*Kronika 2, L. 55., 2007, str. 208, 209*). Imela je več gospostev, več gradov, vsaj dve cerkvi in sedež pražupnije. S tako visokim številom se je nekdaj ponašalo le malo krajev. To kaže, da je bila pomemben kraj, nastal nekoč davno ob izvirih čistih voda, bogat s trto in sadjem, na strateško pomembnem mestu.

Da je bila Vipava že zgodaj pražupnija, pove tudi zapis Janeza Höflerja (*O prvih cerkvah in pražupnijah na Slovenskem, Ljubljana 1986, str. 31*), ki navaja, da so leta 1296 pražupnije v Cerknici, Ložu in Vipavi sodile med tri oglejske župnije »na Krasu«, sicer pa pripadale gorenjskemu arhidiaconatu (arhidiaconat Kranjske).

Starejši viri omenjajo, da je bila Vipava povzdignjena v župnijo leta 1275. Cerkevica sv. Marka ob Lanthierijevem gradu, tik ob reki Vipavi, je bila prvotna, morda že župnijska cerkev.

Ker je postala premajhna, so zgradili na mestu sedanje župne cerkve novo gotško cerkev, posvečeno sv. Štefanu, le-ta je bila leta 1345 povzdignjena v župnijsko cerkev namesto premajhne cerkve sv. Marka (*Catalogus cleri za leto 1885, str. 155*). Spadala je pod koroško štrasburško škofijo, kasneje pa pod ondotno proštijo (leta 1468 jo je cesar Friderik 3 podelil štrasburški škofiji na Koroškem, kar je papež Pavel II. potrdil). Verjetno se je to dogodilo pod koroškimi vojvodi Španhajmi, ki so bili tudi goriški mejni grofje. To se je očitno pozabilo, zato »cesar Leopold I. dne 30. januarja 1692 naroča kranjskemu deželnemu vicedomu Francu Adamu Ursiniju, grofu Blagaju, naj ugotovi, od kdaj Habsburžanom ne pripada pravica do podeljevanja vipavske župnije, kajti sliši se, da to župnijo podeljuje neposredno prošt v Strassburgu na Koroškem« (*cit.: Vicedomski urad za Kranjsko 13. stol. – 1747, 6. del: Cerkvene zadeve, Ljubljana 1997, str. 363*).

V kasnejših stoletjih se je podoba cerkve spreminjala. Sedanja župna cerkev ima nad glavnimi vrati latinski napis, ki vsebuje letnico zidave, to je 1556, povečana pa je bila leta 1750. Ker župnijska kronika ni ohranjena (pogrešana je od preselitve župnišča leta 1953 iz nekdanjega malega semenišča na hribu v trg Vipavo), je vsak zapis, nanašajoč se na zgodovino cerkve, zanimiv in dragocen.

Prižnica z baldahinom

postavili novo ladjo, pa nas poučita navedeni dve računski knjigi z natančnim popisom del in cen zanje. Avtor dalje pravi, da je med podrobnimi računi o gospodarstvu s cerkvenimi posesti mnogo podatkov, ki so važni za stavbno zgodovino in opremo župne cerkve. Iz njih izvemo imena arhitekta, mojstrov, slikarjev, kiparjev in orglarja; odkrijejo nam (do tedaj) neznane freske Franca Jelovška in pričajo o močnem deležu ljubljanskih umetnikov pri gradnji cerkve, ki je do l. 1830 pripadala goriški nadškofiji.

Sledi seznam računov za različne storitve, delo posameznih mojstrov, obrtnikov, slikarjev ali drugih umetnikov ali izvajalcev. Vsi računi se nanašajo na opravila, dela ali izdelke v zvezi s cerkvijo sv. Štefana. Računi so navedeni kronološko, in sicer po obdobjih posameznih župnikov, zajeti pa so od leta 1719 do 1829, torej za 110 let.

Seznam je napisan v latinščini, denarne enote so iz obdobja, ko so veljale. Prosila sem p. Angela Kralja, Vipavcem dobro poznanega patra kapucina, ki je petnajst let preživel v kapucinskem samostanu v Vipavskem Križu, tam marsikaj popravil in uredil imenitno samostansko knjižnico, da bi prevedel besedilo v slovenski jezik, saj je pater imeniten poznavalec jezikov, starih pisav, posebno gotice. Z naklonjenostjo je sprejel delo in tako lahko bralcem Vipavskega glasa predstavimo vrsto imenitnih del in opravil, ki so jih v vipavski farni cerkvi opravili v 18. stol. in v začetku 19. stoletja.

Za pojasnilo glede denarnih enot pater Angel navaja vrednost denarnih enot v primerjavi z avstrijskim goldinarjem.

Spodaj navajam pregledno tabelo del in cen, kot je navedena v samem članku v Zborniku za umetnostno zgodovino. Zaradi boljšega razumevanja je tekst preveden v slovenski jezik.

D - dukat, l - lira, s - sold (po ital.)

D = dukat = 4,30 gld. / (Fl ali gld = 5,29 lir ali 20 soldov)

¹ Različni viri o gradnji cerkve navajajo različne letnice, npr.: *Naslednje leto (1377) je bila v Vipavi sezidana nova župnijska cerkev in posvečena sv. Štefanu, mučeniku in papežu. Župnijski posli in obredi so se tedaj prenesli iz male kapelice sv. Marka v novo cerkev.* Citat iz knjige Baucer Martin: *Zgodovina Norika in Furlanije*, Lj. 1991, str. 313 (prvič izšla leta 1663). Naslednji vir je *Catalogus cleri* iz l. 1885, ki navaja letnico 1345.

Robbov tabernakelj na Marijinem oltarju

Za časa župnika Janeza Friderika Švajgerja (Schweiger):

Leto	Opravljenno delo	dukat	lira	sold
1719	mojstru za nov oltar	70	-	-
	kovaču za vezi (okovje za nov oltar)	1	4	10
	zidarju	2	3	-
1721	sindik Matiju Petriču za nov Marijin oltar	50	-	-
	kamnoseškemu mojstru	1	1	10
1722	nakup angelov za oltar Imena Jezusovega	8	2	8
	slikarju za krstilnik	4	-	-
	za zidarja – dano kamnoseku	9	-	12
	za prevoz 3 vozov apna	1	-	3
	beljenje cerkve	8	-	12
	kamnoseku Jerneju za popravilo poda v zakristiji	2	3	12
1723	za sedeže v cerkvi pri vratih pred kipi	6	1	-

Za časa župnika Dominika Repiča:

Leto	Opravljenno delo	dukat	lira	sold
1727	izkop kamenja v novi kapeli	1	5	-
1729	202 zidaka za graditev kapele (nadzorniku je vsak dan dano 3 gr. več)	78	5	-
	zidarjem ob kruhu in dr.	5	-	-
	Mihaelu Kompara za vrata za kapelo	3	3	-
	ta je dal kamnoseku Žgavcu za delo	22	-	-
1730	za kamenje za kapelo	15	-	-
	za spomenik pri kapeli kamnoseku	7	3	-
1731	v Gorico za kamenje	3	1	6
	za dva kamnita kropilnika	7	3	-
	kamnoseku g. Paskulinu ² za njegovo delo	100	-	-
	drugič za zidarje in pomočnike za delo pri oltarju	4	5	7
	za izdelavo cerkvenih vrat	6	5	5
1732	vdova kamnoseka je dala	50	-	-
	še je dala vdova Paškulin za izdelavo kamnov	2	-	-
	gospod iz Gorice dal za angele	2	3	-
	za beljenje cerkve dal	7	2	30
	kamnoseku za vrata in okna	9	-	15
1733	Jožefu Krhnetu ³ namesto Paškulinki	8	1	10
	Paškulinkinemu delavcu	26	-	-
	na račun Paškulinke za delo	36	-	-
	tistemu, ki je očistil kamenje	7	3	-
	Jožefu Krhnetu namesto Paškulinki	4	2	10
	izdatek za ograjo pred oltarjem	5	1	10
	kamnosekom za umivalnik (najbrž za roke, op. prev.) mimo mojstra	8	-	16
	prekril dom Dev. Mar. in kor sv. Štefana			
	kupil zvonček za oltar S. R. T.			
	premestil večji zvon in stopnice v zvoniku			
1734	graditev nove zakristije	11	4	18
1737	slikarju za kip Vstalega Kristusa			

² Paschulin ali Paschkolin je imel delavnico v Gorici.

³ Karhne, vipavska klesarska in zidarska družina, ki še danes izvaja obrt (opomba je napisana za prispevek v letu 1926, op. avt.).

	kiparju za kip Vstalega			
1741	zlatarju za novo pozlatitev štirih srebrnih in enega starega keliha			

Za prenovo in popravila kora v svetišču sv. Štefana v letih 1737 in 1738:

Leto	Opravljenno delo	dukat	lira	sold
	kamnoseku in kiparju za osem kipov – nemških goldinarjev	96		
	v Ljubljani za en kip	17		
	plačal kamnoseku za tabernakelj	50		
	draguljarju za njegova dela	14		
	za vezi (najbrž okovje, op. prev.) kipov in tabernaklja	16		
	za pozlatitev tabernaklja in kipov	136		
	v Ljubljani za pozlatitev zgoraj omenjenega kipa (Vstalega)	10		
	za ključavnico tabernaklja	8		
	slikarju freske ⁴ na koru po pogodbi	300		
	za prižnico kamnoseku in za železno ogrodje (ograjo)	250		
	za božji grob – v celoti	120		
	Kar se tiče stranske kapele v cerkvi, je postavljena od temeljev, ter za načrtovana dela podaljšanja cerkve sv. Štefana nameravam navesti obračun, ko bodo dela končana. (G. župnik Repič je poravnal l. 1741).			

Leto	Opravljenno delo	dukat	lira	sold
1744	za dve sliki	43	1	10

Za časa župnika Friderika Bernarda Ranfelshofna:

Leto	Opravljenno delo	dukat	lira	sold
1749	pozlatitev monštrance z 12 zlatniki	43	-	-
	za laneno olje in barve	-	5	8
1752	za najetje delavcev zidarjev za gradnjo cerkve in drugi manjši izdatki	18	3	8
	slikarju g. Francu Jelovšku za tri slike na stropu nove ladje ⁵ , obenem s hrano in stroški za vrnitev v Ljubljano	67	4	15
	kamnosekom Jožefu Krhnetu in Marku Nagodetu za štiri stebre pod korom			
	Jožefu Mikušu za kovaška dela v tem letu	6	-	-
	Andrej Pretner, nadkrovec za 60 dni dela po 50 soldov	25	2	10
	isti, za 154 zajtrkov in kosil po 12 soldov	15	4	4
	za 340 in pol dni dela zidarjem po 45 soldov	127	4	2
	prav tako 63 dni zidarjem po 2 liri	21	-	-
	enako 50 dni dela kamnosekom po 45 soldov	18	4	10
1753	g. kamnoseku Maharju za veliki marmorni kropilnik	21	-	-
	arhitektu Andreju Pretnerju za dela po pogodbi	45	-	-
1754	g. Janezu Janešku, orglarskemu mojstru v Celju, na račun novih orgel	100	-	-
	zidarjem za dela na cerkvi v tem letu po 45 soldov	6	4	10
	popravilo slike rožnega venca	4	-	-
	stroški pri oltarju sv. Jožefa ⁶	104	4	2
1755	g. Janezu Janešku drugi obrok 200 gld	176	5	1
1756	za štiri oltarne križe	5	3	-
	tretji obrok za nove orgle 200 gld	176	3	7

⁴ Iluzionistična freska na stropu svetišča, iz Quaglijeve šole.

⁵ Tri freske na stropu nove ladje: 1. Vnebovzetje M. B.; 2. Štirje evangelisti; 3. Štirje cerkveni očetje.

⁶ Oltarna slika Smrt sv. Jožefa (210 x 133) je signirana: V. Metzinger pinx l. 1756.

	prevoz orgel 35 in popravilo starih orgel, 6 x z vozom do Vrhnike s 26 konji	44	5	4
	za prehrano orgelskega mojstra in pomočnika od 30. avg. do 11. okt.	29	5	-
	popravilo božjega groba	1	3	-
1757	g. Janezu Janežiču (? , verjetno Janešku, op. avt.) – zadnji obrok za orgle	88	1	8
1761	za dva kipa za Bratovščino Rožnega venca in Imena Jezusovega, ki jih vsako prvo in drugo nedeljo vsak mesec nosijo v procesiji; za novi oltar žalostne M. B.; za križ pri mrtvaškem odru; za kipa sv. Katarine in Dominika kiparju Gabru v nemški valuti	131	-	-
	zlatarju Jožefu Reisenbichlerju za pozlatitev teh kipov, za prevoz z ladjo od Lj. do Vrhnike in prevoz z vozovi od Vrhnike do Vipave	?		
1762	kiparju Gabru za tri nove kipe v nemški valuti	18	-	-
1763	pozlatitev oltarja Imena Jezusovega in Marijinega ter štirih kipov na oltarju SRT, za obnovo 4 kipov na oltarju sv. J. Nepomuka in sv. Jožefa	114	4	5
	kiparju za kipa dveh angelov	10	3	11
	zlatarju za poslikavo le-teh	4	3	10
1765	za posvetitev cerkve in oltarjev nadškofijskemu Ordinariatu	21	5	2
1771	za prodajo kamnitih stebrov v kapeli sv. Barbare ter za prenovo	25	3	-
	za jaslice skupaj s prevozom od Vrhnike	25	3	-
1772	za poslikavo in pozlatitev dveh sedežev v spovednicah zlatarju Francu Strausu	61	4	12
1775	slikarju za dela pri jaslicah in popravilo Marijine glave pri rožnovenskem kipu	2	-	-
1778	postavitev križevega pota, 14 postaj po 2 D 1 l in 10 soldov	31	3	-
	za 14 postajnih okvirjev po 2 D	28	-	-
	stekla za 14 postaj po 4 libre	?		
	za dva zaboja mizarju v Ljubljani	?		
	za 42 nadstreškov za slike po 5 s., ključavničarju II.	1	4	10
1793	kamnoseku na račun za nov kamnit oltar dne 13. 1. 1794	400	-	-
	po drugem računu za isto	300		
1794	14. maja in 2. dec. 1794 izdelovalcu oltarja k prejšnjemu računu 700 še	300		
1795	postavitev novega oltarja			
	Andreju Nadlišku za zid, 16 dni po 34 (?)	9	4	-
	ključavničarju Janezu Godini za opravljeno delo	9	-	-
	Jožefu Tomanu, plačano na račun	9	75	
	Jerneju Krhnetu za 20 delavcev po 20 (?)	6	40	-
	od 20. marca do 16. avgusta g. Zipperlu ⁷ iz Gorice izplačanih še	500	-	-
1796	prof. Herleinu za oltarno sliko in okvir za novi oltar	507	-	-
	Petriču za delavce pri spravi starega oltarja	-	34	-
	g. Herleinu za popravilo	1	45	-
1829	čiščenje in obnova slike sv. Štefana ⁸ , gld.	12	-	-

Opombe, ki se nanašajo na predmete ali osebe v seznamu, je napisal avtor članka F. Mesesnel.

Gornji prispevek je napisal in objavil umetnostni zgodovinar France Mesesnel leta 1926 v Zborniku za umetnostno zgodovino. V uvodu omenja, da do tega časa v župnem arhivu ni bilo moč najti podatkov o gradnji cerkve. Zato sta toliko bolj dragoceni dve računski knjigi cerkvenih ključarjev, ki s podrobnimi podatki prikazujeta, kaj vse so postorili pri obnovi cerkve, s kakšnimi kipi, slikami, freskami so jo opremili skozi obdobje 110 let od leta 1719 do leta 1829.

⁷ Zipperla je goriški mojster.

⁸ Oltarna slika sv. Štefana (ca 400 x 133) sign.: A. Herlein pinx an. 1796, visi sedaj v krstišču (krstilnica, op. A. F.).

Ne vem, ali ti dve knjigi še obstajata v vipavskem župnijskem arhivu, kajti vemo, da so v petdesetih letih morali malo semenišče in župnijske pisarne na hitro preseliti v druge prostore. Takrat je izginila tudi vipavska župnijska kronika, predragocena priča vipavske cerkvene in župnijske zgodovine! Če sta slučajno izginili, je zgornji prispevek še bolj dragocen, ker je ohranil njuno vsebino, ki priča o bogati dejavnosti, prizadevnosti, trudu, trdni vernosti, zaupanju in radodarnosti takratnih tržanov, da so zbirali in prispevali precejšnja sredstva za vsa opravljena dela v svoji župnijski cerkvi.

Ob koncu naj še na kratko predstavim avtorja objavljenega članka.

France Mesesnel se je rodil v Červinjanu 25. 11. 1894. Mesesnelov oče je bil po materini strani direktni potomec slikarja Matevža Langusa, družine Kappus von Pichelstein iz Kamne Gorice in baronov Schellenburgov. Ker je bil oče strojevodja, se je družina večkrat selila. Otroška leta je preživel doma, osnovno šolo in humanistično gimnazijo pa je obiskoval v Ljubljani. Počitnice je rad preživel pri sorodnikih v Vipavi, ki jo je vzljubil kot svoj rojstni kraj. Rad je risal in se je že kot gimnazijec učil v Jakopičevi slikarski šoli v Ljubljani. Po maturi je odšel študirat umetnostno zgodovino na Dunaj. Prva svetovna vojna je študij prekinila, moral je v vojsko. Šele po vojni je lahko študij nadaljeval. Čeprav je bil nadarjen tudi za risanje, se je odločil za interpretacijo umetnosti in umetnostno kritiko. Študij je nadaljeval v Zagrebu, kasneje še v Pragi in leta 1922 promoviral za doktorja filozofije z disertacijo o slikarju Janezu Wolfu. Kot asistent se je leta 1923 zaposlil v Seminarju za umetnostno zgodovino, od leta 1924 je z Izidorjem Cankarjem urejal Zbornik za umetnostno zgodovino, istega leta postal tajnik Umetnostnozgodovinskega društva in 1927 Društva Narodne galerije. Leta 1925 je postal varuh in pozneje upravnik zbirk Narodne galerije. Poleg predavanj je organiziral likovne razstave, vodil ekskurzije po Evropi, pisal strokovne prispevke. Ker ni imel nobene politične zaslombe, so ga leta 1927 odpustili in je našel mesto kustosa v Makedoniji. Kot konservator je tu opravil obsežno arheološko-umetnostno in znanstveno pedagoško delo. Ves čas je pozorno spremljal umetnostno dogajanje v Sloveniji in se redno oglašal v novoustanovljeni reviji Sodobnost. V Slovenijo se je lahko vrnil šele leta 1938 in zasedel izpraznjeno konservatorsko mesto na Spomeniškem uradu. Naslednje leto je bil imenovan za honorarnega profesorja za bizantinsko umetnost na FF. Tedaj je izšla tudi njegova mojstrska monografija bratov Šubic. Takoj na začetku italijanske okupacije je bil nekaj časa zaprt, po zaporu je takoj začel sodelovati z OF. Leta 1944 so ga ponovno zaprli, po 14 dneh je po posredovanju svojega nemškega šefa bil izpuščen. Po odkritju bunkerja Mare Kraljeve in tam skritih podatkov so domobranski policisti prišli ponj na grad v Brucku pri Lienzu in ga prepeljali v Ljubljano. 4. maja 1945 so ga pri Turjaku umorili domobranci.

Hiša, kjer danes biva gospod župnik Franc Pivk, nosi nad vrati spominsko ploščo z napisom:

V tej hiši je preživel svojo mladost umetnostni zgodovinar,

konzervator, univ. prof. dr. Franc Mesesnel

** 25.11.1894 v Cervignanu*

+ 4.5.1945 pri Turjaku

Ana Florjančič

Vrhopolje

2. del

Nekoliko nenavadno je, da se zemonsko gostišče ni zagrelo tudi za krajevno vino, ki mu rečejo »vrhopoljec«. Kot »oberfelder« je bil poznan po bivši Avstro-Ogrski, pili pa so ga tudi na dunajskem dvoru. Vas Vrhopolje leži le kakšen kilometer proč od dvorca, nastala pa je pod Nanosom ob hudourniku Bela že pred 700 ali 800 leti. Leta 1398 je bila omenjena med posetmi goriških grofov. Njen najstarejši del okoli cerkve sv. Križa se imenuje Brith, kar opozarja na staro vaško pokopališče. Sedaj zapuščena cerkvena stavba je bila postavljena v prvi polovici 15. stoletja, le

Cerkev sv. Križa v Vrhopolju

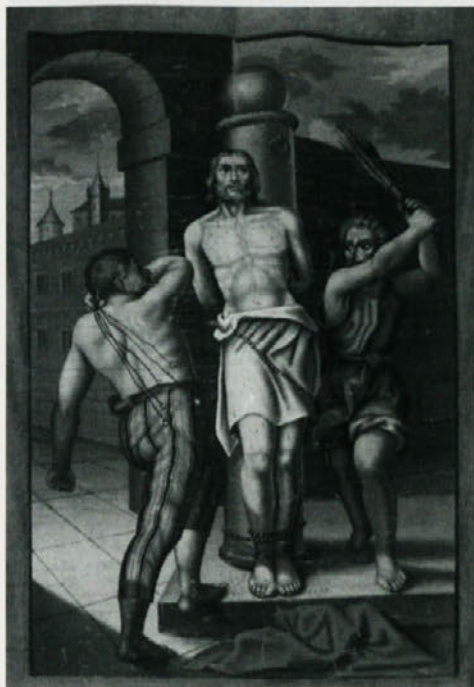
Sveta Doroteja

zvonik je bistveno mlajši. Na okvirju gotskega okna, ki je bilo zazidano, so našli ostanke fresk. Eno od svetnic so identificirali kot sv. Dorotejo. Kamnita plošča z vklesanim križem v cerkvenem tlaku pokriva grobnico neznanega porekla z 12 krstami. Skeleti v njih so tudi ženski in otroški. Verjetno gre za družine cerkvenih dobrotnikov. Veliko razpelo v polpraznem prezbiteriju je novejšo delo domačega kiparja Alojzija Repiča, lestence naj bi oblikoval vrhpoljski župnik Henrik Dejak. Neznani umetnik je neznano kdaj naslikal podobi sv. Primoža in Felicijana ter Marije Priprošnjice. Oba svetnika sta prikazana s sodnikom, pisarjem in

Vrhpolje s svojimi vinogradi

dvema poganskima duhovnikoma, ki ju rotita, naj se rešita smrtne kazni z odpovedjo krščanstvu, Mati Božja pa rešuje duše iz vic. Bandera z motivi Oljske gore, bičanja in križanja, je v 2. polovici 19. stoletja oblikoval cerkljanski podobar Jakob Razpet. V stranski kapeli se je ohranila stara orgelska omara, ki so jo varčno predelali v spovednico, pod korom dobrih 150 let star počen zvon. Korna podporna stebra s kropilnikom sta lepo kamnoseško delo, vendar ju je že močno načela sol. Ob slavooločni steni opazimo vitek Marijin kip. Nekoč so ga oblačili v razne razkošne oprave, zato ga je kipar izdelal le v spodnjem perilu.

Jakob Razpet: Bičanje

Cerkev obdajajo stare hiše z malimi staroveškimi okenci, utrjenimi s kamnitimi okviri in na isti način izdelanimi portali. Porton ene od hiš, okrašen z neznanim grbom, križem, kelihom in letnico 1779, naj bi nekoč bil del samostanskega kompleksa meniškega reda puščavnikov. Arhivskih podatkov o njem sicer ni, ostaja pa ustno izročilo. Del pol-

Mučenca Primož in Felicijan

Skrivnostni Petrov pil

ja, zasajenega s trtami, ki naj bi nekoč bil samostanska last, se še vedno imenuje »V puščavi«. Prav tako ni podatkov o rustikalnem reliefu Križanega z angeli iz leta 1786 na zunanji steni cerkvenega prezbiterija. Črki FF verjetno pomenita latinski »fecit fieri« oz. »je dal narediti«, imena donatorja pa ni več mogoče izve-

Križani na zunanji strani prezbiterija

deti. Podoben izdelek ljudske kamnoseške umetnosti najdemo tudi na polju pred vasjo. Zaobljubno naj bi ga postavil neki Peter Čič leta 1660 in se zato imenuje Petrov pil. Po drugi razlagi naj bi neka ženska s težkim ključem domače vinske kleti ubila neljubega soproga, znamenje pa je bilo postavljeno v njegov spomin. Spori so bili od nekdanj del človeške narave. Da bi jih bilo čim manj, so se vaščani lotevali tudi nenavadnih oblik preventive. Na vogalu starega vrhpoljskega župnišča je tako stal vodnjak z napisom, katere hišne številke v vasi ga smejo uporabljati. Pravzaprav še vedno stoji, vendar so ga zaradi izravnave terena na debelo zasuli z gručem. Vredno ga bi bilo izkopati. Prav tako je še pri življenju vaški dvorec Schönau (po naše: Lépovo), poldrugo stoletje starejši od Zemonu. Zanj vemo iz oporoke plemenitega Balthazarja Raumschüssla, ki je umrl leta 1630 na gradu Belnek pri Moravčah. Bil je sedež njegove vipavske vinogradniške posesti, ki je kasneje prešla na grofe Auersperge, leta 1770 pa je bila prodana v kmečko last. Lokacija stavbe je bila vse do leta 2008 nepoznana. Arhitekt in poznavalec naših gradov dr. Igor Sapač je po ogledu vasi dvorec prepoznal v hišnih številkah 34 in 35, kjer sedaj živi družina Marc. V drugi polovici 19. stoletja je bil last Repičevih, rodbine vrhpoljskega kiparja Alojzija Repiča. Stavba je sedaj v obnovi.

Grb rodbine Raumschüssl

Nekdanji vrhpoljski fevdalni dvorec

Sv. Matej na pročelju

Župnijska cerkev sv. Primoža in Felicijana

Vrhopolje se je gospodarsko in demografsko razcvetelo zlasti v 19. stoletju, ko je štelo okoli 1.000 prebivalcev. V tem času so hudoournik Belo ukrotili z jezovi, vas pa je dobila vodovod in novo župnijsko cerkev sv. Primoža in Felicijana. Zgradil jo je mojster Mihael Blažko iz Lokavca leta 1875, blagoslovil pa vipavski dekan Jurij Grabrijan. Visoko čelno fasado krasita skulpturi svetnikov Simona in Mateja iz stare cerkve sv. Križa. Iz nje so bili prineseni tudi vsi trije oltarji. Glavnemu so dodali podobo cerkvenih patronov, sv. Primoža in Felicijana, ki jo je leta 1859 izdelal v Ljubljani udomačeni češki slikar Pavel Könl. Iz slovenske prestolnice je prišla tudi slika Rožnovenske Matere Božje izpod čopiča znanega slikarja Mihaela Stroja. Umetniško pa so se tudi tu izkazali domačini. Že omenjeni župnik Henrik Dejak je izrezljal veliko leseno razpelo,

Pavel Künl: farna zavetnika Primož in Felicitjan

naslikal pa je tudi sv. Jožefa z malim Jezusom v desnem stranskem oltarju in stropno fresko Marijinega Vnebovzetja, ki jo je posnel po Tizianu. Prižnici je dodal kipec Dobrega pastirja, spovednici pa skulpturo sv. Alojzija. Po njegovih načrtih je bil izdelan tudi lesteneč. Čeprav samouk, je ob delu pokazal umetniško nadarjenost. Zaradi tega je bil dober zgled tudi šolanemu mojstru

A. Repič: Sv. Simon

Mihael Stroj: Rožnovenska Mati Božja

Repiču, ki je novi cerkvi podaril kipa apostolov Simona in Jude Tadeja. Zadnjega s knjigo in kijem v rokah. Tudi Alojzij Repič ni bil kar tako, saj je bil mentor vrsti mlajših umetnikov, med drugim Lojzetu Dolinarju, bratoma Kalin ter Tonetu in Francetu Kralju. Znan je bil po portretih slovenskih kulturnih delavcev, po več skupinskih skulpturah in po spomenikih Simonu Gregorčiču v Kobaridu in Miroslavu Vilhar-

H. Dejak: Križani

ju v Postojni.

Zadnjega so pred drugo svetovno vojno uničili italijanski fašisti, ki so gospodarili tudi v Vrhopolju. Vanj so poslali za učitelja zagrizenega nacionalista Sottosantija s Sicilije. Učence, ki so govorili slovensko, je maltretiral na vse možne načine. Med drugim jim je pljuval v odprta usta. Leta 1930 so ga pripadniki tajne organizacije TIGR likvidirali. Vojna, ki je sledila leta 1941, je povzročila še več smrti. Jeseni leta 1943 so Nemci na kostanje okoli cerkve obesili 10 partizanov, ki so jih zajeli na Nanosu. Da bi zastrašili vaščane, trupel niso dovolili sneti. Celo konji so se bali iti mimo. Nemški stražar jih je opogumil tako, da je obešence zazibal, kot da so še živi, in živali za uzdo popeljal mimo. Kaj podobnega bi se lahko Vrhopoljem pripetilo tudi v vojni za neodvisnost Slovenije leta 1991. V vasi so namreč

Henrik Dejak: Sv. Jožef

teritorialci z barikadami zaustavili večjo tankovsko enoto takratne jugoslovanske armade.

To pa ni bila prva vojska, ki se je zaustavila v Vrhopolju. Kakih 900 m daleč stoji nad vasjo tri metre visok, bel, stiliziran križ v obliki črke T, nastal po zamisli domačina,

Teodozijev križ

Antična bitka

študenta ljubljanske likovne akademije Lucijana Lavrenčiča. Na tej skali nad Vrhpoljem naj bi 5. in 6. septembra leta 394 med bojem z vojsko svojega nasprotnika Evgenija stal vzhodnorimski cesar Teodozij Veliki. Prav na planjavi pod Vrhpoljem se je namreč po mnenju številnih zgodovinarjev odvil odločilni spopad v dvoletni rimski državljanski vojni, znan kot bitka pri reki Frigidus ali spopad pri Mrzli reki. Bila je odločilna tudi za končno zmago krščanstva v rimskem imperiju. Rimsko cesarstvo je bilo tedaj že razdeljeno na zahodni in vzhodni del. Teodozij je vladal na Vzhodu s sedežem v Konstantinoplu (današnji Istanbul), v Rimu pa je imel oblast Valentinijan II. Po njegovi smrti je njegov vplivni poveljnik, Frank po rodu, Arbogast postavil za cesarja Evgenija Flavija, ki pa je za državno vero znova proglasil nekdanje poganstvo. Že to je bil za krščansko vzgojenega Teodozija velik izziv, motil ga je tudi prevelik vpliv vojske na Evgenijeve odločitve.

O bitki govorijo številni pisni viri, ki omenjajo tudi značilnost Vipavske doline: močno burjo. Drugi dan spopada je močno zapihala s pobočij Nanosa in Čavna in že skoraj poraženemu Teodoziju pomagala do zmage. Nasprotnikom je udarjala v obraz, trgala ščite iz rok, zasukala njihova kopja, kopja Teodozijevih vojakov pa s silno močjo nosila proti Evgenijevim.

Burjo naj bi priklical sam cesar. Ko je videl, da so nasprotniki na obronke okoliških hribov v

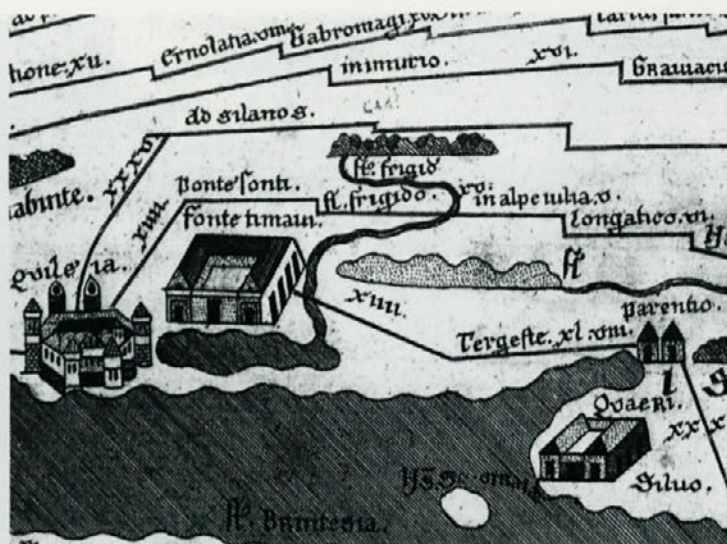
Poraženi Evgenij Flavij

Suličarji v boju z burjo

Cesar Teodozij Veliki

Vipavsko na rimskem zemljevidu

priprošnje za božjo naklonjenost postavili velike kipe glavarja rimskih bogov Jupitra, je z dvignjenim mečem pojezdil med utrujene vojake in klical: »Kje si ti, bog Teodozijev?« V bitki je bilo ogromno žrtev. Samozvanca Evgenija so ujeli in mu še istega dne odsekali glavo, poveljnik Arbogast pa je pobegnil in kasneje storil samomor. Teodozijeva vipavska zmaga je odločilno zaznamovala prihodnjo evropsko zgodovino. Veliko krščansko zmagoslavje je v vitražnem oknu vrhpoljske župnijske cerkve ovekovečil slikar Marko Jerman iz Godoviča.

V boju je padlo več kot deset tisoč vojakov. Očividci spopada so zapisali, da so gomile trupel spominjale na skladovalnice drv, reka Frigidus pa je tekla krvava. Mrliče so gotovo nekje pokopali, arheologi pa grobišče zaman iščejo. Vrhpoljci trdijo, da ga ne bodo nikoli našli, saj naj bi bilo pod temelji dvorca Zemono. Vendar je bolj verjetno, da je ostanke padlih zasula s svojimi nanosi reka Vipava. O tem najdemo potrditve v starih rimskih zemljevidih, ki prikazujejo izliv reke Soče precej zahodnejše od današnjega, medtem ko je sama Vipava končevala svoj tek v velikem jezeru, imenovanem Lacus Timavi. Velika nasutja mivke so v kasnejših stoletjih bistveno spremenila geografijo pokrajine, tako da se je Vipava preusmerila v Sočo. Po rimskem prikazu Vipave se zdi, da so jo imeli skupaj z Belo za isto reko.

Po bitki pri Vrhpolju je bila stoletna rimska država ponovno združena, vendar le za leto dni. Cesar Teodozij je že naslednje leto v Milanu umrl. Tamkajšnji škof Ambrož, kasnejši svetnik in eden od štirih cerkvenih očetov, mu je naredil ganljiv posmrtni govor, cesarsko dediščino pa sta si razdelila sinova Honorij in Arkadij. Nekdanja burja pa je v Vrhpolju preživela. Vas se je namreč

Zajetje Evgenija

Gladiatorji na Zemonu

Repriza bitke pri Mrzli reki leta 2009

namestila na izrazito prepišni lokaciji in bi se pravzaprav lahko imenovala kar Vetropolje. Hud in mrzel severni veter se spušča po pobočjih Nanosa in podkrajske Gore in je tako pogost, da čudežna burja, ki je pomagala Teodozijevo vojski, niti ni bil kakšen čudež. Tako se pozimi ali v zgodnji pomladi neredko dogaja, da je Vrhpolje z Zemonom vred v snegu, vse naokoli pa se širijo zelena polja. Po zaslugi mladih Vrhpoljcev pa je preživela tudi sama bitka. Člani vaškega kulturno-izobraževalnega društva »Teodozij« so se letos odločili, da po dobrih 1600 letih spopad pri Mrzli reki ponovijo. Več kot sto ljudi je v pripravi izdelalo 140 ščitov, 60 mečev, 180 sulic, pa šleme, oblačila, vozove in celo katapult. Na ravnici pod zemonskim gričem so uprizorili dirke s kvadrigami in gladiatorske boje, na koncu pa tudi bitko samo. Dogajanja si je ogledalo sedem tisoč gledalcev. Čeprav je bila brez vstopnine, so prireditelji imenovali spektakel. Tekmeca Teodozij in Evgenij sta bila na daleč videti čisto zaresna.

Vreme organizatorjem sprva ni bilo naklonjeno. Toda posijalo je sonce in narava se jih je usmilila. Ali pa je bil to Teodozij, ki je z nebes spremljal reprizo svoje vojne? Če je sploh tam! Ob vladarjih nikoli ne moremo biti zares prepričani. Pa Zemono? V času boja ga še ni bilo, njegovi zidovi pa so gotovo zrasli za nekdanjem poveljniškem mestu poraženega Evgenija. Le z zemonskega griča je lahko imel pregled nad dogajanjem. Tako kot obiskovalci letošnje spominske bitke.

Drago Kolenc

Viri:

Igor Sapač: Gradovi in dvorci, Zgornja Vipavska dolina, Ljubljana 2008

Ivan Stopar: Gradovi na Slovenskem, Ljubljana 1991

Helena Seražin: Vile na Goriškem in Vipavskem od 16. do 18. stoletja, Ljubljana 2006

Luka Vidmar: Leksikon cerkva na Slovenskem, Dekanija Vipavska, Celje 2004

Izlet društva »Heraldica slovenica«

<http://www.teodozij.si/>

Ustne informacije: Jožko Berce, Vrhpolje

Jožko Člekovič, Vipava

Fotografije: D. in M. Kolenc, Jožko Člekovič, internet

Spomini Marice Kolenc na Vipavo in Vrhpolje

*Pred nedavnim je bila v Lokavcu predstavljena knjiga gospe Marice Kolenc z naslovom **Onkraj Govcev**. V njej je avtorica izredno natančno in občuteno napisala bogate spomine na Vojsko, Mrzlo Rupo in Gorenjo Trebušo. V dveh poglavjih pa se iz mladosti spominja tudi Vipave in Vrhpolja, kjer je po vojni nekaj časa tudi bivala. Z njenim dovoljenjem objavljamo ta dva zapisa, ki jih je še dopolnila z elektronsko pošto. Za njeno prijaznost in sodelovanje se ji lepo zahvaljujemo v imenu uredniškega odbora našega lista.*

Dvojina v teoriji in praksi

Konec leta 1945 je tudi mene doletela vesela novica. Kurir iz grgarskega okraja je prinesel sporočilo, naj se takoj po praznikih odpravim na šestmesečni upravno-administrativni tečaj v Vrhpolje pri Vipavi. Vprašujoče sem pogledala mamo in očeta, kaj naj storim. »Kukr češ,« je dejala mama in vlile so se ji solze. Imela je nek šesti čut in vedela je, da bo ta moj odhod slovo od doma. Oče pa: »Akralot,

Tečajnice upravno - administrativne šole v Vrhpolju leta 1946

to pa b' zate, k' t'k rada pišeš! Le pejd, de ti na b'triba t'ku trpet k't sma mogl midrugl.« Prav dosti nisem pomišljala. Dovolj mi je bilo nenehnih poti na sestanke, izgube časa za pisanja, popisovanja, poročanja. Za pomoč staršem pri delu na polju, v njivah in doma mi je ostajalo le malo časa.

Pa oba sta bila zelo zgarana, bolna in utrujena od dveh preživetih vojn. In končno, taka ponudba za izobraževanje v prvem povojnem letu je bila velika reč! S pripravo prtljage ni bilo kaj prida dela, saj sem imela samo eno nekoliko debelejšo zeleno krilo iz

angleškega padala, dve najlon beli bluzi pa debelo volneno jopo in plašč. Do pomladi mi je Slavka naredila še rjavo najlonsko obleko iz padala. Spletli sva dva para dolgih volnenih nogavic in imela sem vojaške čizme, ki mi jih je med vojno podaril nek sorodnik. Oče je iz kosa usnja in podplata, ki mu ga je med vojno pustil partizanski čevljar, dal narediti čevlje. Seveda brez mere in namenoma prevelike, da sem v njih lahko nosila volnene nogavice. Vse skupaj sem spravila v nahrbtnik in v Slavkinem spremstvu zagazila v sneg in mraz na dolgo pot do Čepovana. Tam sva naleteli na neko priložnostno vozilo, ki naju je peljalo do Grgarja. Peš sva nada-ljevali čez Ravnico do Ajševice. Od tu zopet s priložnostnim vozilom do Vipave, potem pa še pol ure peš do Vrhpolja. Prispeli sva v poznih večernih urah utrujeni, premraženi, lačni in žejni. Zato še vedno čutim prijetno toploto kuhinjskega prostora, vidim upravnico gospodinjskega tečaja, cerkljanko Zinko, kako nama streže s toplo in dobro večerjo! In razumevajočega, tovariškega, dolgega razgovora z upravnico administrativnega tečaja, Volgo, že pokojno Danico Kragelj, doma iz Tolmina. Prijaznost, razumevanje, toplina in pristrčna dobrodošlica tistega večera so mi ostali v neizbrisnem spominu vse do današnjih zrelih dni.

Veselje pod slavolokom pred šolsko stavbo v Vrhpolju 1. maja 1946. Sodelovale smo pri izdelavi slavoloka in se potem pod njim ovekovčile. Med nami so bile tudi tečajnice kuharske šole.

Med dvajsetimi dekleti z vseh vetrov Primorske sem se spočetka nekako slabo znašla. Bile so s Tolminskega, z Idrijskega, iz Brd, z Vipavskega, s Krasa, Koprškega, iz Istre ter Bruna, ki je ponavljala, da pri njih niso »ne Čiči ne Brkini, ma giusto in confini« (»... ampak prav na meji«). Tesno nam je bilo celodnevno bivanje v osnovnošolskih nizkih klopih in v dokaj majhni učilnici. Zeblo nas je v zelo veliki sobi, v kateri so skupaj z nami spala tudi dekleta gospodinjskega tečaja. Tista dekleta, ki so nam z raznimi dobrotami (štruklji, miškami, krofi, štravbami in drugimi poslasticami) pokvarila do tedaj zelo vitke linije! Pa vendar sva se z Nado le nekako obdržali na ozki vojaški »brandi« nizki železni postelji, čeprav sva se morali obračati na komando. Skoraj dva meseca je vipavska burja kar precejkrat zavijala okrog vogalov in skozi slabo tesnjeno okno nad najinima posteljama tudi naju hudo mrazila. Združili sva dve tanki deki, ki sva ju premogli, in topleje nama je bilo.

Podobna zimska idila naju je ponovno pestila naslednjo zimo v Grgarju. Uslužbenci okraja so že davno pred nama zasedli vse znosne prostore po zapuščenih grgarskih hišah. Tako sva se morali zadovoljiti z neko čudno, temno in mrzlo sobo nad kletjo. Voda za jutranje umivanje, ki sva jo zvečer nosili z »borjača« - dvorišča, je mnogokrat ponoči v lavorju zamrznila. Na srečo sva imeli v pisarnah primerne peči, ki sva jih zvečer, po odhodu drugih, dobro zakurili, segreli vodo, se umili si oprali perilo ter ga pozno v noč sušili. Taka je bila naša poveljna udobnost.

Razmere na tečaju v Vrhpolju so s prihodom pomladi in ob dobrem soglasju v kolektivu bile naravnost idealne. Odvečne moči smo uporabljale celo za udarniško pomoč sosednjim kmetom pri obdelavi njiv in vrtov. Predavatelji so z veliko strpnostjo in prizanesljivostjo krotili mladostne izbruhe in dosegale smo dobre učne uspehe. Največje preglavice sta nam delala slovstvo in slovenščina. Tako so predavatelji izvedeli, da je bil Žiga Zois, general major, že pokojni. France Bevk rojen na Vrhniki, Cankar v Zakojci. Ali pa so slišali polomljeno slovenščino »midve sma z njema šle nazaj«. Dvojino smo proučevali med tednom teoretično, ob sobotah praktično. Lažja in lepša je bila praktična na plesih v Vipavi. Nekdanji vipavski Lanthierijev dvorec je že pred drugo svetovno vojno uporabljala italijanska vojska, po umiku iz Gorice pa ga je zasedla elita nove jugoslovanske vojske, medvojnega partizanskega štaba IX. korpusa. Imeli so svojo vojaško godbo, ki je igrala tudi za ples. Dekleta s tečaja v Vrhpolju smo bile pogosto vabljene na njihove sobotne plese. Kljub strogim ravnateljčnim zapovedim, disciplini in obveznemu večernemu prihodu do desete ure, je kdaj pa kdaj kakšna manjša skupinica le ostala zunaj vrat, si izborila vhod pri stranskih in se naslednji dan »posipala s pepelom«. Zaleglo je in vse je ostajalo le pri opominih. Razšle smo se junija šestinštiridesetega, obogatene z najnujnejšim splošnim začetnim znanjem za pisarniška dela.

Potovanje ob krstah

Ranjence in nekaj bolnikov iz bolnišnice v Gorici so prepeljali v vojaško bolnišnico v Vipavi. Bila je majhna in prepolna, pa še vsak dan so vozili nove ranjence. Otroci, mladoletniki in starejši ljudje so po končani vojni bolj prosto stopali po poljih in gozdovih, kjer je bilo precej ostankov neeksplodiranih bojnih teles. Tako so se vrstili prizori oslepljenih in po obrazih okrvavljenih otrok, mladostnikov z odtrganimi ali ranjenimi rokami, nogami. Kriki bolečine so se razlegali iz vseh sob bolnišnice, ki so zaradi vročine imele odprta vrata. Presunljivo stokanje, vpitje, glasno vzdihovanje je dan in noč vznemirjalo bolnike.

Zaradi operiranega slepiča sem ležala zelo nebogljen. Bolničarka, znanka, ki je bila v času vojne na bolničarskem tečaju pri Šinkovcu, mi je pozneje povedala, da je bil slepič popolnoma zdrav in poseg zelo nestrokov. Še vedno se spominjam belih halj nad menoj in potem zopet nič do naslednjega jutra. Kar nekaj dni je kirurg ob prihodu k moji postelji ponavljal: »No, hvala bogu!« Zdravje se mi je po nekaj dneh vrnilo in želela sem čimprej ven iz tistih neznosnih bolnišničnih razmer. Čudila sem se trem trebuškim dekletom, ki so kot pomožne delavke vztrajale v tem neprijetnem okolju. Vse so bile iz velikih, revnih družin in s tem delom so si omogočale obstanek. Žal je Hedvika še tistega leta zbolela za tifusom, odšla domov k materi k Žerovcu, kjer je brez zdravniške pomoči kmalu podlegla neozdravljivi bolezni.

Potem ko sem že hodila naokrog po hodnikih, sem srečala komisarja bolnišnice, znanca iz časa vojne. Povedal mi je, da bodo naslednjega dne odpeljali bolnike na Cerkljansko in spotoma lahko tudi mene. Tega sem se razveselila in mu bila hvaležna, ker bi sicer za vrnitev domov »potila krvavi pot«. Avtobusne zveze preko Ajdovščine, Cola in Črnega Vrha v Idrijo so bile zelo redke in ne bi zmogla nadaljnjih dvajset kilometrov pešpoti do doma. Tako pa sem naslednji dan odpotovala z vojaškim tovornjakom, pokritim s povoščeno plahto. Ob dveh krstah z umrlima za posledicami hudih strelnih ran nas je sedelo šest živih, bledih in zasilno pozdravljenih mladih ljudi, tovarišev tedanjega časa. Ob hiši v bližini Cerknega smo zelo dolgo čakali na prihod staršev pokojnih. Starša sta kot okamnena obstala pred krsto, v kateri je ležal njun pokojni sin. To je bila značilna drža hribovskih ljudi, prežetih s trpljenjem in znojem. Na izmučenih obrazih se jima je zrcalilo kljubovanje vsem tegobam in zadrževane solze so se stekale globoko na odprto notranjo rano.

Oba zapisa bi lahko zelo razširila, toliko spominov mi je ostalo.

O bolnišnici v Vipavi: Ob osvoboditvi v začetku maja 1945 so iz partizanske bolnice Pavla iz gozdov nad Krekovšo del ranjencev prepeljali v Gorico, večji del pa v Vipavo. Kar preko Hudega polja, Škrbine, Smrekove drage, skozi Ajdovščino in v Vipavo so jih prepeljali s tovornjakom. Verjetno je bila tam neka italijanska vojaška bolnišnica že v času vojne. To sklepam zato, ker me je ob koncu vojne zaradi hudih težav v trebuhu v goriško bolnišnico odpeljala s seboj dr. Pavla skupaj z ranjenci. Konec maja 1945 pa me je zopet odpeljal iz bolnišnice v Via Brigatta Pavia v Gorici nek oficir štaba IX. korpusa, ki se je moral na ukaz Anglo-Američanov umakniti iz Gorice. Vsa elitna oficirska komandna vojska nekdanjega IX. korpusa je takrat zasedla Lanthierjev grad v Vipavi in v bolnišnici so bili v glavnem sami ranjenci. Med njimi je bilo tudi mnogo ranjenih domačinov, v glavnem sami mladi ljudje, ki so nehote v naravi naleteli na mine.

V tej bolnišnici sem bila zopet teden dni leta 1947. Med vojno slabo pozdravljena kožna prenosljiva bolezen – srbečica se mi je takrat močno ponovila in nek tolminski zdravnik me je poslal tja na zdravljenje. Teden dni so mi celo telo mazali z neko smrdečo sivo modro mažo in me tako dokončno pozdravili te odurne bolezni.

V letu 1952 ali 1953 sem tja peljala svojo mamo na operacijo velike gnojne otekline na nogi, ki ji je nastala zaradi zastrupitve z injekcijsko iglo. Takrat je bila izredno slaba zdravstvena zaščita in primanjkovalo je dobrih zdravnikov.

Iz vsega povedanega sklepam, da je ta bolnišnica ostala v civilni zdravstveni dejavnosti dolgo tja v leto 1960 ali še dalje. Menim, da je to opisano v kakšnih zdravstvenih dokumentih.

O tečaju v Vrhpolju: Lahko bi razpredala celo zgodovino različnih dogodkov. Začetek leta 1946 so poleg gospodinske šole v spodnjem delu neke velike stavbe ustanovili tudi upravno-administrativni tečaj. Upravnica je bila Marica Kragelj - Volga iz Tolmina, po poklicu učiteljica. Predavatelj – učitelji ali celo profesorji so prihajali iz šole v Ajdovščini in iz Vipave. Iz slike je razvidno, da nas je bilo preko 20 deklet tečajnic. Med seboj smo imele nekoliko bolj kulturno razgledanih deklet in tako smo razvijale razne dejavnosti. Pomladi smo pomagale z udarniškim delom pri kmetih na poljih. Za prvi maj smo okrasile ne samo dvorišča pred hišo v Vrhpolju, temveč sodelovale pri izdelavi mlajev in okraševanju vse tja do Podnanosa. Slovesno smo se podale na pešpot proti Podnanosu na dan, ko so pripeljali posmrtno ostanke narodnega heroja Vojka Premrla, ga na vojni špaleti, od zgodnjega jutra do popoldneva, ob mirni vojaški straži, zadržali na polju in potem v dolgem sprevodu in z največjimi vojaškimi častmi pokopali v Podnanosu. Z Vipavskim vojnim področjem, tako so preimenovali štab medvojne IX. korpusa, smo imele zgledne tovariške odnose. Družabne prireditve in plesi so nas združevali.

Marica Kolenc

Gospa Marija se spominja

Naša bralka Marija Prelec iz Ljubljane, po rodu Vipavka, nam je poslala nekaj utrinkov iz otroških let, kakor se jih spominja po pripovedovanju staršev:

V času grofov

Moj tata Ivan Prelec (Vipava, 1891–Ljubljana, 1972) je preživel svoja šolska leta, vipavsko štirirazrednico, še v času države Avstro-ogrske. Fevdalni družbeni red se je že precej skrhal, a plemiški stan je bil še vedno na oblasti, še vedno so grofje in drugo plemstvo živeli v svojih gradovih in v obilju v primerjavi z navadnim ljudstvom.

V Vipavi je bil kot zadnji grof Lanthieri. Moj tata se ga je spominjal iz tistih let svojega – zdaj bi rekli – najstništva ob raznih priložnostih. Zpomnila sem si njegovo pripoved, ko je bil ministrant. Grof je enkrat na leto, najbrž ob svojem godu, vse ministrante povabil v grad (verjetno je bila to graščina, zadnje domovanje Lanthierijev). Fante so peljali v večjo sobo ali dvorano in jih (morda) posedli za mizo. Skoraj gotovo je bil z njimi tudi župnik ali katehet. Ko so bili zbrani, so se odprla vrata in prikazal se je plemeniti gospod. Nagovoril jih je, kot je ob takem dogodku v navadi, malo pohvalil, malo pogrjal, malo podučil, morda tudi kaj spraševal, končno pa je vsak dobil darilo – nekaj drobiža in, zdi se mi, da je bila tudi pogostitev z enim piškotom.

No, tisti drobiž je največ pomenil, saj so bili v glavnem iz revnih družin. Fantje so prestali ta obisk z vsem potrebnim lepim, spoštljivim vedenjem, čeprav so se skrivoma rukali s komolci. Zakaj? Grof je bil zelo zajeten, imel je bojda tako velik trebuh, da čezenj ni videl. Hodil je težko in počasi, z majhnimi koraki je bolj drsal kot hodil. Fantje so se morali pošteno potruditi za spodobno obnašanje, tako smešen se jim je zdel. Šele potem, ko so prišli spet z gradu, so si dali duška in si privoščili šale in smeh na grofov račun.

Moj tata je bil najbolj vesel darilca, tiste krajcarje je takoj nesel mami, da je šla kupit kruh. Moja mama Julka Kodre (Vrhpolje, 1889–Ljubljana, 1955) je imela na grajske svoje spomine. V družini je bilo pet deklet. Ko so končale šolo, so starejše šle služiti h grofici. Najstarejša, Marička, je dobila službo kot pomočnica kuharice. Pomagala je kuharici, kar ji je bilo naročeno, ob tem pa se je tudi veliko naučila. Spomnim se, da je bila ta teta celo življenje odlična kuharica.

V grajski kuhinji pa je bilo tako: Grofica je zjutraj naročila, kakšne jedi morajo pripraviti za tisti dan. Treba je bilo preskrbeti vse potrebno, kar je pa najbrž delal še kakšen drug posel. Kuharica je potem iz prinešenega pripravila, skuhalo, speklo, vse natančno in ob pravem času za grofovsko kosilo. Zgodilo pa se je – nesreča nikoli ne počiva –, da se je prav katera najboljših, najfinejših jedi prav majčkeno pokvarila, malenkost zasmodila, prav malo presolila ali pa se je preoblikovala. Kaj zdaj? Ja, treba je bilo narediti vse znova. Tisti prvi izdelek pa so pojedle kuharice!

Ni mi znano, ali grofica ni vedela za te posebne vrste nesreč ali pa je morda dobrohotno zamižala na eno oko.

Moja mama Julka je pri grofici dobila drugačno delo. Že kot otrok je bila bolehnja in slabotna, tako da za težje delo ne bi bila. Pri grofici je imela delo s pospravljanjem, pa tudi spremljala jo je, ko je šla na sprehod. Ko je šla grofica po vasi, ji je moja mama nosila vlečko, da si je ni na vaški poti umazala s prahom, blatom ali s svežim kravjakom, ki so bili vedno na tleh. Grofica je kdaj pa kdaj tudi obiskala vaščane, seveda v grofovski obleki z vlečko.

Moja mama se je rada spominjala grofovega vrta, kjer je raslo veliko njej neznanih in zelo lepih rastlin. Morda je tudi na vrtu kaj pomagala, za kar je vedno imela veselje.

Grof Lanthieri

Naš tata, Ivan Prelec, rojen v Vipavi leta 1891, nam je otrokom rad pripovedoval o dogodku iz njegovih mladih let, povezanim z grofom Lanthierijem. Takole je pravil:

»Grof Lanthieri se je odpeljal v Gorico na shod plemiških stanov. Tam so razpravljali razne stvari in tudi glasovali. Shod je trajal več dni. Preden se je grof vrnil, so mu napravili pozdravni slavolok, da bi ga počastili. A Vipavci so zvedeli, da je grof glasoval bolj v prid Italijanom kot Slovencem. In zadnjo noč pred grofovim povratkom se je na slavlolu pojavil napis:

*Udri, udri strela z višine,
ubi izdajalca domovine,
grofa Lantirja,
ko tu mimo pridirja!*«

Tata je v pripovedi malo pomolčal, potem pa s poudarkom dodal: »In nikoli niso nikogar našli ...«

Vrhopoljske orgle

Moja mama, Julka Kodre, rojena v Vrhopolju pri Vipavi 1889. leta, je rada pripovedovala dogodek z orglami. Mama je bila že v mladih letih dobra šivilja in je šivala, da je kaj malega zaslužila, saj so bili doma revni. Tudi njene sestre so šivale in še katera od sosed. Tako so po ves dan šivale in likale do večera. Zvečer pa so se rade sprehodile po čistem zraku vsaj do Sejmiša, še raje pa so zavile v borovno. Da so lažje hodile po kamnitih poteh, jim je njihov tata, moj stari tata, urezal močne palice.

En večer so se, kot že večkrat, iz borovne vračale domov. Niso bile še v vasi, ko jim nasproti priteče en fantič iz vasi in jim vpije: "Pridite hitro v cerkev, orgle tolčejo...!"

Dekleta so hitro stekle v cerkev in na kor, kar s palicami v rokah. Tam zagledajo moškega, ki je prizadevno razbijal piščali in jih dajal na kup. Ko jih zagleda, menda je bil bolj majhen, kako so planile proti njemu s palicami, se je tako ustrašil, da je vse spustil iz rok in zbežal s kora. Štiri ali pet manjših piščali je bilo že uničenih. Mama je bila mnjenja, da je bil tat, kot je rekla, Italijan. Verjetno je delal za plačilo. To je bil čas pred prvo svetovno vojno, ko se je Avstrija že vojaško pripravljala in za topove, granate ter drugo orožje potrebovala kvalitetne kovine. Takrat so pobrali nešteto, predvsem bronastih zvonov in tudi orgelske piščali so bile iz plemenitih kovin.

Ob dogodku z orglami so dekleta takoj poklicale nekaj vrhopoljskih mož in še tisti večer so orgelske piščali prenesli (če sem si prav zapomnila) na podstrešje prosvetnega doma. Tam so dobro skrite srečno dočakale konec prve svetovne vojne. Z nekaj popravili so jih spet usposobili za orglanje.

Na koncu pripovedi je mama rada še ponovila, kako so s palicami v rokah pritekale na kor in na-jetega tatu tako prestrašile, da je takoj pobegnil. Rešile so orgle.

*Po spominu zapisala
Marija Prelec*

Ob stoti obletnici praznovanja mednarodnega dneva žena

Prav je, da obudimo spomin na mednarodni praznik žena, ki ga ves napredni svet praznuje natančno sto let, torej že vse od 8. marca 1910. Stoletnica spominja in opominja na pravice žena ter priložnost, da opozorimo na to prelomnico v boju za enakopravnost deklet in žena. V slovenskih časopisih in revijah smo sicer marsikdaj prebrali kritična in odklonilna mnenja o praznovanju

Članice AFŽ v hotelu Adria v Vipavi 8. marec 1974

8. marca pri nas. Ker pa je kritika veljala predvsem pretirani komercializaciji tega praznika, nesmiselnemu (moškemu) razsipanju denarja za darila brez vsebine in sporočila, kar vsekakor ni v prid mednarodnemu ženskemu prazniku, nas ta kritika ni prizadela. Zato bi rada ob stoletnici opozorila na pravi pomen tega praznika – zakaj in kje je nastal in kako ga praznovati ...

Leta 1910 je mednarodna konferenca socialistk v Kopenhavnu proglasila 8. marec za mednarodni ženski praznik, in sicer na predlog znane revolucionarke Klare Zetkin. Ta dan naj bi povezoval vse napredne žene vsega sveta v borbi

za dosego enakopravnosti na vseh področjih javnega življenja. Sicer je bilo že pred tem zgodovinskim datumom veliko boja za uveljavitev osnovnih ženskih pravic. Prav 8. marec pa je bil izbran kot spomin na stavke in krvave spopade čikaškega delavstva s policijo, spopade, v katerih so med mrtvimi demonstranti obležale tudi okrvavljene žene. Torej je bil 8. marec zasnovan kot borbeni ženski praznik.

Seveda je bila borba naprednih žensk že prej povezana s splošno borbo delavskega razreda za skrajšanje del delavnega časa za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje ter druge pravice. Prav 8. marec je obudil v ženskah zavest, da imajo poleg splošnih težav delavskega razreda tudi svoje specifične probleme in da se morajo za reševanje le-teh boriti same. Tedaj so bile ženske zelo zapostavljene. Zaprta jim je bila pot do poklicnega izobraževanja. Največ, kar so lahko dosegle, je bil učiteljski poklic. V javnem življenju sploh niso imele pravice odločati, četudi je šlo za njihove interese in interese njihovih otrok. Zato so se vneto borile za dosego volilne pravice in enakopravnost z moškimi. To je bila tudi borba proti izkoriščanju ženske delavne sile, saj je bilo žensko delo slabše plačano kot moško.

Uspehi te ženske borbe so bili po posameznih državah različni. Nekje so ženske dobile volilno pravico prej, drugje pozneje ... Najpopolneje so bile izenačene ženske in moške pravice v Sovjetski zvezi po oktobrski revoluciji. Žal pa so še vedno države, kjer ženske svojih pravic še vedno nimajo. V Jugoslaviji so ženske dobile volilno pravico leta 1941, v ustavi pa je bila ta pravica uzakonjena leta 1945. Tudi praznovanje 8. marca se je pri nas začelo med drugo svetovno vojno. Takrat je bil to zelo borben praznik. Ženske, povezane v Antifašistični fronti žena (AFŽ), smo v boju proti okupatorju nosile in zdržale težko breme. Preveč bi bilo, če bi hotela napisati vse, kar so naše ženske dale in žrtvovale med partizanstvom in osvobodilnim bojem. Spomnimo se samo vseh tistih žena, ki so dale življenje za osvoboditev okupirane in zasužnjene domovine. Njihove žrtve se prisotne v vsem tem, kar imamo danes. Največ, kar so nam pogumne žene izborile, pa je zagotovo to, da živimo na svoji zemlji in v svobodi. Ne pozabimo, da so žene in dekleta skupaj s partizani jurišale na

Uspehi te ženske borbe so bili po posameznih državah različni. Nekje so ženske dobile volilno pravico prej, drugje pozneje ... Najpopolneje so bile izenačene ženske in moške pravice v Sovjetski zvezi po oktobrski revoluciji. Žal pa so še vedno države, kjer ženske svojih pravic še vedno nimajo.

V Jugoslaviji so ženske dobile volilno pravico leta 1941, v ustavi pa je bila ta pravica uzakonjena leta 1945. Tudi praznovanje 8. marca se je pri nas začelo med drugo svetovno vojno. Takrat je bil to zelo borben praznik. Ženske, povezane v Antifašistični fronti žena (AFŽ), smo v boju proti okupatorju nosile in zdržale težko breme. Preveč bi bilo, če bi hotela napisati vse, kar so naše ženske dale in žrtvovale med partizanstvom in osvobodilnim bojem. Spomnimo se samo vseh tistih žena, ki so dale življenje za osvoboditev okupirane in zasužnjene domovine. Njihove žrtve se prisotne v vsem tem, kar imamo danes. Največ, kar so nam pogumne žene izborile, pa je zagotovo to, da živimo na svoji zemlji in v svobodi. Ne pozabimo, da so žene in dekleta skupaj s partizani jurišale na

Veselo vzdušje v Lanthierijeve gradu, spredaj plešejo Anka Dorbež in Francka Starc, Dora Seljak in Olga Bajc leta 1970

sovražne bunkerje, reševale so ranjence, umirale so na bojnih poljanah, v zaporih in koncentracijskih taboriščih. Sam tovariš Tito je ob neki priložnosti dejal: »Ponosen sem, da sem vrhovni komandant Armade, v kateri je tako veliko žensk.« V osvobodilnem boju je aktivno sodelovalo preko 100.000 žensk, od teh je bilo 90 razglašenih za narodne heroje, 1900 je nosilk partizanske spomenice iz leta 1941, 2000 je bilo oficirk, ranjenih jih je bilo okoli 40.000, težkih vojnih invalidk je bilo 3000, padlo jih je približno 25.000. Ti podatki so seveda za celotno Jugoslavijo, so pa resnični prikaz sodelovanja žensk v partizanskih vrstah. Veliko je bilo tudi mater, ki jim ni bilo lahko v negotovosti pri svojcih in aktivistih puščati svojih otrok. Kljub temu so se odločile za neizprosni boj proti sovražniku, za boj za čimprejšnjo osvoboditev in izgon sovražnika z naše zemlje.

Po osvoboditvi je bilo pred nami novo obdobje, čas obnove porušene domovine. Znova je bila v ospredju skromna, toda pogumna, delovna in iznajdljiva ženska. Ob tem se pridružujem besedam

Organizatorke kulturne prireditve februarja 1959 (Foto Anton Pavzin)

našega velikega Cankarja, ki pravi, da je ženska devetkrat močnejša od moža, dobra in skrbna mati pa celo 99-krat ... Zgodovina ve o pogumu žensk precej povedati. V vseh dobah je morala žena družino oskrbovati in osrečevati. Posebej je bila k temu primorana ob časih vojsk, ob vpadih sovražnikov, ko so morali možje pod orožje in je vsa skrb za družino ostala ženi – materi. Prava žena in mati ni nikoli iskala sreče le za svoje življenje, temveč je srečo poiskala za svojo družino, moža, otroke. Ob njihovi sreči je bila tudi sama srečna.

Naša ženska si je po osvoboditvi lahko sama izbrala svojo življenjsko pot. Nikjer ni toliko

žensk na univerzah in v drugih visokih šolah. Podatki za vso Jugoslavijo pravijo, da je bilo po osvoboditvi zaposlenih preko milijon in pol žensk. Kljub temu pa je bilo veliko nesorazmerje med temi številkami in številom žensk na mestih, kjer odločajo. Premalo žensk je bilo na položajih, kjer bi lahko soodločale. Tudi zdaj bi bilo potrebno nekatere zakone prerešetati, saj so zastareli in v škodo ženske in njenega položaja v družbi. Zaposlena ženska namreč nosi trojno breme. Z zaposlitvijo prevzame veliko poklicno odgovornost, ob tem ni razbremenjena hišnih in drugih del, hkrati je mati. Zaposlena ženska skoraj nima oddiha. V njej se stalno prepletajo skrb za družino, dom in službo. Žal marsikje naletimo na miselnost, da so vse to malenkostna vprašanja, da so to ženski problemi ... Marsikje ne vidijo problema žene, delavke, matere za celotno družbo, za nadaljnji materialni in družbeni razvoj, za vzgojo in zdravje otroka, za lepše in bolj humane odnose med ljudmi. Naš politični sistem, ki ga razvijamo od vojne naprej, zlasti pa še zdajšnji na temeljih nove slovenske ustave, daje najširše možnosti za družbeno afirmacijo vsem delovnim ljudem, torej tudi delovni ženi.

Mednarodni dan žena smo, vsaj tu pri nas v Vipavi, praznovali vsako leto. Ob vsakem 8. marcu smo sestavljale program dela za naprej. Vsako leto samo na ta praznik obiskovale starejše in bolne članice AFŽ, tako na domu kot tudi v bolnišnicah in domovih za ostarele. Nismo pozabile tudi na preminule članice, nesle smo jim sveče na grob. Vse smo financirale same, saj nas ni imel kdo podpreti.

8. marca 1975, ko je bil prenesen 8. marec dan žensk na 25. marec materinski dan, smo starejše aktivistke NOB pa tudi ostale ženske ustanovile Sekcijo za družabno in aktivno delo žensk pri krajevni organizaciji SZDL Vipava. Bile smo zelo dejavne, prijele smo se vsakega dela, da smo prišle do denarja. Ob eni od vipavskih trgatev smo dobile glavno nagrado milijon dinarjev. S tem denarjem smo kupile blago, da nam je šivilja sešila vipavske narodne noše. Povezale in pobratile smo se tudi z enako Sekcijo žensk iz Izole. Izmenjevale smo srečanje in tudi izkušnje. Sekcija je delovala vse do razpustitve organizacije SZDL.

Prav je, da se spomnimo vseh članic v vipavskem odboru AFŽ, kakor tudi potem v Sekciji. Za vse lahko rečemo, da so bile delavne, ne glede na to, ali so bile v odboru ali samo članice AFŽ, kakor tudi Sekcije za družbeno aktivnost žena.

Zora Hrepevnik

Stanko Poniž

vipavski trgovec in tigrovec
1906–1961

Starejši prebivalci Vipave se gotovo še spominjajo privatnih trgovin, kjer smo kupovali živila in druge zadeve, potrebne za preživetje. Nekaj let po II. svetovni vojni so še obratovala trgovine, kot so bili Poniževi, Skukovi, Možetovi, Vrčnovi, Fajdigovi, Bratuževi in še nekatere druge.

Tudi iz sosednjih vasi so ljudje prihajali po nakupih v Vipavo, in ni ga bilo v tistih časih, da ne

Zakonca Stanko in Boža

bi poznal trgovca Stanka Poniža, ki je imel trgovino v lastni hiši v sedanji ulici Vojana Reharja 9 v Vipavi. V času Italije je bila to Via Roma št. 69. Na drugi strani iste ulice, sedaj št. 22, pod Italijo pa Via Roma št. 72, je obratovala še Poniževa pekarna. Tako so se številni furmani, ki so se v jutranjih urah odpravljali na Nanos po drva, hlo-de, seno, steljo in drugo, ustavili pred pekarno, kupili kruh ter nadaljevali svojo pot. Takrat ljudje niso hodili dnevno v trgovino. Ker ni bilo denarja, so kupovali le nujno potrebne stvari. Znano je, da je vsaka trgovina imela

svoje stalne odjemalce, zato so bili nanje zelo pozorni. Veliko jih je bilo, ki blaga niso plačali takoj, ampak šele, ko so kaj prodali. Dolgovi so se tako lahko kar večali. Pri Stanku so se za trgovca izučili številni domačini, ki vedo še danes povedati, da je bil strog učitelj. Od njih je zahteval lepo vedenje v trgovini in drugod ter čiste račune. Rad je ustregel tudi ljudem z Nanosa, ki so hodili ob nedeljah v Vipavo k maši, da so si takrat kupili še živež za več časa.

Stanko je obiskoval osnovno šolo v Vipavi še pod Avstro-Ogrsko državo in se nato izučil za trgovca v Ajdovščini pri trgovcu Ruštu. Njegov oče Jernej je bil znani vipavski zidar, mati pa je bila Jožefa Premrl, doma iz Dupelj. Ona je vodila pekarno, znano daleč naokoli, ki jo je po njeni smrti prevzel sin Milan, trgovino pa sin Stanko, ki je leta 1928 prijavil še dodatno dejavnost, in sicer upravljanje z javno mostno tehtnico, ki je bila pred staro šolo v Vipavi. Tehtanje raznega tovara, kot je grozdje, drva in seno, je opravljala

Stankova mama Joževa v Logu pri Vipavi, 15. marec 1963

Družina Jožefe in Jerneja Poniž; sinova Venceslav in Stanko, hčerki Rozka in Štefka ter sin Milan avgusta 1960

Stankova žena Boža,

rojena Avčin. Tehtnico je leta 1960 kupila Vinarska zadruga Vipava. V družini Stankovih staršev je bilo pet otrok; Venceslav, inženir gradbeništva, živel je na Poljskem, Stanko, trgovec, Milan, pekovski mojster, ter sestre Roza in Štefka. Roza je vodila kuhinjo v hotelu Adria, Štefka pa se je poročila v Veneto v Italiji.

Družina se je z odraslimi otroki znašla v primežu Rapalske pogodbe in spoznala pravi namen italijanske zasedbe naših krajev. Tre-

Stankova trgovina 11.9.1958. Za pultom stojita trgovska pomočnika Slavka Bratovž in Edo Petrič, oba z Gradišča pri Vipavi, ter gospodar Stanko

Francem Žgurjem iz Podrage tudi pobudnik in soustanovitelj nogometnega kluba NANOS, ki je nastopal po sosednjih krajih, v Trstu in tudi v Postojni. V tem klubu so fantje nastopali od leta 1919 brez registracije, ker ta še ni bila potrebna. Zavedni vipavski fantje so se tako združevali v tem klubu, da bi se lažje organizirali v upor proti fašizmu na Primorskem. To so italijanske oblasti kar hitro posumile, saj je politična tajna fašja zahtevala od poveljnika garnizije Vipava, da prepove igranje nogometnega kluba NANOS, ker je klub iredentistična organizacija. Domači fantje pa so kljub temu uspeli oblast prepričati, da so le športniki in da z njimi igra tudi italijanski študent. Na te trditve je poveljnik garnizije dovolil fantom uporabiti vojaško vadišče. Ko so nogometaši imeli za nasprotnike močnejšo skupino, so se združili s Športnim klubom Ajdovščina-Šturje in skupaj nastopali kot Nogometni klub BURJA. Oba kluba so uradno registrirali šele 1. 7. 1924.

Stanko je bil zelo dejaven tudi v celici Tigr v Vipavi, kjer so z njim sodelovali še Drago Bajc in Ivan Može. Ta celica je dostavljala ilegalno protifašistično literaturo tudi celicam v Podnanos, Podrago, Goče, Lože, Manče, Slap in drugam. Stanko je ta material sprejemal iz Gorice od tigrovskih trojk.

"Prvak Primorske grupe" 1947/1948. Na fotografiji spoznani Fric Furlan, Milan Poniž, Milan Krašna, Ivan Bajc - Žane, oče Stanko in sin Stanko Poniž.

ba se je bilo upreti načrtnemu potujčevanju in to čim prej. Zato je Stanko po ukinitvi slovenskih šol v naših krajih že prejemal ilegalno iz Gorice v zabojih slovenske abecednike »Prve korake« za učenje materinega jezika ob naših ognjiščih. Tudi po njegovi zaslugi in mreži, ki je tajno delovala, so te knjižice prejemale šolarčki po vseh vaseh Zgornje Vipavske doline. Ko pa je tak prevoz postal nevaren, so drobne knjižice potovale v črnih vrečah za oglje, prinašali so jih nanoški oglarji iz Gorice, ko so tam prodali oglje. Stanko je bil z Dragom Bajcem, Ivanom Možetom iz Vipave, Zvonimirjem Lasičem z Goč in

Vipavski trgovci Ciril Škapin, Karlo Ambrožič, Miro Vidrih, šofer Franc Fabjan in Stanko Poniž

Tesno je bil povezan s trojko Danilo Zelen, Tone Černač in Josip Kukec. Stanko je oskrboval trojke z vsem potrebnim; hrano, obleko, ki so jo vipavski tigrovci zbirali in nosili v Podrago v skrivališče in drugam, kjer so se trojke tudi skrivale. V Podragi je že leta 1924 sodeloval v akciji »vrabcev«, ki so nosili napis »Mi ne bomo hlapci Lahov«. Stanko je vodil vipavsko celico vse od njene ustanovitve pa do leta 1940, ko je počasi že zbiral denar in drugo blago za prve partizane.

Vseskozi mu je pri tem delu zvesto stala ob strani soproga Boža, rojena Avčin, s katero se je poročil leta 1929. Lahko si samo mislimo, koliko straha in tveganja sta prestala v tej borbi

za obstoj narodne zavesti in slovenske besede. Delovati je bilo treba skrajno previdno, v strogi tajnosti in zaupanju drug drugemu. Vsaka napaka in izdajstvo sta bila plačana z življenjem. Velika

Tigrovci na Nanosu leta 1927, spredaj sedita Drago Bajec (levo) in Mirko Princes, zadaj Boža in Stanko Poniž

1927 pred vojaškim sodiščem v Trstu s tov. Bajec Dragotom radi člankov, ki smo jih kot vojaki pisali v Čuku na palci, katerega urednik je bil tov. Franc Bevk, kateri je takrat radi teh člankov sedel en mesec v zaporu. Bil sem organiziran v organizaciji Tigr in 1932 leta zaprt tri mesece v Coroneu v Trstu – na razpolago posebnega sodišča iz Rima. Bil sem nato izpuščen, ker proti meni niso imeli dokazov.» Svoje članke so primorski fantje, ki so služili v italijanski vojski, objavljali v Čuku na palci pod naslovom Makaronarji poročajo. Stanko je bil tudi v tisti trojki Tigra, ki je vedela za atentat na učitelja Sotosantija v Vrhpolju leta 1932.

Dr. Mira Cencič je v knjigi Tigr leta 1997 kot njegove sodelavce v Tigru navedla poleg Draga Bajca še domačine: Ivana Možeta, trgovca s tekstilom, Mirka Princesa, gostilničarja, Izidorja Reharja, kmeta. Pristaši Tigra pa so bili še: Avgust Perhavec, gostilničar in posestnik, Irena in Ljubo Hrovatin, veleposestnika in lastnika gostilne, Stanko in Ivan Ferjančič, oba doma iz gostilne za mostom čez Belo, Milko Petrič, advokat, Maks Bratuž, posestnik, Stana Rodman, visoka uradnica, Ivan Bajec, kmet, in Ivan Mohorčič, mlinar. Iz tega lahko sklepamo, da so bili člani Tigra in njihovi sodelavci v Vipavi gospodarsko neodvisni, večji kmetje, gostilničarji in intelektualci. Kot taki so tudi lažje podpirali in delovali ilegalno proti fašizmu. S tem pa so tudi mnogo tvegali, ne samo sami sebe, ampak vse svoje ljudi in imetje. V glavnem so vsi med prvimi začeli sodelovati v OF. Tako je tudi Stanko že septembra 1941 začel zbirati denar, živila in drugi material za NOB. To je vztrajno nadaljeval tako, da so po navedbah dr. Marije Jamšek aktivisti OF dali nalog, da ne smejo iti več k njemu po hrano, ker

Sinova Jurij in Stanko

Nogometno društvo Vipava 21. 8. 1960; Peter Vrčon, Ivan Perhavec, Stanko Fajdiga, Janko Kariž, Jože Fajdiga, Zdravko Pregelc, Milan Krašna, Jurij Poniž, Franc Durn, Danilo Dorbež, Berto Hrovatin in Jurij Vrčon (Foto Pavzin)

Nogometni klub Nanos Vipava - (desno v temnih oblekah) in športni klub Ajdovščina Šturje leta 1923 kot nogometni klub BURJA. Na fotografiji spoznani: Ivan Ferjančič, Fric Furlan, Franc Ruš, Karlo Zanuttini, Peter Lutman, Tone Slokar, Franc Dietz, Žane Bajc, Stanko Ferjančič, Stanko Poniž in Lasičeva fanta z Goč

je že toliko prispeval, da je postal že sam ogrožen oziroma se je že preveč gospodarsko izčrpal.

13. februarja 1943 so italijanske oblasti vpoklicale letnike od 1901 do 1907 in jih vključile v delovne bataljone v strahu, da se naši ljudje ne bi vključili v odporiško gibanje. Tako so tudi Stanka nasilno odpeljali z drugimi Vipavci na Sardinijo. Njegovo ženo Božo pa so marca istega leta aretirale in jo odpeljale v tržaški zapor Coroneo, kjer je bila hudo mučena. Privezali so jo na leseno skrinjo z glavo navzdol in jo polili po obrazu z amoniakom tako, da je imela kožo po obrazu vso razjedeno. Iz tržaških zaporov so jo skupaj z drugimi zaprtimi ženami iz Vipave odpeljali v koncentracijsko taborišče Fraschette Alatri v južno Italijo. Doma sta starša Poniž pustila sinova Stanka in Jurija. Zanju so ta čas skrbeli sorodniki, dokler se ni vrnila domov po kapitulaciji Italije mama Boža.

Potrnilo o dokončani vojaški obveznosti

za dobro ljudi in domovine, so se jima po vojni dogajale razne težke stvari. Leta 1947 so v Ajdovščini zaprli ženo Božo. Obsodili so jo, da je pomagala sestri Ivanki pri ilegalnem prehodu čez mejo v Italijo in naprej v Ameriko. Tudi Stanku se je zgodilo, da je od OLO Nova Gorica prejel pošto, v kateri so mu sporočili, da je kriv, ker je 13. 8. 1950 ilegalno prekorščil državno mejo z Italijo z ženo in otrokoma na sektorju »rdeča hiša« in da se je družil z italijanskimi državljani. Za to mu je bila izrečena kazen dva meseca poboljševalnega dela in plačilo kazni v osmih dneh. Napisal je pritožbo in v njej priznal, da je bil ta dan res v Gorici, kjer se je po dolgih letih srečal s svojo sestro Štefko in da se je prav dostojno obnašal. Kazen mu je bila res znižana na 1000 din brez poboljševalnega dela, ki jo je tudi plačal. Tisti dan je tako romala v Gorico množica naših ljudi in je znan po aferi z metlami.

Pogled na hiši Poniževih leta 1940 v Vipavi, Via Roma št. 72 in 69, sedaj Vojana Reharja št. 22 (prva levo) in št. 9 (druga desno) (Fotografiral Mirko Jež)

Stankov sin Jurij, drugi z leve, na Egejskem morju na ladji Galeb v smeri proti Indiji na prvem Titovem potovanju leta 1955

Stanko se je po razpadu Italije pridružil NOB v Gravini in prispel s prekomorci na jugoslovanska tla in bil leta 1944 pri partizanih na Dolenjskem. Po vojni se je 20. 8. 1945 vrnil domov zelo slabega zdravja. Kljub temu se je vključil v obnovo Vipave in pomagal pri kulturnem, gospodarskem in političnem življenju. Bil je dejaven v vseh organizacijah, posebno pa pri športu. Na prvih povojnih volitvah je bil izvoljen za predsednika KLO-ja. To funkcijo je vršil 11 mesecev, na kar se je zaposlil v trgovini kot poslovodja Okrajne gospodarske zadruge.

Kljub temu da sta zakonca Boža in Stanko delala za dobro ljudi in domovine, so se jima po vojni dogajale razne težke stvari. Leta 1947 so v Ajdovščini zaprli ženo Božo. Obsodili so jo, da je pomagala sestri Ivanki pri ilegalnem prehodu čez mejo v Italijo in naprej v Ameriko. Tudi Stanku se je zgodilo, da je od OLO Nova Gorica prejel pošto, v kateri so mu sporočili, da je kriv, ker je 13. 8. 1950 ilegalno prekorščil državno mejo z Italijo z ženo in otrokoma na sektorju »rdeča hiša« in da se je družil z italijanskimi državljani. Za to mu je bila izrečena kazen dva meseca poboljševalnega dela in plačilo kazni v osmih dneh. Napisal je pritožbo in v njej priznal, da je bil ta dan res v Gorici, kjer se je po dolgih letih srečal s svojo sestro Štefko in da se je prav dostojno obnašal. Kazen mu je bila res znižana na 1000 din brez poboljševalnega dela, ki jo je tudi plačal. Tisti dan je tako romala v Gorico množica naših ljudi in je znan po aferi z metlami. Ko si je urejal delovno dobo, mu oblasti niso priznale delovne dobe v času, ko je delal v trgovini pri svoji mami, in tudi kasneje, ko je imel trgovino sam. Zato je žalostno povedal, da bo zaradi tega moral delati do sedemdesetega leta starosti. Najbolj pa ga je prizadela nacionalizacija poslovnih prostorov njegove trgovine in dela gospodarskega poslovanja, kar se je zgodilo 26. 12. 1958. Hčerka Tatjana Poniž Soban se tega dogodka takole spominja: »Bila sem 12-letna punčka, ko sem tisti dan na hodniku videla tri moške, ki so rekli, da bo šla vsa naša hiša. Mama mi je povedala, da je bil med njimi tudi sodnik iz Ajdovščine. Vem, da so moji starši napisali

Poniževi na vrtu za hišo leta 1929 – od leve proti desni sestri Rozka, por. Ferjančič, in Stefka, por. Spilinbergo, mama Jožefa, Stankova žena Boža, njen mož Stanko in Anuška Može

pritožbo v Beograd. Iz Beograda je prišel odgovor, da to ni z a d e v a Beograda, a m p a k lokalnih oblasti.»

In tako je Stanko postal v

Stankova družina leta 1949. Spredaj žena Boža s hčerko Tatjano in Stanko, zadaj stojita sinova Jurij in Stanko.

lastni trgovini uslužbenec Trgovskega podjetja Vipava, ki je imelo v njegovi hiši tudi svoje pisarne. Da je bila njegova kupa življenja še bolj grenka, sta mu po vojni v nesreči umrla še oba sinova Stanko in Jurij, sin Darko pa je umrl že leta 1932. Nacionalizacije je bil po vojni deležen tudi Stankov brat Milan, ki je imel pekarno, in sestra Rozka, poročena Ferjančič, iz hotela Adria v Vipavi.

Podobno usodo so doživele takrat tudi druge privatne trgovine v Vipavi. Stanko je na prigovarjanje drugih zaprosil tudi za priznanje statusa spomeničarja 1941. Tudi tu se je zataknilo. Dobil je negativni odgovor z navedbo, da takrat ni nosil puške. Priznali pa so mu delo v NOB kot terencu iz leta 1941.

Po vojni je Avgust Žvanut iz Podrage, s katerim sta bila s Stankom skupaj v slovenskih četah na Sardiniji in že prej sodelovala v Tigru, izjavil, da si Stanko ni zaslužil, da mu je povojna oblast zaplenila hišo. Zaradi te izjave je bil Žvanut klican na zaslišanje v Ajdovščino.

Končno pa je Stanko le dočakal javno priznanje za njegovo nesebično delo in borbo proti fašizmu in za priključitev Primorske k Jugoslaviji. Dne 5. 9. 1953 je prejel iz Beograda medaljo za hrabrost in orden zaslug za narod III. reda.

Kako so Stanka spoštovali ljudje, se je pokazalo ob njegovi nenadni smrti. Vse doglove iz trgovine, za katere je vedel smo on, so vrnili ljudje sami v nekaj dneh po njegovi smrti.

On je zaupal kupcem, oni pa njemu. Stanko Poniž, trgovec, tigrovec in zavedni Slovenec, je umrl leta 1961 in pokojnine ni dočakal. Ko so se on in njegovi tigrovski tovariši po vojni mudili v Krhnetovi gostilni na placu v Vipavi, je iz gostilne odmevala pesem Bazovica. To je bila njegova pesem. Zapeli so jo njim v čast mladi vipavski pevci. Stanko se ni vprašal, kaj mu bo domovina dala, ampak kaj mora on storiti zanjo. Bil je pokončen Slovenec in dober človek. Njegova življenjska pot ponazarja težko zgodovino Primorske, kot jo je doživljala v dvajsetem stoletju.

Ta zapis je nastal v spomin na njegovo 50. obletnico smrti, ki bo naslednje leto.

Slovo od Stanka 16. decembra 1961, od njega se poslavlja trgovec Ivan Vidrih, obred vodi dekan Slavko Podobnik

Magda Rodman

Viri:

Družinski arhiv Poniževih

Pripoved hčerke Tatjane Poniž Soban

Dr. Mira Cencič: Tigr, 1997

Vipavski glas, št. 53, 54, 69

Nogometni klub Primorje Ajdovščina 75 let, 1979, str. 3–9

Vse fotografije in listine so iz družinskega arhiva. Hvala hčerki Tatjani za lepo sodelovanje pri tem zapisu.

Iz dela KS Vipava**Poročilo o delu KS Vipava v letu 2009:**

- v preteklem letu smo izdali štiri številke krajevnega glasila »Vipavski glas«,
- v sodelovanju z Občino Vipava smo sofinancirali postavitev javnih luči v novem naselju Ob Beli, v Kocijančičevi ulici in na parkirišču na C. 18. aprila,
- sofinancirali smo osvetlitev gradu Lanthieri skupaj z Občino Vipava,
- sofinancirali smo obnovo fasade na stanovanjski hiši,
- Komornemu zboru Ipavska smo z donacijo pomagali pri nakupu klime,
- financirali smo izdelavo novih tabel, ki označujejo imena ulic,
- v stavbi stare šole smo montirali novo okno in v pritličju navadna vrata zamenjali s protivlomnimi,
- pri izgradnji novega otroškega igrišča pred občinsko stavbo smo financirali zemeljska dela, gradbeni material in delno nakup otroških igral,
- kupili smo koše za smeti in parkovne klopi,
- obnovili smo parkovne klopi in otroška igrala,
- financirali smo nabavo in postavitev nove oglasne deske v kulturnem domu.

Na izredni seji Sveta KS Vipava, dne 28. 1. 2010 je bil sprejet sklep, da se g. Borisa Lična razreši s funkcije predsednika KS Vipava zaradi bolezni in daljše odsotnosti. Za novega predsednika KS Vipava je bil predlagan in imenovan g. Milan Poljšak, ki zastopa in vodi KS do konca mandata.

Poslovno poročilo za leto 2009**PRIHODKI:**

- obresti	27,81 €
- najemnine poslovnih prostorov	2.104,66 €
- drugi prihodki poslovnih prostorov	2.008,49 €
- donacije in druga sredstva za VG	3.053,00 €
- proračun Občine Vipava	21.475,94 €
- iz občinskega proračuna za VG	2.300,00 €
Skupaj	30.969,90 €

ODHODKI:

- Vipavski glas tisk, honorar	10.139,55 €
- pisarniški material, storitve	285,16 €
- električna energija	2.428,45 €
- komunalne storitve, vodarina	255,82 €
- telefon	142,37 €
- poštne in bančne storitve	516,98 €
- transfer neprofitnih organizacij in ustanov	500,00 €
- tekoče vzdrževanje stavbe in zavarovanja	2.009,43 €
- drugi transferji posameznim gospodarstvom	266,63 €
- drugi stroški	3.946,00 €
- drugi operativni odhodki	7.480,94 €
Skupaj	28.025,33 €

Marija Černigoj,
tajnica KS

Občina Vipava

Občinski svet se je sestel na redni seji v decembru 2009 in februarju 2010.

Na decembrski seji je bil sprejet Odlok o proračunu Občine Vipava za leto 2010. Proračun je v celoti objavljen na spletni strani Občine Vipava. Za Vipavski glas predstavljamo načrt razvojnih programov in obrazložitev proračuna.

NAČRT RAZVOJNIH PROGRAMOV

5007 - KS PODNANOS

06039002 - Razpolaganje in upravljanje s premoženjem, potrebnim za delovanje občinske uprave

OB136-07-0009 - OBNOVA KULTURNE DVORANE V PODNANOSU

Namen in cilj

Obnova kulturne dvorane v Podnanosu, ureditev za razne prireditve na vasi. V nadstropju prizidka je veliko tudi zanimanje Krajevne skupnosti Podnanos za ureditev novih prostorov knjižnice, ki bi ustrezali knjižničnim standardom.

Stanje projekta

Zgrajen prizidek h kulturnemu domu, ki ga je potrebno še dokončati. Stavba je bila zgrajena okrog leta 1957. Pokrita je bila s salonitnimi ploščami, ki bi bile po toliko letih potrebne zamenjave. Potrebna bi bila nova kritina nad celotnim starim delom stavbe. Težave v enoti Lavričeve knjižnice v Podnanosu so že nekaj let poznane: premajhen prostor, ki zadošča le 50% knjižničnim standardov, zamakanje v lanskem letu, težave s souporabo sanitarij. Z novim prostorom bi se večini teh težav izognili, tudi vložek mogoče ne bi bil tako velik, saj znaša okvirna ocena investicije nekaj čez 20.000 €. Lavričeva knjižnica bi projekt sofinancirala iz lastnih sredstev (okrog 5.000 €). Potrudili se bodo in poiskali tudi donatorje za višino okrog 5.000 €.

15029002 - Ravnanje z odpadno vodo

OB136-07-0032 - ODKUP ČISTILNE NAPRAVE VIPAVA

Namen in cilj

Odkup čistilne naprave z namenom takojšnjega prenosa v upravljanje Komunalnemu podjetju in s tem ureditev tekočega čiščenja odplak po normativih.

Stanje projekta

Čistilno napravo sta gradili skupaj Občina Vipava in Agroind Vipava. Da se je lahko priključevalo odplake ostalih naselij na čistilno napravo in imelo osnovo za izračun prispevkov, se je odkupilo 80 % vložek Agroinda. V pogodbi je bil določen rok plačil 72 mesečnih obrokov, ki zapadejo v plačilo 28. 2. 2011.

OB136-09-0008 - Kanalizacija Duplje

Namen in cilj

Za naselje Duplje je potrebno izdelati idejni projekt izgradnje kanalizacije. Z idejnim projektom bomo dobili rešitev o najustreznejši rešitvi. Zaradi konfiguracije terena in možne navezave na že zgrajeno kanalizacijo v Logu (Občina Ajdovščina) je potrebno preučiti, katera rešitev je najustreznejša.

Stanje projekta

16039001 - Oskrba z vodo

OB136-09-0004 - Izgradnja vodovoda na Erzelj

Namen in cilj

Zaradi zagotovitve kvalitetnejše oskrbe s pitno vodo je potrebno zgraditi dodatno napajanje iz doline. Kot najustreznejša se je pokazala varianta napajanja iz vasi Slap. Del vodovoda se gradi sočasno z gradnjo širokopasovnega omrežja. V letu 2010 je predvidena izgradnja tudi črpališča.

Stanje projekta

Vas Erzelj se s pitno vodo oskrbuje z lastnim zajetjem pod vasjo, ki je v sušnem obdobju premalo izdaten.

4000 - Občinska uprava

04039003 - Razpolaganje in upravljanje z občinskim premoženjem

OB136-07-0048 - OBNOVA PROSTOROV OBČINSKE UPRAVE

Namen in cilj

Zaradi dotrajanosti je nujna menjava oken v stavbi, kjer posluje občinska uprava.

Stanje projekta

07039001 - Pripravljenost sistema za zaščito, reševanje in pomoč

OB136-07-0045 - OPREMA CIVILNE ZAŠČITE

Namen in cilj

Nabava osebne zaščitne opreme za operativne gasilce.

V skladu s programom nabave osebne zaščitne opreme na podlagi Uredbe o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč se za obdobje 2005-2015 nabavlja osebna zaščitna oprema za operativne gasilce, ki zajema: dvodelno zaščitno obleko, zaščitno čelado, zaščitno podkapo, zaščitno obutev, zaščitne rokavice in delovni gasilski pas. Ključ delitve opreme med društvi je zahtevano število operativnih gasilcev po kategorizaciji gasilskih enot. Namen in cilj nabave opreme je zagotoviti ustrezno opremljene gasilske enote v skladu z zakonodajo, ki ureja področje zaščite in reševanja.

Stanje projekta

V letu 2009 je bilo po programu nabavljenih 7 kompletov osebne zaščitne opreme. Trenutno stanje je 33 ustrezno opremljenih operativnih gasilcev od zahtevanega števila 72. S programom nabave osebne zaščitne opreme se nadaljuje tudi v letu 2010.

07039002 - Delovanje sistema za zaščito, reševanje in pomoč

OB136-07-0046 - OPREMA GASILSKIH DRUŠTEV

Namen in cilj

PGD VIPAVA potrebuje 4.000 € za plačilo kredita za nabavljeno vozilo za prevoz moštva GVM 1. Sredstvom za načrtovano zamenjavo strešne kritine se odpoveduje in želi, da se jih prenese za nabavo potrebnega gasilskega vozila v višini 7.000 €.

PGD VRHPOLJE se za dokončanje pisarn nad kuhinjo in postavitev stopnic s hodnika v pisarne zagotovi 4.000 €.

PGD PODNANOS planira v višini 1.500 € obnoviti električne instalacije gasilskega doma in zamenjati dvizna vrata v višini 3.500 €.

SREDSTVA SE DELIJO NA OSNOVI DOGOVORA GASILSKIH DRUŠTEV ZA PLANSKO OBDOBJE 2008-2011.

Nabava podvozja gasilskega vozila GVC 16/25 v znesku 77.000 € postavka 4310003 - Inv. transf. za nabavo gasilskega vozila.

Nakup podvozja gasilskega vozila GVC 16/25 v letu 2010 je investicijsko vlaganje oziroma gre za nakup osnovnega sredstva za potrebe osrednje gasilske enote v Občini Vipava, to je Prostovoljnega gasilskega društva Vipava. Z nabavo novega podvozja in v letu 2011 izdelavo nadgradnje vozila ter nabavo opreme se zamenjuje gasilsko vozilo, staro 30 let, ki je dotrajano in iztrošeno. Z nabavo novega vozila se povečuje učinkovitost zagotavljanja varstva pred požari in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v Občini Vipava.

Stanje projekta

Stavbi gasilskega doma v Vipavi je bila v letu 2001 nad poslovnim delom zamenjana salonitna strešna kritina s pločevinasto ter na celotnem objektu zamenjana vsa lesena okna s PVC okni. V letu 1998 je bilo zamenjano troje od petih pločevinastih vrat z rolo vrati. Ker je na delu gasilskega doma še vedno salonitna kritina, stara že več kot 20 let, in streha že zamaka, krpanje pa postaja neučinkovito, je potrebno nujno zamenjati strešno kritino še nad tem delom gasilskega doma ter zamenjati še dvojne garažnih vrat.

V letu 2010 bo z javnim razpisom izvedena nabava podvozja gasilskega vozila. Javni razpis bo izveden do meseca marca 2010.

Odplačilo kredita za vozilo GVM 1 v znesku 4.000 € postavka 431000 - Inv. transf. neprofitnim organizacijam in ustanovam.

Namen in cilji

Društvo je v letu 2008 nabavilo v skladu z Uredbo o organiziranju in opremljanju gasilskih enot vozilo za prevoz moštva - oznaka po tipizaciji gasilskih vozil GVM 1. Vrednost vozila z DDV je znašala 32.422,74 €. Nakup vozila je bil izveden s sredstvi Uprave RS za zaščito in reševanje, sredstvi društva iz naslova pridobitne dejavnosti, sredstvi Občine Vipava ter najetega kredita. Znesek 4.000 € predstavlja del zadnjega obroka, ki ga mora društvo poravnati v letu 2010. Razliko do 7.500 €, kolikor znaša obrok, bo društvo pokrilo samo iz sredstev iz naslova opravljanja pridobitne dejavnosti. S tem bo investicija zaključena.

Stanje projekta

Z odplačilom zadnje obroka kredita v letu 2010 se investicija zaključí.

OB136-07-0047 - OPREMA GASILSKIH DRUŠTEV-TAKSA

Namen in cilj

Na osnovi dogovora med društvi se tekoče kot prihajajo sredstva nakazuje vsakemu društvu tretjino sredstev. Na osnovi planov gasilskih društev se bodo sredstva namensko uporabila: v PGD PODNANOS za nabavo drobnega inventarja in opreme; v PGD VIPAVA pa prvotno za vzdrževanje gasilskega doma, in sicer za zamenjavo strešne kritine. Ker ni dovolj sredstev v občinskem proračunu za vsa potrebna vlaganja, sredstva prerazporejajo za nakup vozila; v PGD VRHPOLJE za popravilo in ureditev stolpa in fasade gasilskega doma na severni strani stavbe.

Stanje projekta

11029001 - Strukturni ukrepi v kmetijstvu in živilstvu

OB136-07-0055 - DRŽAVNA POMOČ-SUBVENCIONIRANJE OBRESTI, KMETIJSTVO

Namen in cilj

Sredstva za subvencioniranje obrestne mere za investicije v kmetijstvo so predvidena v višini 25.000 €. Količina sredstev je enaka kot v letu 2009. Subvencioniranje obrestne mere poteka po pravilniku, ki je potrjen s strani evropske komisije in velja do leta 2013. Namenjena sredstva dosegajo namen, saj so večino let tudi v celoti izkoriščena. Subvencionirana je celotna obrestna mera.

Stanje projekta

13029002 - Investicijsko vzdrževanje in gradnja občinskih cest

OB136-09-0007 - Dostopna pot do zgornjega dela Gradišče čez Brge

Namen in cilj

Glavni namen in cilj te povezovalne poti je razbremenitev ceste skozi Gradišče in manj strma cesta, ki bo omogočila primeren dostop turistom in prebivalcem Gradišča.

Stanje projekta

Z izgradnjo športnih igrišč in kampa pod Gradiško turo so se pojavile potrebe po bolj primerni cesti, ki bi omogočala dostop do kampa in zgornjega dela Gradišča. To cesto je možno urediti v sklopu urejanja deponije Brge, ki se je uporabljala za deponijo iz tunelov pri gradnji HC. Potrebno bo naročiti projektno dokumentacijo za cesto preko deponije. Samo cesto naj bi v sklopu ureditve deponije uredil VIDONI s.p.a. Za projekte se predvideva 11.500,00 €.

OB136-08-0015 - Cesta Dobrava (Poreče) proti velikem mostu do Mlak na glavno cesto

Namen in cilj

Asfaltiranje ceste v dolžini približno 1 km in širine 4 m v letu 2011.

Stanje projekta

Cesta je makadamska. Po njej se zaradi bližine dnevno vozijo domačini v smeri proti Vipavi.

13029003 - Urejanje cestnega prometa

OB136-08-0017 - Ureditev ceste skozi Vipavo

Namen in cilj

Namen celotnega projekta je ureditev ceste skozi Vipavo do takšne stopnje, da se bo zagotavljalo primerno prometno varnost in lep izgled kraja.

Stanje projekta

V sklopu gradnje HC je predvidena ureditev državne ceste skozi Vipavo. Projekt vodi DRSC, projektna dokumentacija je že potrjena. Trenutno potekajo odkupi zemljišč. Glede na to, da se ureja cesta znotraj naselja Vipava bo potrebno sofinancirati izgradnjo pešpoti ter javne razsvetljave. Sofinancerski sporazum z DRSC- jem še ni podpisan. Dela naj bi se izvajala v letu 2010.

13029004 - Cestna razsvetljava

OB136-07-0036 - Ureditev javne razsvetljave

Namen in cilj

V letu 2010 se bo nadaljevalo urejanje in obnavljanje javne razsvetljave po krajevnih skupnostih. Namen in cilj je primerna osvetlitev prostora, kjer se zadržujejo občani oz. njihovo premoženje.

Stanje projekta

Dotrajana instalacija, neustrezni stebri in svetila, ki zahtevajo obnovo.

13069001 - Investicijska vlaganja v telekomunikacijsko omrežje

OB136-09-0006 - Širokopasovne povezave v regiji

Namen in cilj

Namen: Zgraditi širokopasovno omrežje v omenjenih naseljih in omogočiti širokopasovni dostop vsem prebivalcem Občine Vipava.

Cilji: Zgraditi širokopasovno omrežje v naseljih Lozice, Podraga, Nanos, Goče, Gradišče pri Vipavi, Vrhpolje, Sanabor, Duplje. Omogočiti dostop 374 gospodinjstvom, ki sedaj tega dostopa nimajo.

Stanje projekta

Enajst občin v naši regiji bo pripravilo skupno prijavo na razpis za vzpostavitev širokopasovnih povezav v regiji. Razpis se pričakuje spomladi 2010. Razpis za izvajalca je že objavljen. V naseljih občine Vipava, ki so na seznamu belih lis oziroma je njihov status delno pokrito, smo izvedli ankete med gospodinjstvi in na ta način pridobili podatke o številu

gospodinjstev, ki nimajo dostopa do širokopasovnih povezav. Operaterji so izrazili komercialni interes, da v roku 24 mesecev vsem gospodinjstvom omogočijo dostop do širokopasovnega omrežja. Skupaj se bo prijavljalo 374 gospodinjstev, zato celotna vrednost investicije za izvedbo znaša 1.122.000 €, stroški dokumentacije (načrt vzpostavitve širokopasovnih povezav, DIIP, IP) pa 15.000 €. Celotna vrednost je ocenjena na 1.137.000 €. Sofinanciranje projekta znaša 100 %. V izvedbo se gre samo, če se uspe na razpisu.

Trenutno stanje: V omenjenih naseljih prebivalcem ni omogočen dostop do širokopasovnega omrežja (trojček TV, telefon, internet) in Telekom ne izraža komercialnega interesa, zato se lahko pridobi drugega izvajalca oziroma ponudnika in naselja prijavi na razpis.

14029001 - Spodbujanje razvoja malega gospodarstva

OB136-07-0056 - DRŽAVNA POMOČ-SUBVENCIONIRANJE OBRESTI, PODJETNIKI

Namen in cilj

Povpraševanje po teh sredstvih iz leta v leto narašča, kar je posledica urejanja obrtnih con in selitev podjetnikov na območje naše občine z drugih območij, kar je tudi namen subvencioniranja. Glede na trenutno stanje je potreba po subvencioniranju še višja, saj podjetnikom banke slabše odobravajo kredite.

Stanje projekta

Občina Vipava skupaj z Občino Ajdovščina ter Obrtno zbornico Ajdovščina sofinancira obrestno mero za male podjetnike. V letu 2010 je predvidenih za ta namen 20.000 €, kar je enako kot v letu 2009.

14039002 - Spodbujanje razvoja turizma in gostinstva

OB136-07-0003 - ŠPORTNI OBJEKTI IN KAMP POD GRADIŠKO TURO

Namen in cilj

Cilj in namen ureditve kampa in športnih objektov je pospešiti turistično dejavnost v občini Vipava. Zaradi splošnega pomanjkanja turističnih nočitvenih kapacitet se bo stanje bistveno izboljšalo, predvsem za goste, ki niso pripravljeni prenočevati v klasičnih turističnih objektih. Glede na sedanje izkušnje je povpraševanje po kampu na našem območju kar precejšnje.

Stanje projekta

Že v letu 2006 so bili pripravljeni projekti za pridobitev gradbenega dovoljenja. Po rešitvi raznih ovir glede lastništva se je gradbeno dovoljenje tudi pridobilo. Predvideno je bilo, da se bo za izvedbo projekta pridobilo evropska sredstva za razvoj regij. Zaradi drugačne odločitve ministrstva (SVRL) do tega ni prišlo. Za pridobitev dodatnih sredstev se je nato kandidiralo na razpis Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, in sicer ukrep 322: Obnova in razvoj vasi, kjer smo v drugem razpisu uspeli. Odobrenih je bilo 217.000 €. Na razpisu prejeta sredstva so namenjena le za ureditev športnih objektov in servisnega objekta v delu, ki se nanaša na športne objekte. Dela so bila zaključena v oktobru 2009. Pridobljeno je bilo uporabno dovoljenje. Zahtevek je bil poslan v Ljubljano. Kontrola še ni bila izvedena, tako da ne vemo za točno vrednost sredstev, ki bodo izplačana. Nadaljevati je potrebno z ureditvijo servisnega objekta za potrebe šotorišča in avtodomov. V celoti je potrebno urediti prostor za avtodome in šotorišče. Dela bodo potekala v letu 2010. Vrednost nadaljnje investicije je predvidena v vrednosti 350.000 €.

OB136-07-0054 - BELA PO SLEDEH VODE IN KAMNA

Namen in cilj

Stanje projekta

V celoti je izdelana dokumentacija za prijavo na razpis Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja. Največji problem pri pripravi dokumentacije je bila pridobitev soglasja Agencije RS za okolje na podlagi mnenja Zavoda za varstvo narave. Soglasje je bilo pridobljeno 9. 11. 2009. Pripravljene vloge nismo odposlali, ker smo prejeli informacijo, da je Ministrstvo zaprlo razpis in bo v prihodnjem letu odprlo novega, v katerem bo delež sofinanciranja lokalne skupnosti manjši. Sedanje razmerje je bilo 50:50.

15029001 - Zbiranje in ravnanje z odpadki

OB136-07-0051 - SOFINANCIRANJE SANACIJE DEPONIJ - KSD

Namen in cilj

Stanje projekta

OB136-07-0052 - ZBIRALNICE ZA LOČENO ZBIRANJE ODPADKOV

Namen in cilj

V naslednjem štiriletnem obdobju bomo nadaljevali z gradnjo zbiralnic ločenih frakcij odpadkov s ciljem zmanjševanja ostankov odpadkov oz. povečevanja količin ločeno zbranih frakcij. Zbiralnice ločenih frakcij so zakonsko predpisane, in sicer je normativ 500 prebivalcev na eno zbiralnico. V obeh občinah, Ajdovščina in Vipava, dosegamo razmerje 210 prebivalcev na eno zbiralnico, cilj pa je doseči vsaj normativ 150 prebivalcev na eno zbiralnico oz. vsaj dve zbiralnici v manjšem naselju, s čimer bi dosegli boljše rezultate pri količinah ločeno zbranih frakcij. Dejstvo namreč je, da se občani lažje odločajo za ločevanje, če je zbiralnica postavljena v bližini njihovih domov.

Stanje projekta

V vipavski občini je skupno postavljenih 29 zabojnikov za papir, 29 zabojnikov za plastiko/pločevinke/tetrapak in 30 zabojnikov za steklo, na skupno 29 lokacijah (zbiralnicah). Tipsko zgrajenih zbiralnic, ki združujejo tudi zabojnike za ostanek odpadkov, je skupno 10, v Orehovici je zbiralnica samo za ločene frakcije, na Slapu pa se trenutno gradi tipska povečana zbiralnica. Ostale zbiralnice predstavljajo postavitev treh zabojnikov na ravni površini, brez platoja ali ograje. Za naslednje štiriletno obdobje planiramo postavitev povprečno treh zbiralnic letno. Predlagana razporeditev po letih je okvirna, ker ima pri gradnji prednost tista lokacija, za katero so pridobljena vsa potrebna dovoljenja (lastništvo, lokacijska informacija, soglasje KS). Stroški gradnje posamezne zbiralnice se razlikujejo, kar je odvisno od vrste zemljišča in posegov, ki jih ta zahteva (npr. podporni zidovi, dostopi, premestitve druge infrastrukture), kar pa vnaprej v planih ne moremo točno oceniti. V obdobju 2010-2013 planiramo postavitev 12 zbiralnic v naseljih: Sanabor, Zemono, Vrhpolje (2), Podnanos (3), Podraga, Vipava, Gradišče, Manče, Lože. V letu 2010 planiramo postavitev zbiralnic v Sanaboru, Vrhpolju (nujna ureditev zbiralnice pri šoli) in Podnanosu (za marketom).

15029002 - Ravnanje z odpadno vodo

OB136-07-0026 - KANALIZACIJA OREHOVICA IN HRAŠČE

Namen in cilj

Stanje projekta

V letu 2009 nismo uspeli porabit sredstev, ki so bila predvidena za izgradnjo kanalizacije. Z realizacijo projekta smo začeli v naselju Hrašče. Vzrok za nerealizacijo projekta v letu 2009 je v nezmožnosti pridobitve soglasij in služnosti za posege na zemljiščih, ki so v zasebni lasti. Ker kljub veliki angažiranosti vodje projekta in sodelovanja župana, podžupana in predsednika KS Podnanos nismo uspeli prepričati lastnikov zemljišč, da dajo služnost za izgradnjo kanalizacije, smo od realizacije odstopili in smo aktivnosti preusmerili na izgradnjo kanalizacije v Orehovici.

OB136-07-0029 - KANALIZACIJA IN ČISTILNA NAPRAVA SLAP

Namen in cilj

Priprava projektne dokumentacije za prijavo na razpis za povezavo na novo čistilno napravo v Vipavi in povezovalni kanal Podnanos-Vipava.

Stanje projekta

Nadaljevalo se bo s pripravo projektne dokumentacije. Projektne rešitve so pogojene z rešitvami in obsegom projekta Varovanje porečja reke Vipava, zato je potrebno izvedbo projektov terminsko uskladiti.

OB136-07-0031 - VAROVANJE POREČJA REKE VIPAVE - REKONSTRUKCIJA ČN VI

Namen in cilj

Izgradnja nove čistilne naprave v Vipavi in kanalizacijskega omrežja. Priprava vloge za kohezijska sredstva in izdelavo projektne dokumentacije.

Stanje projekta

V avgustu leta 2008 je Občina podpisala pogodbo za realizacijo projekta. Podpisniki pogodbe so bili Občina Vipava, Občina Nova Gorica, Občina Miren Kostanjevica, Občina Renče Vogrsko in koordinator projekta Vodovodi in kanalizacije. Zaradi spremenjenih pogojev financiranja iz kohezijskih skladov je bil podpisan aneks k pogodbi, po katerem iz projekta izstopa Občina Miren Kostanjevica, ker nima ustreznega projekta. S tem so se medsebojna razmerja za financiranje stroškov izdelave dokumentacije projekta spremenila. Po terminskem planu naj bi bila vloga za pridobitev sredstev iz kohezijskega sklada izdelana do junija 2010. Trenutno je v izdelavi CBA analiza.

OB136-08-0001 - KANALIZACIJA ČN-VOJKOVA ULICA

Namen in cilj

Istočasno se bo zamenjalo tudi vodovodno instalacijo v vrednosti 50.000 €. Namen je izgradnja ločenega kanalizacijskega omrežja za meteorne in fekalne vode po Vojkovi ulici do čistilne naprave.

Stanje projekta

Investicija je v teku. Zaradi ugodnejših tržnih razmer pri razpisih se je vrednost investicije po izdelani projektni dokumentaciji nekoliko znižala. Na sestanku, na katerega smo povabili občane, ki se bodo priključevali na kanalizacijo, je bil izpostavljen problem obstoječe meteorne kanalizacije v Tabru. V kolikor se bo ob izgradnji pokazalo, da je obstoječa meteorna kanalizacija res neuporabna, bo potrebno tudi to obnoviti.

OB136-08-0002 - KANALIZACIJA NA PRODU

Namen in cilj

Za dokončno ureditev tega predela je potrebno zgraditi fekalni kanal v dolžini cca 130 m.

Stanje projekta

Ob izgradnji povezovalnih kanalov Zemono in Vrhpolje se je del objektov priključil na kanalizacijo, del pa je ostal nepriključen.

OB136-09-0001 - Izgradnja sekundarne kanalizacije in vodovoda Zemono

Namen in cilj

Stanje projekta

Na predvideni 5. razpis smo v projektni predlog izvedbenega načrta regionalnega razvojnega programa Goriške statistične regije uvrstili projekt Izgradnje kanalizacije Zemono.

OB136-09-0002 - Izgradnja kanalizacije in čistilne naprave Sanabor

Namen in cilj

Stanje projekta

Na predvideni 5. razpis smo v projektni predlog izvedbenega načrta regionalnega razvojnega programa Goriške statistične regije uvrstili projekt Izgradnje kanalizacije s čistilno napravo Sanabor.

16029003 - Prostorsko načrtovanje

OB136-08-0003 - OBČINSKI PODROBNI PROSTORSKI NAČRT JUŽNE VOJAŠNICE

Namen in cilj

Namen izdelave dokumenta je podrobnejša opredelitev dejavnosti za območje ter komunalna in cestna infrastruktura.

Stanje projekta

Na 17. redni seji Občinskega sveta je bila predstavljena predponudba za izdelavo OPPN-ja za južno vojašnico. Postopek za izbiro izvajalca je bil izveden. Izdelava dokumenta je predvidena v letu 2010.

OB136-08-0004 - OBČINSKI PODROBNI PROSTORINSKI NAČRT ZA INDIVIDUALNO STANOVANJSKO GRADNJO

Namen in cilj

V takih primerih zmeraj nastopi problem financiranja takega dokumenta. Sredstva so namenjena za sofinanciranje izdelave takih dokumentov, dokler ne bo uveden komunalni prispevek.

Stanje projekta

Za večja območja stavbnih zemljišč je po trenutno veljavnem PUP- u potrebno izdelati lokacijsko dispozicijo pozidave. Po sprejetju novega prostorskega dokumenta se bo tak dokument imenoval Občinski podrobni prostorski načrt.

16039002 - Urejanje pokopališč in pogrebna dejavnost

OB136-07-0007 - MRLIŠKA VEŽICA VIPAVA

Namen in cilj

Novogradnja MRLIŠKE VEŽICE VIPAVA. V letu 2010 dogovori z mejaši in odkup ter zamenjave zemljišč.

Stanje projekta

Sedanja mrliška vežica je neprimerna, ker nima sanitarij.

16039005 - Druge komunalne dejavnosti

OB136-08-0011 - KOMUNALNA INFRASTRUKTURA ZA DOM STAREJŠIH OBČANOV VIPAVA

Namen in cilj

Postavitev infrastrukture fekalna in meteorna voda, vodovod, elektrika, javna razsvetljava z možnostjo priklopov za morebitne nadaljnje gradnje na parc .št. 1713/21, 1713/1 in 1713/29. Projekt bo operativno dokončan v koledarskem letu 2009. Plačila situacij bodo zapadla v plačilo v obračunsko leto 2010.

Stanje projekta

Zgrajena je cesta do transformatorske postaje, dvigovanje nivoja za 1,2 m zaradi stoletnih voda, izkop humusa in odvoz.

16059001 - Podpora individualni stanovanjski gradnji

OB136-07-0057 - DRŽAVNA POMOČ-SUBVENCIONIRANJE OBRESTI STANOVNJSKIH KREDITOV

Namen in cilj

Občina Vipava v skladu s pravilnikom o subvencioniranju obrestnih mer za najete kredite za izgradnjo, prenovo in nakup stanovanj in stanovanjskih hiš v Občini Vipava (Uradno glasilo št. 7/98) že vrsto let v proračunu zagotavlja določena finančna sredstva za spodbujanje izgradnje prenove in nakupa stanovanj in stanovanjskih hiš. Temeljna pogoja za pridobitev kredita s subvencionirano obrestno mero je, da gre za občana Občine Vipava ter da se nepremičnina nahaja na območju Občine Vipava.

Stanje projekta

Občina Vipava je na pobudo občinskega sveta pred leti pričela s subvencioniranjem obrestnih mer z željo, da bi se čim več starejših stanovanjskih hiš obnovilo, da ne bi propadala stara vaška jedra, saj je prav v najbolj utesnjenih predelih največ starejših hiš praznih in izpostavljenih uničevanju.

16059003 - Drugi programi na stanovanjskem področju

OB136-07-0053 - OBJEKT PODSKALA, PORAČUN VLAGANJ

Namen in cilj

Poračun vlaganj z dogovorjeno najemnino za objekt Podskala.

Stanje projekta

Zaradi slabega, propadajočega stanja objekta so bili potrebni veliki investicijski vložki v ureditev prostorov za pridobitev uporabnega, obratovalnega dovoljenja za delovanje gostinskega lokala v objektu Podskala.

18029001 - Nepremična kulturna dediščina

OB136-07-0017 - OBNOVA GRADU LANTHIERI - OBNOVITVENA DELA, 3. FAZA

Glede na to, da je podpisana pogodba o nameri za urejanje programov Politehnike v gradu Lanthieri, se izdeluje projektna dokumentacija PGD in vodi postopek pridobitve gradbenega dovoljenja za celoten kompleks. Gradbeno dovoljenje oz. projekti so pogoj za vse nadaljnje postopke, ki se bodo odvijali v prihodnje. Z deli, ki so se začela oktobra 2006, dokončala do konca avgusta 2007, so bili sanirani temelji, izvedena hidrozapora in delno odkrite freske.

Potekajo razgovori za nadaljevanje obnove gradu Lanthieri z Ministrstvom za kulturo za pridobivanje sredstev EU skladov v finančni perspektivi za leta od 2007 do 2013.

Gradbeno dovoljenje za glavni objekt je pridobljeno.

V januarju mesecu leta 2010 je bil objavljen razpis Ministrstva za kulturo za obnovo kulturnih spomenikov v državni lasti. Občina se je na razpis prijavila.

Predvidena sredstva so namenjena za plačilo projektne dokumentacije in obnovitvena gradbena dela. V tej fazi je predvideno, da se zgradi nov most do bivše klavnice in obnovi prvi del stavbe brez zalednih kril.

18039001 - Knjižničarstvo in založništvo

OB136-07-0038 - Oddelek knjižnice Vipava

Namen in cilj

N načrtujemo preureditev prostorov vrtca na Beblerjevi ulici za knjižnice in glsabene šole. Knjižnica v Vipavi deluje v neustreznih in utesnjenih prostorih, ki ne ustrezajo zahtevanim standardom. Po prekritju strehe v letu 2009 je predvidena postavitev betonske plošče in stopnic ter sanitarij.

Stanje projekta

Star objekt, v katerem je deloval otroški vrtec, je potreben temeljite obnove zaradi varnosti v prostorih.

18049002 - Podpora duhovnikom in verskim skupnostim

OB136-07-0050 - OBNOVA SAKRALNIH OBJEKTOV- CERKVA

Namen in cilj

Sofinanciranje obnove sakralnih objektov - cerkva po planu dekanije.

Stanje projekta

Sakralni objekti v občini so potrebni sprotne obnove in vzdrževanja, da se jih zaščiti pred propadanjem.

19029001 - Vrteci

OB136-09-0003 - Ureditev prostorov dodatnih oddelkov vrtca

Namen in cilj

Omogočiti vsem otrokom vključitev v programe vrtca in kreativno preživljanje časa v vrtcu. Potrebna je nabava tudi novih igrar.

Stanje projekta

Zaradi spremenjene zakonodaje in ugodnosti, ki jo imajo starši z več predšolskimi otroki, se je bistveno povečal vpis otrok v predšolsko varstvo. Kapacitete niso omogočale vključitev vseh vpisanih otrok, zato je bila potrebna preureditev določenih prostorov.

5001 - KRAJEVNA SKUPNOST ERZELJ

16039003 - Objekti za rekreacijo

OB136-08-0019 - Uredite pohodne poti okrog Erzolja

Namen in cilj

KS Erzelj se je prijavila na razpis Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, razpis 323 preko ROD-a (LAS). Projekt je bil odobren in bo sofinanciran v letu 2010. Investitor Občina Vipava v sodelovanju s partnerji in domačini načrtuje ureditev in označitev tematske poti s predvidoma 14 postajališči na območju vasi Erzelj. Pobuda za ureditev tematske poti je prišla od domačinov Erzolja, posredno ta tudi prek strokovnega prispevka v Vipavskem glasu etnologinje Andrejke Ščukovt z Zavoda za varstvo kulturne dediščine Nova Gorica, ki ob predstavitvi in obnovi

znamenja Popotnik na Erzelj nagovarja k smiselnosti povezovanja znamenitosti območja v pešpot kot načinu predstavitve dediščine širši javnosti. Erzelj ima v registru nepremične kulturne dediščine vpisanih kar 18 enot kulturne dediščine. Tako se je strnila pobuda strokovnih krogov z željami in interesi domačinov. Poleg KS Erzelj (koordinacija projekta, izbor trase in postajališč na njej) so partnerji v projektu še: Osnovna šola Vipava (učenci in njihovi mentorji v fotografskem, literarnem, likovnem in biološkem krožku soustvarjajo tematsko učno pot, izberejo ime poti, izdelajo razpoznavni znak poti in pripravijo celotno idejno in vsebinsko zasnovo za prospekt poti. Prav ta aktivna vloga učencev pomeni novost in inovativen pristop pri načrtovanju in ureditvi tematskih poti); LD Brje Erzelj (čiščenje poti), VS Gornja Branica (čiščenje poti) in TRG Vipava (promocija). Kakovost in trdnost partnerstva sta izraženi prek skupne volje po sodelovanju in prek delitve del v projektu. Ureditev tematske poti je tako načrten pristop k celoviti predstavitvi nedvomno zanimivega, a doslej manj prepoznanega območja, uresničitev dolgoletnih želja lokalnega prebivalstva in priložnost za obiskovalce, da Erzelj spoznajo sistematično in od blizu. Tematska pot je odprtega značaja in ima v prihodnje možnost navezave na morda nove tematske poti v smereh Gaberje, Goče in Branica.

Stanje projekta

5002 - KRAJEVNA SKUPNOST GOČE

18059001 - Programi športa

OB136-07-0015 - UREDITEV VEČNAMENSKIH POVRŠIN NA GOČAH

Namen in cilj

Namen projekta: Z investicijo se bodo zagotovile urejene površine za parkiranje izven samega vaškega jedra ter varen prostor za športne aktivnosti prebivalcev. S tem se bo pripomoglo k ohranjanju poseljenosti Goč.

Cilji projekta: Urediti problematiko parkiranja na Gočah, urediti igrišče, ki se bo nahajalo izven samega vaškega jedra in s tem zagotoviti večjo varnost, z urejenimi večnamenskimi površinami privabiti mlade družine, da ostanejo v vasi oz. zmanjšati odseljevanje prebivalstva iz vasi.

Opis investicije: Investicijo bo občina prijavila na javni razpis MKGP-ja za ukrep 322 Obnova in razvoj vasi, sklop 1: Urejanje površin za skupne namene in potrebe v podeželskih naseljih. Investicija obsega ureditev športnega igrišča (košarka, roket) in parkirišča ob pokopališču. Investicija je ocenjena na 323.400 €, delež sofinanciranja po tem razpisu je 50 % upravičenih stroškov. Prijavitelj (občina) je dolžna pokriti 50 % upravičenih stroškov in celoten znesek DDV.

Stanje projekta

Ureditev večnamenskih površin v KS Goče združuje projekta ureditve parkirišča in športnega igrišča, ki sta vezana drug na drugega in se lahko le sočasno urejata. Iz občinskega proračuna so bila v preteklih letih zagotovljena sredstva in izvedena nakupa potrebnih zemljišč ter s prostovoljnim delom in občinskimi sredstvi nabavljen material za ureditev parkirišča ob pokopališču.

Trenutno stanje: Na Gočah ni urejenega prostora za parkiranje niti urejenega varnega športnega igrišča. V neposredni bližini pokopališča je primerna površina, na kateri bi bilo možno urediti primerne večnamenske površine.

5004 - KRAJEVNA SKUPNOST LOZICE

13029001 - Upravljanje in tekoče vzdrževanje občinskih cest

OB136-08-0005 - Sanacija ceste med vodohranom in glavno cesto

Namen in cilj

Projekt se je začel v letu 2009 z namenom ureditve odvodnjavanja in sanacije asfalta. Asfalt je v zgornjem delu zdrsljiv tudi zaradi nepravilnega naklona ovinka. V tem predelu je veliko zdrsov avtomobilov s cestišča.

Cilji: Preprečiti spodjedanje cestišča ob nalivih oziroma uničevanje asfalta, zagotoviti večjo varnost v prometu, preprečiti poplavljanje hiš in gospodarskih objektov. Vrednost: 10 000 €.

Stanje projekta

16039005 - Druge komunalne dejavnosti

OB136-07-0039 - PLOČNIK KS LOZICE-CERKEV-PODGRİČ

Namen in cilj

Namen: Ureditev cestišča zaradi parkiranja in ureditev okolice pokopališča.

Cilj: Razširiti cesto.

Stanje projekta

Pločnik od cerkve do križišča za Podgrič, cevi za javno razsvetljavo in elektrifikacija pokopališča. Dolžina 450 m.

5008 - KRAJEVNA SKUPNOST PODRAGA

16039002 - Urejanje pokopališč in pogrebna dejavnost

OB136-07-0006 - IZGRADNJA MRLIŠKE VEŽICE PODRAGA

Namen in cilj

Odločitev za to investicijo je utemeljena z dejstvom, da obstoječi objekt mrliške vežice razpada, na pokopališču pa ni več prostih lokacij za nove dodatne grobove.

Stanje projekta

KS PODRAGA ima od leta 2005 v programu razvoja KS načrtovano obnovo mrliške vežice in širitev pokopališča. Zaradi zahtevnega postopka pri urejanju najemne pogodbe med RKC in Občino Vipava smo gradbeno dovoljenje uspeli pridobiti v oktobru 2009.

Glede na to in v skladu s sklepom zbora krajanov KS Podraga leta 2005 in 2007 smo v letu 2008 pridobili projekt PGD 70/70, ki nam ga je izdelala družba DETALJ, oktobra 2009 pa smo od pristojnega upravnega organa UE Ajdovščina pridobili gradbeno dovoljenje št. 351-316/2009-4-V z dne 28. 10. 2009.

Glede na navedeno in ob pomoči proračuna lokalne skupnosti in v skladu s sklepom sveta KS z dne 9. 11. 2009 nadaljujemo postopek za realizacijo načrtovanega projekta.

5009 - KRAJEVNA SKUPNOST SLAP

14039002 - Spodbujanje razvoja turizma in gostinstva

OB136-08-0009 - STARO VAŠKO JEDRO NA SLAPU

Namen in cilj

Namen projekta: Z investicijo bo urejeno vaško jedro, kar bo pripomoglo k privlačnejšemu izgledu vasi in posledično k ohranjanju poseljenosti vasi. V vasi bo urejena kanalizacija.

Cilji projekta: Urediti meteorno in fekalno kanalizacijo, urediti in opremiti vaški trg v skladu z lokalnim okoljem, urediti prostor za druženje vaščanov in ohraniti poseljenost vasi ...

Opis investicije: KS Slap bi želela urediti vaški trg ter meteorno in fekalno kanalizacijo v dolžini približno 150 metrov v neposredni bližini trga. Investicija zajema ureditev kanalizacije in postavitev betonske podlage in kamna na trgu ter opremo trga (smetnjaki, klopce) z namenom celovito zaključiti podobo trga. Investicijo bo občina prijavila na javni razpis MKGP za ukrep 322 Obnova in razvoj vasi, sklop 2: Urejanje vaških jeder. Vrednost investicije je ocenjena na 279.863 €, delež sofinanciranja po tem razpisu je 50 % upravičenih stroškov. Prijavitelj (občina) je dolžna pokriti 50 % upravičenih stroškov in celoten znesek DDV.

Stanje projekta

Trenutno stanje: Asfalt na vaškem trgu je dotrajan, polno je neravnin, odvodnjavanje je slabo, kanalizacija je neposredno vezana na trg. Meteorna in fekalna kanalizacija nista urejeni, na trgu ni urbane opreme (npr. klopce).

16039002 - Urejanje pokopališč in pogrebna dejavnost

OB136-07-0005 - ŠIRITEV POKOPALIŠČA IN MRLIŠKE VEŽICE SLAP

Namen in cilj

Ureditev pokopališča skladno z normativi in zaščita starega dela pokopališča kot kulturnega spomenika. Pridobljena ponudba za izdelavo projektne dokumentacije za izvedbo za gradnjo mrliške vežice in razširitev pokopališča na parcelah 1424/2 in 1085 k. o. Slap. Idejna rešitev izdelana novembra 2007.

Stanje projekta

Dogovori z mejaši za dokup zemljišča.

Na osnovi predpogodbe je bilo predvideno delno plačilo odkupa zemljišča za širitev pokopališča in izgradnjo mrliške vežice iz sredstev leta 2009, zato se je za višino 8.346 € prerazporedilo sredstva s postavke nakup zemljišč na postavko načrti in druga projektna dokumentacija za širitev pokopališča.

5011 - KRAJEVNA SKUPNOST VRHPOLJE

06039002 - Razpolaganje in upravljanje s premoženjem, potrebnim za delovanje občinske uprave

OB136-07-0034 - ZGRADBA KS VRHPOLJE 47

Namen in cilj

Namen projekta: Z investicijo se bo zagotovilo urejene prostore za delovanje KS Vrhpolje, Kulturno izobraževalnega društva Teodozij, Turistično vinarskega društva, Pihalne godbe Vrhpolje Vipava, Športnega društva Vrhpolje, pevskih zborov (starejši, mlajši), Društva upokojencev ter etnološkega vaškega muzeja.

Cilji projekta: Investicija bo omogočila medgeneracijsko druženje prebivalcev Dupelj, Vrhpolja in Sanabora ob različnih kulturno-umetniških, športnih in drugih aktivnostih, okrepile se bodo društvene dejavnosti v KS, pridobljen bo nov urejen večnamenski prostor za vse krajanke, ohranil se bo pozitiven prirastek prebivalstva.

Opis investicije: Občina Vipava bo investicijo prijavila na javni razpis MKGP za ukrep 322 Obnova in razvoj vasi, sklop 4: Obnavljanje in izgradnja večnamenskih zgradb skupnega pomena za medgeneracijsko druženje, kulturno-umetniško, športno in drugo prostočasno dejavnost lokalnega prebivalstva na podeželju. Zadnja faza projekta zajema adaptacijo notranjih prostorov objekta, obnovo fasade in izvedbo zunanje ureditve. Investicija je ocenjena na približno 280.000 €, delež sofinanciranja po tem razpisu je 50 % upravičenih stroškov. Prijavitelj (občina) je dolžna pokriti 50 % upravičenih stroškov in celoten znesek DDV.

Stanje projekta

V KS Vrhpolje nimajo urejenega večnamenskega prostora, ki bi zagotavljal prostor za delovanje KS, društev ter drugih interesnih ali samoiniciativnih društev. Del investicijskih del na objektu je v preteklih letih že bil izveden, zato je predmet prijave na razpis le zadnja faza projekta.

5007 - KRAJEVNA SKUPNOST PODNANOS

13029002 - Investicijsko vzdrževanje in gradnja občinskih cest

OB136-08-0014 - Podporni zid v Podbregu

Namen in cilj

Na osnovi popisa del je bila sklenjena pogodba za izgradnjo podpornega zidu v višji višini, kot so bila planirana sredstva v letu 2009. Za dodatna nepredvidena dela je potrebno zagotoviti še 3.000 €.

16069001 - Urejanje občinskih zemljišč

OB136-08-0012 - SANACIJA LEVE BREŽINE MOČILKA V POREČAH

Namen in cilj

Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija za okolje je imela v rednem programu za leto 2009 planirano izvedbo sanacije leve brežine Močilnika v Porečah. V tem delu je struga izredno globoka. V projektih za sanacijo je predvidena sanacija le do potrebne višine zaradi nivoja vode, višje pa ne. Za sanacijo še preostale brežine je bilo potrebno zagotoviti občinska sredstva. Sočasna izvedba je zelo pocenila samo izvedbo. Rezultat sanacije celotne brežine je tudi pridobitev platoja med cesto in potokom, na katerem naj bi se zgradilo ekološki otok. Potrebna je tudi ureditev ceste ob sanirani brežini.

Stanje projekta

Projekt bo operativno dokončan v letu 2009. Zadnja situacija bo zapadla v plačilo v obračunsko leto 2010.

17029001 - Dejavnost zdravstvenih domov

OB136-07-0049 - Zdravstveni dom Vipava - obnova zgradbe

Namen in cilj

Zamenjati obstoječa dotrajana okna s PVC okni in pri tem privarčevati na ogrevanju.

Stanje projekta

Dotrajana okna slabo tesnijo, zato ob deževju zamakajo, ob burji piha skozi.

18059001 - Programi športa

OB136-09-0009 - Vlaganja v športno infrastrukturo

Namen in cilj

Na pobudo predsednika odbora za gospodarstvo Tomaža Vrčona je bila uvrščena postavka investicijski transferi v višini 10.000 €, ki se bo porabila le v primeru sofinanciranja projektov, ki bodo uspeli na razpisih Ministrstva za šolstvo in šport ali Športne zveze Slovenije.

OBRAZLOŽITEV PREDLOGA PRORAČUNA ZA LETO 2010

UVOD

Predlagani proračun Občine Vipava za leto 2010 določa letni obseg sredstev, ki se bodo uporabljala za financiranje funkcij občinskih organov ter krajevnih skupnosti in za izvajanje njihovih nalog, ki so opredeljene z ustavo, zakoni in občinskimi predpisi.

Pri pripravi predloga občinskega proračuna in finančnih načrtov neposrednih in posrednih uporabnikov uporabljamo naslednje predpise:

- Zakon o javnih financah,
- Uredbo o dokumentih razvojnega načrtovanja in postopkih za pripravo državnega proračuna in proračuna lokalnih skupnosti,
- Zakon o financiranju občin,
- Proračunski priročnik,
- Zakon o izvrševanju proračuna.

V delu proračuna, ki se nanaša na pripravo načrta razvojnih programov, pa moramo občine in krajevne skupnosti upoštevati:

- Uredbo o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ (Uradni list RS, št. 60/06) in

- Zakon o spremljanju državnih pomoči (Uradni list RS, št. 37/04; v nadaljevanju: ZSDrP).

Pri pripravi dokumentov proračuna, ki se nanašajo na pripravo kadrovskega načrta, pa občine upoštevamo Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 32/06 – uradno prečiščeno besedilo; v nadaljevanju: ZJU-UPB2). Občine smo pri oblikovanju proračuna z vidika njegove oblike povsem avtonomne, vendar moramo upoštevati veljavne predpise s področja javnih financ.

Na osnovi 10. člena Zakona o javnih financah je proračun sestavljen iz treh delov: splošnega dela, posebnega dela in načrta razvojnih programov.

SPLOŠNI DEL PRORAČUNA

Splošni del proračuna sestavljajo bilanca prihodkov in odhodkov, račun finančnih terjatev in naložb ter račun financiranja.

Ministrstvo za finance nam je skladno s 17. členom ZJF 20. 8. 2009 poslalo Proračunski priročnik za pripravo proračunov občin za leti 2010 in 2011. Priloge Proračunskega priročnika so vsebovale tabelo Globalni makroekonomski okviri razvoja Slovenije iz Pomladanske napovedi gospodarskih gibanj 2009 UMAR. Ta izhodišča so podlaga za pripravo občinskih proračunov za leti 2010 in 2011 in sestavo navodila za pripravo občinskega proračuna. Navodila so bila 14. 10. 2009 posredovana tudi posrednim in neposrednim proračunskim uporabnikom občinskega proračuna.

1. Temeljna ekonomska izhodišča in predpostavke za pripravo predloga državnega proračuna

Globalni makroekonomski okviri razvoja Slovenije

	Napovedi 2010	Napovedi 2011
I. Bruto domači proizvod		
- letna nominalna rast BDP	102,3	104,9
- realna rast BDP (v %)	1,0	2,7
- letni deflator BDP	101,2	102,1
II. Plače		
Povprečna bruto plača v Sloveniji	1.455	1.510
- letna nominalna rast povpr. plače (%)	101,8	103,8
- nominalna rast prispevne osnove (%)	100,1	103,5
III. Bruto investicije v osnovna sredstva		
- realna rast investicij v osnovna sredstva	1,0	4,0
IV. Cene		
- povprečna letna rast cen	101,6	102,6
- letna stopnja inflacije dec./dec. predh. leta	102,2	103,0

Pri planiranju sredstev za plače smo upoštevali Zakon o sistemu plač v javnem sektorju, Kolektivno pogodbo za javni sektor in kolektivne pogodbe dejavnosti/poklicev. Veljavni predpisi določajo, da se bodo nastala plačna nesorazmerja med osnovnimi plačami v javnem sektorju odpravljala postopoma, vendar v letu 2010 ni predvidenega postopnega odpravljanja zaradi gospodarske krize in varčevalnih ukrepov.

Pri načrtovanju rasti plač, povračil in nadomestil, regresa za letni dopust in premij kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja smo upoštevali tekoča izhodišča, ki so veljala za leto 2009.

25. 6. 2008 je začela veljati novela Zakona o financiranju občin, ki določa, da občinam za financiranje primerne porabe po novem pripada 54 % dohodnine, od tega 70 % posameznim občinam, preostanek pa za solidarnostno izravnavo prihodkov od dohodnine med občinami. Občinam, ki s temi sredstvi ne pokrijejo primerne porabe, država dodeli finančno izravnavo v višini razlike do primerne porabe. Nadomestilo stavbnega zemljišča v celoti pripada občini. Okoljske dajatve, povezane z lokalnimi gospodarskimi službami, so namenski prihodek občinskega proračuna.

Po novem se ne moremo zadolževati za več kot 6 % realiziranih prihodkov. Dodatno se lahko zadolžimo v primeru projektov, ki so sofinancirani iz evropskih skladov.

Povprečnina predstavlja na prebivalca v državi ugotovljen primeren obseg sredstev za financiranje z zakonom določenih nalog. Za leto 2010 je predvidena povprečnina 542,99 €. Ker nismo še dobili izračuna primerne porabe za leto 2010, smo dohodninske prihodke povečali za 2 %. Primerno porabo smo ocenili za leto 2010 za Občino Vipava 3.278.000 €.

Glavarina je na prebivalca v državi ugotovljen delež dohodnine oziroma drugih davkov, odstopljenim za financiranje skupne primerne porabe občin. Glavarina predstavlja v letu 2010 odstopljen prihodek dohodnine in jo

ocenjujemo v višini 3.003.655 €.

Tako kot v letu 2009 tudi v letu 2010 ocenjujemo finančno izravnavo v višini 280.000 €.

2. Opis načrtovanih politik občine

V naši občini bodo potekale prioritetne investicije v pripravo dokumentacije za prijavo na razpise za nadaljnje urejanje kanalizacije in zamenjavo vodovodnih cevi po vseh naseljih in po ulicah v Občini Vipava.

Nadaljevalo se bo z urejanjem po Vojkovi ulici in v okolici križišča med Vinarsko ulico in Goriško cesto.

Pričelo se bo z gradbenimi deli kanalizacije in čistilne naprave v Orehovici in Hraščah.

Občina je prijavila v projektni predlog izvedbenega načrta regionalnega razvojnega programa Goriške statistične regije projekt Kanalizacijski sistem Zemono in Sanabor, na prioriteto 5. trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter uravnotežena in kvalitetna infrastrukturna opremljenost regije, ukrep programa optimalnega varstva okolja, odvajanje in čiščenje odpadne in padavinske vode s ciljem izgradnje kanalizacijskega omrežja, na katerega se bodo navezala posamezna gospodinjstva na primarne vode, izgradnja primarnih vodov in izgradnja čistilne naprave. V vasi Sanabor se izvede celotni kanalizacijski sistem fekalne in meteorne kanalizacije. Fekalne odplake se preko čistilne naprave očistijo in spustijo v hudournik Bela.

Zaradi slabe oskrbe s kvaliteto pitno vodo na Erzeltu ter racionalizacije pri gradnji, vezano na povezavo optičnega kabla do Komna preko Slapa in Erzolja, smo se prijavili na razpisana sredstva za gradnjo vodovoda na Erzelj.

Predvideno je:

- nadaljevanje ureditve in širitve lokalne ceste Lože–Manče,
- asfaltacija dela ceste Goče–Erzelj v dolžini 200 m,
- vzdrževanje javnih poti,
- projekti prometne ureditve južne vojašnice,
- urejanje prometnega režima in mirujočega prometa skozi Vipavo s sofinanciranjem DDC (sami razsvetljava, pločnike in pešpoti),
- ureditev Vojkovega doma v Podnanosu – knjižnica, kulturnega doma v Vrhpolju, starega vaškega jedra na Slapu in večnamenskih prostorov na Gočah ter dokončanje tematske poti okrog Erzolja,
- ureditev bivšega vrtca na Beblerjevi za potrebe knjižnice, glasbene šole in mladinske sobe,
- odkup vitalnih delov privatne lastnine, ki jo uporablja za infrastrukturo občina,
- prostorski plan Občine Vipava,
- priprava situacije stanovanjske pozidave na par. štev. za hišnimi številkami Lozice 34c in 34d ter asfaltacija po izgradnji infrastrukture ter prenos v javno dobro ceste,
- turistična vlaganja v razvoj občine (Bela po sledih vode in kamna, gradnja šotorišča – kampa Gradiška tura, cestna povezava čez Brge do športnih igrišč pod Gradiško turo, ureditev trajnih nasadov na Brgeh),
- urejanje javne razsvetljave po naseljih in
- zamenjava oken na občinski stavbi.

BILANCA PRIHODKOV IN ODHODKOV

Predlagani proračun vključuje prodajo dela kmetijskih zemljišč in gozdov, ki smo jih pridobili na podlagi različnih pogodb o prenosu zemljišč, na katerih je vknjižena Republika Slovenija. Nekatere parcele so navedene v razdružitveni pogodbi med Občinama Ajdovščina in Vipava ter v pogodbi med Skladom kmetijskih zemljišč in Občino Vipava, parcele pa so bile v preteklosti last agrarnih skupnosti.

Skupne prihodke načrtujemo v višini 11.644.807,52 €. Povečanje prihodkov gre predvsem na račun večjih ocenjenih prilivov kapitalskih prihodkov (prihodki od prodaje kmetijskih zemljišč in gozdov) ter pričakovanih sofinanciranj investicij, ki jih prijavljamo na razne razpise (Na osnovi razpisa za ureditev širokopasovne povezave 1.137.000 €, iz sredstev Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja: obnova stavbe KS Vrhpolje 116.666 €, ureditev večnamenske površine v KS Goče 134.750 € in ureditev starega vaškega jedra na Slapu 116.600 €). V letu 2008 smo prejeli pogodbo Službe Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko o sofinanciranju operacije Kanalizacija v naseljih Orehovica in Hrašče v skupni višini 567.188 €, ki se delno financira iz EU – Evropskega sklada za regionalni razvoj. Pripravljeno imamo dokumentacijo za prijavo na razpis za Lanthierjev grad v pričakovani višini sofinanciranja v letu 2010 3.000.000 €. Na osnovi 5. javnega razpisa za prednostno usmeritev Regionalni razvojni programi prijavljamo projekta Kanalizacija Zemono in Kanalizacija in čistilna naprava Sanabor ter načrtujemo sofinanciranje v letu 2010 v skupni višini 377.820 €).

Odhodki se povečujejo v primerjavi s planiranimi v letu 2009, ocenjeni so v višini 12.089.659 €. Investicijski odhodki in investicijski transferi skupaj znašajo 9.089.137 € oziroma 75 % celotnih odhodkov, iz česar izhaja, da je naš proračun izredno investicijsko razvojno načrtovan.

Glede na dospele fakture smo ocenili realizacijo planiranih proračunskih postavk v letu 2009. Ugotovljena je nerealizacija določenih investicij in ocenjen prenos sredstev v prihodnje leto v višini 388.494 €.

Ministrstvo za finance je na podlagi 14. in 15. člena Zakona o financiranju občin po sprejetju državnega proračuna pripravilo izračun zneskov za financiranje primerne porabe in nam jih posredovalo v elektronski obliki 1. 12. 2009. Izračunana primerna poraba občine je ugotovljen primeren obseg sredstev za financiranje z zakonom določenih nalog in je odvisen: od povprečnine, ki znaša za leto 2010 550 €; števila prebivalcev občine – 5424 (na dan 1. 1.

2009 s stalnim bivanjem v občini in tujci z izdanim dovoljenjem za stalno prebivanje v RS) in korekcijskih faktorjev (površine občine, dolžine lokalnih cest in javnih poti, prebivalcev, mlajših od 15 let in starejših od 65 let). Tako izračunana dohodnina, odstopljeni vir občini, znaša 3.274.057 € in je za 9 % večja od ocenjene v 1. obravnavi. Zaradi novega izračuna dohodnine ne pripada nobeni občini finančna izravnava, ki smo jo imeli ocenjeno v višini 280.000 € (v 1. obravnavi).

Izračun zagotovljenih sredstev iz državnega proračuna je znašal za leto 2009 3.224.114 €, za leto 2010 pa je za 1,55 % višji in znaša 3.274.057 €. Izračunan znesek pripadajočih sredstev nas obvezuje, da bomo morali v letu 2010 čimbolj racionalno in varčevalno poslovati, saj država prenaša na občine vedno več pristojnosti in finančnih obveznosti (brezplačni vrtec za drugega in vsakega nadaljnjega otroka, vedno večje socialne stiske občanov ...).

KRAJEVNE SKUPNOSTI

So sestavni del proračuna občine. Njihovi prihodki in odhodki so neposredno vključeni v proračun. Pri pripravi proračuna smo načrtovali sredstva glavarine v enaki višini kot v letu 2009 in upoštevali izvirne prihodke krajevnih skupnosti.

Potrebna vlaganja v posameznih krajevnih skupnostih so bistveno višja, kot jih zmore financirati občinski proračun, zato so izključeni projekti ostali evidentirani za naslednja leta. Večina projektov se bo financirala direktno iz občinskega proračuna. Prikazani projekti v načrtu razvojnih programov so samo tisti, ki se bodo financirali v letu 2010, ostali so neaktivni.

Za investicijske projekte, ki jih bodo izpeljale posamezne krajevne skupnosti, so predvidena naslednja sofinanciranja občine:

- KS GRADIŠČE PRI VIPAVI - 15.000 € za obnovo podpornih zidov proti Brgem in 8.000 € za evidentiranje kulturnega doma v zemljiško knjigo.
- KS SLAP - 15.000 € za odkup zemljišča pri pokopališču zaradi gradnje mrliške vežice in širitve pokopališča.
- KS LOZICE - 10.000 € za sanacijo ceste proti vodohranu.
- KS PODNANOS - 10.000 € za ureditev prostorov knjižnice v prizidku kulturne dvorane, 2.000 € za dokončanje avtobusne čakalnice Škrle, 1.700 € za ograjo čez Pasji rep in 5.000 € za idejni projekt ureditve starega dela vasi.
- KS PODRAGA - 40.000 €, 50% sofinanciranje gradbenih del za projekt mrliške vežice.

Krajevna skupnost	Investicije	Kulturni programi	Glavarina
Vipava 20001		4.000	17.870
Vrhopolje 20002		1.200	8.910
Slap 3	15.000	650	4.393
Lože		200	2.244
Goče		800	2.157
Erzelj 5		240	760
Podraga 9	40.000	1.000	3.246
Podnanos 6	5.000 + 1.700 + 10.000 + 2.000	2.300	8.408
Lozice 7	10.000	300	2.639
Gradišče 8	15.000 + 8.000	400	2.524
Manče		300	1.488
SKUPAJ		11.390	54.639

Kmečke igre treh vasi Goče-Lože-Manče (nosilec KS Goče) 1.000,00 €.

*Za občinsko upravo
Vida Babič*

Snemanje mladinske televizijske nadaljevanke Črni bratje v Vipavi

Uredništvu Otroškega in mladinskega programa RTV Slovenija se pripravlja na snemanje novega mladinskega igranega filma 'Črni bratje' po povesti Franceta Bevka.

Zgodba pripoveduje o uporih mladih dijakov proti fašističnemu terorju in je pretresljiv odraz časa, ko je bila slovenska Primorska pod italijansko fašistično oblastjo. Zgodba se dogaja leta 1930 v Gorici in okolici. Glavni junaki so 14- do 17-letni dečki, ki močno občutijo fašistično tiranijo in se zato odločijo, da se bodo krivicam uprli. Njihova dejanja so bila na prvi pogled majhna: trosili

so letake, vpili živela svoboda ali črnosrajčnikom pokazali pest ... in niso se menili za posledice, tako globoko je bilo občutenje krivic in želja po svobodi. Kljub temu so jih, tako kot odrasle, ujeli, zaprli, pretepali in mučili. Eden od dečkov je celo izgubil življenje ...

Bili so iskra, kot jih označi avtor France Bevk, ki je tlela in tlela in postala ogenj uporniškega duha v kasnejši svetovni vojni.

RTV SLO želi posneti pretresljivo zgodbo čimbolj verno in čustveno sugestivno, zato da bo zgodba odzvanjala za današnji mladi rod, za tiste, ki imajo še močne spomine na te in podobne dogodke in za prihodnje rodove.

Za sedež snemanja si je ekipa filma izbrala Vipavo, ki bo nadomestila Gorico, kjer bodo posneli tudi večji del filma. Ostale lokacije so še: Gorica, Sabotin, muzejski vlak in nekaj okoliških lokacij, ki pa še niso dokončno določene.

Scenarista: Marko Bratuš, Marjan Bevk

Režiser: Tugo Štiglic

Direktor filma: Robi Sukič

Kostumografka: Meta Sever

Scenograf: Dušan Milavec

Producent Otroškega in mladinskega programa: Zoran Leskovšek

Urednica Otroškega in mladinskega programa: Metka Dedakovič

Snemanje filma bo predvidoma potekalo v drugi polovici aprila in v maju 2010. Začetek snemanja je zaenkrat načrtovan v Vipavi, in sicer okrog 14 dni. Film se bo snemal na naslednjih lokacijah v Vipavi: na Glavnem trgu – pred palačo Lanthieri in hotelom Adria, pred cerkvijo in v cerkvi, na Laurinovi in Beblerjevi ulici, na Trgu Pavla Rušta ter na dvorišču in v objektih zadnjega dela gradu na trgu.

Ker se zgodba filma dogaja v 30-ih letih prejšnjega stoletja, bodo potrebni določeni posegi v infrastrukturo (posipanje s peskom, začasna odstranitev znakov in drugo, kar priča o današnjem času). V času priprav na snemanje in samega snemanja filma bo občasno moten normalni ritem življenja krajanov ob lokacijah snemanja. Ker je snemanje filma tudi velika promocija kraja, po številu posnetih filmov postaja Vipava pravo »filmsko mesto«, verjamemo, da boste na ta dogodek gledali pozitivno.

Občinska uprava

IZ TRG-a

Turizem in Vipava v letu 2009

Veliko Vipavcev naš Center za razvoj podeželja TRG Vipava že pozna, saj nas Vipavci kar pogosto obiščete. V center ste povabljeni tudi ostali, da spoznate vsebino našega dela, pridobite informacije in prospekte o Vipavi ter izberete med spominki in darili. Pokažemo vam lahko tudi kratek film in ponudimo na izbiro skoraj 150 vipavskih vin v Vinoteki Vipava.

Že večkrat smo poudarili, da se turizem v Vipavi kar lepo razvija in Vipava ter ostali kraji v vipavski občini se umeščajo na slovenski turistični zemljevid. Ves razvoj turizma v občini Vipava ni odvisen le od nas, ampak tudi od vseh občanov, ki naj bi začutili v turizmu priložnost in to tudi izkoristili. Kljub recesiji in upadu turizma v Sloveniji nasploh lansko leto v Vipavi le beležimo porast obiskovalcev. Glede na lansko leto nas je obiskalo 16 % več ljudi. Obisk v skupinah je bil še večji, saj se je povečal kar za 33 %. Večina obiskovalcev je bila iz Slovenije (69 %).

Tuji obiskovalci, ki smo jih evidentirali, so prišli k nam kar iz 34 držav. Največ jih je bilo iz Italije, Nemčije, Avstrije in Francije. Sledili so iz Belgije, BiH, Hrvaške, Jugoslavije, Španije, ZDA, Makedonije, Izraela, Kanade, Turčije, Švice, Britanije, Bahraima, Koreje, Avstralije, Južne Amerike in s Češke, Danske, Finske, Irske, Madžarske, Švedske, Nizozemske, Norveške, Poljske ter Portugalske. Škoda pa je, da so vsi obiskovalci manj potrošili kot prejšnja leta. V Vipavi se iz leta v leto

povečuje tudi število prenočitev. Na povečanje števila obiskovalcev smo vplivali tudi mi iz TRG-a, saj smo na področju promocije, glede na obseg danih sredstev, kar veliko naredili. Med celim letom smo bili prisotni na številnih sejmi in prireditvah, v Sloveniji lokalno, v Ljubljani in Brdih. V tujini pa smo bili prisotni v Salzburgu, Leobnu in na Dunaju. Poleg tega smo veliko prospektov in letakov poslali še na nekaj sejmov, kjer pa zaradi stroškov nismo bili neposredno tam. Bili smo prisotni v kar nekaj televizijskih in radijskih oddajah (celo v turistični oddaji nacionalne televizije Na lepše), prav tako smo imeli kar nekaj neplačanih oglasov in objav tudi v tiskanih medijih (npr. v Primorskih novicah celostransko objavo v rubriki Kam na potep – v Vipavo). V PN smo imeli tudi predstavitev vseh najboljših kulinaričnih ponudnikov, enkrat do dvakrat mesečno pa tudi predstavitev vina iz Vinoteke Vipava.

Sodelovali in pomagali smo pri organizaciji mnogih prireditev: Zbor slovenskih vitezov vina – Zemono, obrezovanje trte, Vipavska trgatev, izbor prve Vipavske vinske kraljice, akcija Nikon, Imago Slovenije itd. Pri promociji Vipavske doline doma in v tujini je veliko pripomogla tudi Slovenska vinska kraljica, ki je prihajala iz Vrhpolja. V veliko podporo pri promociji so tudi prospekti in zemljevidi, ki jih je založila Občina Vipava.

V TRG-u smo si kar nekaj let prizadevali za ponovno ustanovitev turističnega društva v Vipavi. Zgodilo se je: v decembru je bilo ustanovljeno novo Turistično društvo Lanthieri Vipava. Prepričani smo, da bo tudi njihovo delovanje močno vplivalo na razvoj turizma v Vipavi.

Naj zaključim z zelo dobrim starim sloganom: Turizem smo ljudje.

Vabilo k sodelovanju v največji okoljski akciji »Očistimo Slovenijo v enem dnevu!«

Center za razvoj podeželja TRG Vipava že nekaj let zaporedoma organizira čistilno akcijo v občini Vipava. Vedno so se je udeležile vse krajevne skupnosti, šole, vrteci in društva. Učinki akcij so bili kar veliki kupi smeti.

Letos poteka skupna čistilna akcija v celotni Sloveniji. Akcija je izredno podprta v najvišjih državnih krogih. Med prvimi podpisniki o pristopu je bila tudi

Občina Vipava. Nosilec in organizator v vipavski občini je spet TRG Vipava. Na področjih posameznih krajevnih skupnosti bodo seveda nosilci akcije posamezne krajevnosti. Predlagamo in vabimo, da se vseslovenske čistilne akcije, ki bo 17. aprila, udeležimo v čim večjem številu.

Več si preberite na www.ocistimo.si.

*Jožko Člekovič,
TRG Vipava*

Vipavska dolina na sejmu Turizem in prosti čas

21.- 24. januarja na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani

Konec januarja - od četrta, 21. 1., do nedelje, 24. 1., - je na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani potekal osrednji slovenski turistični dogodek, sejem Turizem in prosti čas. Tu se je predstavila tudi turistična destinacija Smaragdna pot, znotraj nje pa Vipavska dolina. Za promocijo naše dežele sta poskrbela TIC Ajdovščina in TIC Vipava. Poseben pečat naši predstavitvi je dodala Vipavska vinska kraljica Nika Gregorič.

V četrtek smo predstavili športno-rekreacijsko ponudbo Vipavske doline. Na promocijskem pultu se je predstavljala Zavod za šport in mlade Ajdovščina, ki združuje pestro ponudbo Avtokampa Po-

lice, v kratkem pa bodo ponudbo dopolnili še z mladinskim hotelom, ki bo lociran v coni Pale v Ajdovščini.

Vse štiri sejemske dni je bilo moč degustirati tudi vipavska vina in kulinariko. V četrtek so lahko gostje degustirali vina iz vinske kleti Vipava 1894 d.d. ter jogurte in staran nanoški sir iz vipavske mlekarne.

Pri promociji Vipavske doline se nam je pridružila tudi osmica Štrukelj iz Sela, ki je s seboj prinesla domač salam in okusna vina iz lastne vinske kleti.

Drugi sejemski dan je bil med drugim posvečen kulturni ustvarjalnosti naše doline. Na obisku je bila Pilonova galerija, ki je goste s svojimi privlačnimi publikacijami vabila na obisk. Vipavsko vinsko cesto je v petek predstavljala vinska klet Petra Ferjančiča s Planine, ki je gostom dala na pokušino vipavski avtohtoni sorti zelen in pinelo.

Gostje so se tudi v petek navduševali nad nanoškim sirom, jogurti ter vini iz vinske kleti Vipava 1894 d.d.

V soboto smo Vipavsko dolino predstavljali predvsem skozi raznolikost okusov vipavskih vin. Na stojnici se nam je pridružil Samo Poljšak, član Konzorcija zelen, ki je gostom ponudil najboljši zelen iz domače kleti. Obiskovalci so lahko degustirali tudi vina iz vinske kleti Miška iz Erzelja, med drugim so se lahko posladkali s polsuhim rumenim muškatom.

Zadnji sejemski dan so popestrila vina iz vinske kleti Tomažič iz Vrhpolja. Pridružila se nam je restavracija Vipavski hram, ki je gostom ponudila slasten pršut.

Smaragdna pot ter z njo Vipavska dolina se je na letošnjem sejmu TIP predstavlja kar dvakrat.

Poleg predstavitve TIC-ev v hali C so našo deželo promovirala tudi društva in druge nevladne organizacije, združene pod okriljem TBO Planota. Predstavljali so se v paviljonu Jurček.

Prvi sejmski dan so se na stojnici Smaragdna pot v Jurčku predstavljali vinogradniki in gospodinje z Brij na Vipavskem. Sobota pa je bila v znamenju »metrskih piškotov in figovega kofjeta«, ki so jih stregle Gospodinje s Planine. V nedeljo pa so se v Jurčku predstavljali Gorjani.

TIC Vipava in TIC Ajdovščina sta poskrbela za turistično promocijo naše doline. Za sejem Turizem in prosti čas smo pripravili skupni program enodnevnega izleta za ogled znamenitosti, ki jih zajemata Občini Vipava in Ajdovščina. Velik poudarek je bil pri promociji prireditve, kot so organizirani pohodi in kulturne prireditve, ki postajajo iz leta v leto zanimivejše tudi za obiskovalce z vseh področij Slovenije.

V času sejma je v našem promocijskem prostoru potekal tudi nagradni kviz »POZNAM VIPAVSKO DOLINO?«, kjer so gostje odgovarjali na vprašanja na temo naravnih in kulturnih znamenitosti Vipavske doline. Lahko rečem, da je bil hkrati kviz tudi izobraževalnega značaja, saj se je nemalokrat pripetilo, da so obiskovalci postavljali Vipavsko dolino na Kras in podobno, pri tem pa smo jim do pravih odgovorov bili v pomoč promotorji.

Da smo lahko nagradni kviz izpeljali, se najlepše zahvaljujemo predvsem ponudnikom, ki so prispevali nagrade za naše obiskovalce.

Šembiska sakralna dediščina

Pred kratkim je Turistično društvo Podnanos v sodelovanju s Krajevno skupnostjo Podnanos pripravilo dve promocijski zgibanki, kjer je predstavljena Šembiska sakralna dediščina. V prvi se predstavlja podružnična cerkev sv. Kozma in Damijana, ki se nahaja v Podbrjah. Cerkev, ki je bila zgrajena na prehodu v 16. stoletje, zaznamuje predvsem bogata notranjost. Krasijo jo »zlati oltarji«, ki očarajo vsakega obiskovalca. Druga zgibanka pa je posvečena slikovitim freskam, ki se nahajajo v župnijski cerkvi Sv. Vida.

Zgibanki najdete v Turistično informacijskem centru v Vipavi in Ajdovščini.

*Pripravila: Maja Hladnik,
TIC Vipava*

* * *

Diplomska naloga o Vipavi

Dne 18. decembra 2009 sem diplomirala iz arhitekture na univerzi v Trstu, kjer sem pred dvema letoma dovršila študij v gradbenem inženirstvu. Naslov moje druge diplomske naloge se glasi 'Zgodovina in razvoj Vipave. Arhitektura in teritorij'. Mentorica je bila profesorica arhitektka Vilma Fasoli, podmentor pa ljubljanski profesor Damjan Prelovšek. Temo diplomske naloge mi je predlagala profesorica Fasoli in sem jo sprejela z zanimanjem, ker me je pritegnila možnost podrobnega preučevanja zgodovinske preteklosti Vipave in naravnih bogastev vipavske regije.

Dokumentirano gradivo sem zbiral v Državnem arhivu v Trstu, arhivih v Gorici, Novi Gorici, Ljubljani in na Dunaju. Koristila sem tudi razpoložljive vire krajevnih občinskih uprav Vipave, Ajdovščine, Zavoda za varstvo kulturne dediščine Nova Gorica in Ljubljane.

Lanthieriev dvorec

Pogled z dvorca na mostiček čez Vipavo

Na terenu in v stikih z domačim prebivalstvom pa sem odkrivala neprecenljivo prijaznost domačinov, ki so me prijateljsko sprejemali medse, me usmerjali, spremljali in bogatili s svojimi pripovedmi in pričevanji.

Ob vseh potovanjih in napornem iskanju gradiva sem z zadoščenjem ugotavljala, kako se vsak posamezni podatek, najden v arhivih in na terenu, sklada z ostalimi kot delček čudovitega mozaika, ki je dan za dnem rasel pred mojimi očmi.

Diplomsko nalogo sem razčlenila na poglavja: Zgodovina Vipave in njene okolice, Protiturški Tabor in usoda družine Edling, Izvor in prihod družine Lanthieri in njena posestva v Vipavski dolini, Struktura Vipave kot trga, Ustno izročilo, Razvoj Vipave na podlagi zgodovinskih zemljevidov, Palača Lanthieri. Sledijo pregledani dokumenti v raznih arhivih, urejeni kronološko. V prilogi so vneseni arhivski načrti o palači Lanthieri, mlinih, žagah in regulacijah pritokov Vipave (Močilnika in Bele).

Nekatere nemške in slovenske vire sem morala prevesti v italijanščino.

En izvod diplomske naloge (ki je seveda v italijanščini) je na vpogled na Občini Vipava.

Zahvaljujem se vsem ustanovam za razpoložljivost in prijaznim domačinom za izkazano naklonjenost, kar je pripomoglo k uspešni dovrstitvi moje diplomske naloge.

Tabor

Ing. Elena Mulic

Dvorana vojakom in Vipavi

V vipavski vojašnici so včeraj obeležili sedmo obletnico delovanja Centra za usposabljanje. Slovesnosti sta se udeležila ministrica za obrambo dr. Ljubica Jelusič in načelnik Generalštaba SV, generalmajor Alojz Šteiner. Ob tej priložnosti sta odprla novo športno dvorano centra.

V sedmih letih delovanja centra za usposabljanje je skozi različne oblike vojaškega strokovnega usposabljanja šlo več kot 7000 kandidatov, samo lani 1139, kar pomeni 40 odstotkov več kot leto prej. Od leta 2003 do danes se je tam zvrstilo 3193 kandidatov za poklicnega vojaka in 1435 na prostovoljnem služenju vojaškega roka.

V vipavskem Centru izvajajo tudi vojaško prakso za študente obramboslovja, nadaljevalno usposabljanje vodij skupin, program Mors in mladi, sodelujejo v programu MEPI in dobro sodelujejo z domačini.

Kot je v nagovoru povedal poveljnik centra, polkovnik Miran Rožanec, že sedem let skrbijo za enotno usposobljene pripadnikov SV, ki svojo vojaško pot nadaljujejo kot po klicni vojaki ali kot pripadniki pogodbene rezerve. Kot je še dodal, so skoraj vsi del svojih znanj dobili prav v Vipavi. Na pomen enote, ki je

vstopna točka za večino kandidatov in kandidatke za zaposlitev v Slovenski vojski, je opozorila tudi obrambna ministrica dr. Ljubica Jelušič, ki je pripadnikom čestitala. Ob tej priložnosti je predala namenu novo pridobitev – objekt s športno dvorano, kabinetom za borilne veščine in fitnesom. Dvorana bo v prvi vrsti namenjena ljudem v centru, na voljo pa bo tudi njegovim gostom. Dvorana lahko sprejme do 800 obiskovalcev, zato bodo v njej organizirali tudi javne prireditve. V okviru slovesnosti so prisegli kandidati za poklicnega vojaka, hkrati pa se je končalo usposabljanje 27. generacije kandidatov in kandidatke na prostovoljnem služenju vojaškega roka.

AT

P.n. 4. 3. 2010

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

IZ ŠGV

In smo tik pred pomladjo ... Zanimivo postaja tole (ob)javljanje v Vipavskem glasu, predvsem, ker sem po posameznih obdobjih dogajanje na naši šoli iz leta v leto ponavlja – pa vendar ali prav zato se vedno znova kaj novega naučimo in se nikoli ne dolgočasimo. Dogajanje je enako, dijaki pa vsako leto novi, drugačni, polni vznemirljivih idej ...

Seveda se moram vrniti, vsaj za trenutek še k gospe Zimi, čeprav nas vztrajno zapušča. Ampak preden smo v decembru zapustili šolo, smo odhod obeležili z že tradicionalno adventnico, ki jo je organizacijsko izpeljal g. Bogdan Vidmar, sodelovali pa so seveda mnogi naši dijaki.

Po adventnici, ko so se dijaki in tudi večina profesorjev že odpravili praznikom naproti, so nekateri – g. rektor, g. ravnatelj, ga. Polona Ličen in prof. Polona Strnad Bensa – ocenjevali jaslice po posameznih razredih, ki so jih uredili dijaki po navodilih (na podlagi podanih iztočnic). Sicer je bilo to objavljeno šele po praznikih, a za najboljše jaslice v več kategorijah so bile izbrane tiste v 3. c. Dijaki so si zaslužili pico!

Konec januarja (26. 1. 2010) smo imeli zimski športni dan: smučali smo v Zoncolanu, drsali v Piancavallu, plaval v Žusterni. Mislim, da smo se imeli vsi lepo, in mislim, da lahko to trdim v imenu vseh. Eno mnenje pa vendarle ...

Drsanje

Na drsanje se je letos prijavilo rekordno število dijakov, zato smo se kar s tremi avtobusi odpravili v Piancavallo. Po 2,5 urah vožnje smo končno stopili na led, na katerem smo se nekateri šele učili, drugi pa že skoraj profesionalno drsali. Kljub velikemu številu drsalcev je na drsališču ostalo še nekaj prostora za profesorje, ki so želeli imeti boljši nadzor nad nami. Po kratkih treh urah pa nas je čakala pot domov. Kljub dolgi vožnji smo na drsanju vsi uživali in mislim, da se bomo drugo leto spet prijavili. Živel zimski športni dan!

Vsako leto se naši tekmovalci in tekmovalke udeležujejo tekmovanja za Cankarjevo priznanje in so pri tem tudi uspešni. Letos pa je naša šola nastopila tudi v vlogi organizatorke regijskega tekmovanja za Cankarjevo priznanje, ki je potekalo 2. 2. 2010, in sicer za vse stopnje. Če se smemo malo pohvaliti: na državno tekmovanje gredo z naše regije 4 predstavnice, od tega sta kar dve s Škofijske gimnazije Vipava (Saša Žgavec na drugi stopnji in Marjana Lapajne na tretji). Čestitamo!

Letošnji kulturni praznik smo iz organizacijskih razlogov s proslavo obeležili nekoliko prej, in sicer 4. 2. 2010. Poseben gost naše šole je bil g. Silvester Gabršček, sekretar na Ministrstvu za kulturo.

Naši pevci radi pojejo in še raje potujejo ...

Stuttgart

Pevske vaje, na katerih smo se člani mešanega in dekliškega pevskega zbora Škofijske gimnazije Vipava zbirali vsak torek, so obrodile sadove in nas razveselile s potovanjem v Stuttgart. Tako se je

v petek, 5. 2. 2010, v večernih urah začelo naše popotovanje. Po deseturni vožnji smo prispeli v oblačen Stuttgart, kjer so nas s svojo gostoljubnostjo, veseljem in okusnim zajtrkom pričakali naši gostitelji, slovenski izseljenci.

Gospod Zvone Štubelj, ki skrbi za duhovno rast slovenskih izseljencev v stuttgartski in še devetih okoliških župnijah, nam je naklonil svoj dragoceni čas in nas popeljal po poteh Primoža Trubarja. Ogledali smo si Deresdingen, kjer

je služboval Trubar, in njegov grob v cerkvi sv. Gala, ter Tübingen s pročeljem tiskarne, v kateri sta bili natisnjeni prvi slovenski knjigi Katekizem in Abecednik. Med ogledom pa smo spoznali, kako zelo se tamkajšnji prebivalci zavedajo njegove pomembnosti in veličine. Dan smo zaključili s sveto mašo in pogostitvijo v Bad Urachu, ki so jo pripravili tamkajšnji verniki. V nedeljo smo si zjutraj ogledali Mercedesov muzej, popoldan pa imeli nedeljsko mašo v Esslingenu. Sledila je prireditev

v počastitev kulturnega praznika, na kateri smo sodelovali tudi dijaki s svojim programom, ki sta ga vodili zborovodkinji, Loredana Sajovic in Ana Kodelja. Po zaključku prireditve, na kateri so izseljenci pokazali veliko ljubezen do Slovenije in slovenskega jezika, smo mladi prepevali vse slovenske pesmi, ki smo jih znali, petje pa se je nadaljevalo tudi po esslingenških ulicah. Vse prehitro je prišla nedelja, ko se je končalo naše druženje s slovenskimi izseljenci, ki so bili, kot smo lahko videli, našega obiska zelo veseli. V ponedeljek smo se odpravili proti še enemu cilju, Strassburgu, kjer smo se najprej sprehodili po njegovih ulicah, nato si v spremstvu naše bivše dijakinje Urške Makovec ogledali še evropski parlament. Po zanimivi predstavitvi sta nam ostali še dve uri prostega časa, ki smo ga nekateri porabili za večerjo, drugi pa za nočni ogled mesta. Okrog devetih smo se vrnili na železniško postajo, kjer smo po naključju naleteli na g. Lojzeta Peterleta ter mu zapeli venček slovenskih. Sledila je naporna nočna vožnja proti domu, vendar so nas uspavali prijetni spomini, ki bodo vedno ostali v nas.

Meta Kompara

Naši dijaki praznujejo pust, pa tudi "izmenjujejo" se ... obiskujejo druge šole ... spoznavajo nove dijake ...

Maribor

Ko smo slišali za novico o izmenjavi dijakov, smo se takoj razveselili. Presenetilo nas je to, da so tudi oni 1. b. Na pot smo krenili v petek, 12. 2. 2010. Po treh urah vožnje so nas pred šolo pričakali dijaki Škofijske gimnazije Antona Martina Slomška. Ob igrah in pogostitvi smo se spoznali. Vsak mariborski dijak je svojega gosta popeljal po Mariboru ter mu pokazal znamenitosti, ki to

mesto najbolj zaznamujejo. Popoldne so nam pripravili vrsto delavnic: izdelovali smo maske, škatlice, pekli smo krofe, lahko smo se udeležili filmske delavnice ali pa igrali odbojko. Urice so precej hitro minevale in z gostitelji smo na različne načine preživeli večer – dan smo namreč kljub "manjši" utrujenosti zaključili pozno v noč.

V soboto smo si ogledali pustni karnevali, predvsem veliko "maškar" od mladih do malo manj mladih, ki so nas s svojimi maskami in kostumi zelo presenetili. Seveda ni manjkalo "pukačev" in pravih kurentov.

1. b

Zbrala in uredila Irena Krapš Vodopivec, fotografije Nadja Pregelj

Revija šolskih pevskih zborov in tamburašev

V petek, 29. januarja, smo v Osnovni šoli Draga Bajca pripravili prvo počastitev za slovenski kulturni praznik. Na že tradicionalni reviji šolskih pevskih zborov in tamburašev se je številnim

poslušalcem predstavilo pet otroških in mladinski pevski zbor ter tamburaški orkester. Prvič v vseh letih doslej je nastopil tudi fantovski pevski zbor, ki je nastal decembra na pobudo devetošolcev samih. Mlade pevke, pevci in glasbeniki so z ubranim petjem in prisrčnim nastopom razveselili poslušalce in vsem polepšali večer.

*Alenka Nussdorfer Bizjak,
ravnateljica*

Projekt Učenec - Učitelj

Projekt »Učenec – Učitelj« se na osnovni šoli Draga Bajca v Vipavi izvaja že več kot 10 let. Učenci imajo priložnost izkazati se v vlogi učitelja. Nekaterim se to posreči, drugim manj.

Mnenje učenca »učitelja« je: Sedaj vem, kako se počuti učitelj, ko mu nagajamo ... Tudi to je dragocena izkušnja.

*Alenka Čehovin,
svetovalna delavka*

Učenje prvošolčkov za 8. marec

Za učenje 1. razreda sva se s sošolko Hano odločili že v nižjih razredih. Mislila sem, da bo učiti prvošolčke najlažje, ampak bilo je kar malo utrujajoče. Na začetku je bilo v redu. Ustvarjali smo voščilnice in metuljčke za mamice. Proti koncu ure je koncentracija začela malce popuščati in kmalu je prišlo do prave anarhije.

Otroci so se plazili po tleh, skakali so po mizah in stolih. S Hano jih nisva mogli ukrotiti. Še sreča, da je bilo kmalu konec ure.

Mislim, da je bila to koristna izkušnja, saj sem spoznala, da je vloga učitelja pri učencih zelo pomembna.

Kljub majhnim težavicam in pomanjkanju potrpljenja mi je bilo všeč.

Anja Torkar, 9. r.

Ura poučevanja mlajših učencev na dan žena

8. marca 2010, na dan žena, smo učenci devetih razredov OŠ Vipava tretjo šolsko uro poučevali mlajše učence. Razdelili smo se v skupine (dva učenca na en razred) in si že prej izbrali razred za poučevanje. Na izbiro smo imeli tudi podružnične šole (podružnično šolo v Podnanosu, na Gočah in v Vrhpolju).

Sami sva poučevali 3. a razred v Vipavi. Nekaj dni prej sva povprašali njihovo učiteljico, kaj naj bi to uro počeli, potem pa smo se domenili, da lahko delamo čestitke za mame. Odločili sva se, da bomo poleg čestitk naredili še preproste rožice.

V 3. a razredu je veliko fantov, zato sva se bali, da bodo nagajali, vendar se je kasneje izkazalo, da so lahko tudi pridni. Ko sva vstopili v njihov razred, je bil ravno odmor, tako sva imeli čas, da se pripraviva (na tablo sva napisali pesmice za mame, ki naj bi jih učenci kasneje prepisali v čestitke), ko pa je zvonec zazvonil začetek ure, sva se jim predstavili in jih najprej umirili, saj so bili nekoliko razigrani, potem pa sva jim razložili, kaj bomo počeli in kako se to naredi. Začeli smo delati čestitke, na katere smo iz kolaž papirja naredili rožice in metuljčke. Ko so čestitko naredili, so vanjo napisali še pesmico. Tisti, ki so čestitko hitro naredili, so naredili še rožico iz kolaž papirja, steblo pa iz slamice. Nastali so zelo lepi izdelki, ki so jih učenci dali svojim mamam za dan žena. Čas poučevanja je hitro minil in obe sva se kar začudili, ko je nekdo rekel, da je le še dve minuti do konca ure. Obema je bilo poučevanje pravi izziv.

Meniva, da je poklic učitelja včasih precej težak in naporen, vendar velikokrat zanimiv in pester. Lepo bi bilo, če bi to še kdaj ponovili, vendar ker veva, da to ne bo mogoče (vsaj v letošnjem šolskem letu ne več), se veseliva, da bodo to lahko doživeli učenci nižjih razredov, ki jih to še čaka.

Zdi se nama, da je bilo tudi drugim najinim vrstnikom poučevanje všeč in upava, da so se tudi učenci 3. a razreda zabavali, ko sva bili njihovi učiteljici.

Ana Hrovatin in Maja Fabčič, 9. r

Gnezdilnice

Kodele Krašna, biologinja, ki se v okviru projekta Zavoda Rdeči apolon ukvarja s problematiko izginjanja ptic v našem okolju. Izdelali smo 13 gnezdilnic različnih dimenzij.

O našem odnosu do narave pa smo razmišljali tudi pri slovenščini. Prav zdaj je v teku projekt Naše razredno gledališče. Naučili smo se igro z naslovom Kdo ima prav. Uredili smo tudi razstavo in povabili starše na prireditev. Z njihovo pomočjo prav v teh dnevih gnezdilnice nameščamo v naravno okolje. Skrbno bomo opazovali, če si jih bodo ptice izbrale za svoj dom. Upamo, da bomo s tem prispevali k večji številčnosti ogroženih vrst ptic v našem okolju – vrabčka, smrdokavre, vijeglavke, malega skovika ...

V 4. razredu OŠ Draga Bajca Vipava smo v januarju in februarju sodelovali z Zavodom Rdeči apolon. K sodelovanju nas je povabila gospa Irena Kodele Krašna. Z razredničarko Damjano Černigoj in pripravnico Andrejo Vidrih smo z veseljem sklenili, da pri tehniškem dnevu izdelamo gnezdilnice, ki bodo pticam v okolici naših domov ponudile primeren kotiček za njihov zarod. Poslušali smo tudi predavanje z naslovom Ptice kmetijske kulturne krajine – danes in nikoli več? To vprašanje si je postavila gospa Irena

Damjana Černigoj

Prešernov dan v Podnanosu

V Podnanosu se je v dneh ob slovenskem kulturnem prazniku odvijal »Šembiški teden kulture«. Šembiški (Šembit – Št. Vid), ne Šembijski (Šembije)!

Poleg mnogih prireditev velja omeniti, da je imel svoj koncert tudi Iztok Mlakar, znani kantavtor, v petek, 5. 2. 2010 ob 18. uri pa so se nam na krajevni proslavi predstavili učenci iz Osnovne šole Draga Bajca Vipava, podružnica Podnanos, pod vodstvom učiteljic. Predstavili so se tudi otroci iz tukajšnjega vrtca.

Na ta veliki dogodek so se otroci pripravljali kar nekaj časa. Otroci iz vrtca so nam zaplesali in zaigrali. Pripravili sta jih Agata Petkovšek in Tina Petrič. Prvošolčki so se nam predstavili s plesom in petjem pod vodstvom učiteljice Mirjam Goričan Štimatec. Drugošolci so nam pripravili prekrasno igrico Saprarnišja sreča. Katarina Vitežnik je z njimi vadila in jih pri tem spodbujala. Na pomoč jim je priskočil kovač Tadej Bratož iz 5. razreda, pri plesu pa jih je na harmoniki spremljal Domen Božič.

Tretješolci so na svoja glasbila spremljali pesem Izidor ovčice pasel, nato pa tudi zaplesali. Na nastop so se pripravili z učiteljico Marijo Nabergoj. Zatem so nastopili četrtošolci s pesmicami, ki so jih sami napisali.

Dekleta iz 4. razreda so še zaplesala. Njihova učiteljica je Marjana Ukmar, ki vodi tudi šolski pevski zbor. Pevci zbora so s svojim programom kot vedno navdušili.

Tu je še 5. razred, ki se je že med samo prireditvijo predstavil z nekaj skeči, dramatizacijo »Kako sta se skušala Butalec in Tepanjčan«, nato pa s pesmijo, ki jo je spremljal Domen Božič. Učiteljica Vida Trošt Vidic se rada pošali in tudi obožuje glasbo, zato jih je z veseljem pripravila na ta nastop.

Po prireditvi so se otroci posladkali s piškoti in toplim čajem. Sodeč po navdušenih odzivih obiskovalcev, je prireditev lepo uspela in popestrila že tako izredno pester »Šembiški teden kulture«.

Domen Božič s svojo harmoniko

Anja Marolt, Mateja Vitežnik, 5. razred Podnanos, računalniško -novinarski krožek, mentorica Vida Trošt Vidic

Praznično dogajanje na podružnici Podnanos

Ob koncu novembra 2009 smo zaposleni Osnovne šole Draga Bajca Vipava, podružnične šole Podnanos, v šolo povabili učence, njihove starše in stare starše, da skupaj preživimo dva večera. Želeli

Loredana Zega in Ingrid Boben sta nas navdušili za kaligrafijo

smo obuditi spomine na večere v preteklosti, ko so ljudje združili moči in naredili kaj dobrega skupaj. Cilj tokratnih večerov je bil izdelava adventnih venčkov in novoletnih dekoracij. Vse izdelane unikatne umetnine smo potem prodali na tradicionalnem Miklavževem sejmu. Del sredstev od prodaje smo kot vsako leto namenili v dobrodelne namene (tokrat smo pomagali dvema invalidoma do strehe nad glavo), del sredstev pa vsako leto namenimo nakupu pripomočkov ali sofinanciranju kakšne dejavnosti za učence.

V decembru so se na šoli dogajale tudi druge

zanimivosti. Vsi učenci in učiteljice smo okrasili šolo s papirnatimi balončki, panoje pa so krasile pravljične dekoracije otrok. Učenci posameznih razredov so s pomočjo učiteljic pripravili tudi krajše ali daljše nastope za vse ostale učence. Ogledali smo si dramatizacije oz. lutkovne predstave Butalskega policaja in Cefizlja, Sapramišjo srečo, Marsovčke, Grdega račka.

Zelo smo veseli dobrega sodelovanja z vzgojiteljicami in malčki iz našega vrtca. V 5. razredu smo zanje pripravili glasbeno uro, kjer so se naučili pesmico o snežaku. Spoznali so tudi nekaj glasbenih instrumentov, na katere so zaigrali učenci. Tik pred prazniki so nam vzgojiteljice iz vrtca zaigrale igrico, kasneje pa so prišli vsi malčki še na pevsko druženje ob klavirju, kjer smo peli zimske, praznične in božične pesmi slovenskih in tujih avtorjev. Taka prijetna druženja se vrstijo že nekaj let in postajajo nepogrešljiv biser predprazničnih dni!

Vrtec na obisku med šolarji

Anja Marolt si je zaslužila nagrado za najlepši okrasek.

Lansko šolsko leto smo imeli v Podnanosu kaligrafski tečaj, ki ga je obiskovalo mnogo učencev in nekaj učiteljev. Vodila ga je gospa Ingrid Boben. Tako smo zakorakali v čudoviti svet kaligrafije. Prav zato ima posebno mesto v decembrskih dneh obisk gospe Loredane Zega, mojstrice kaligrafije, ki se je prijazno odzvala našemu vabilu. Izjemna umetnica je svet črk priljudno približala učencem, seznanila nas je z različnimi vrstami pisav in pripomočki za pisanje. V posebno čast si tudi štejem, da nam je podarila svojo unikatno svetilko s posvetilom: **VSAK DAN JE BOGASTVO!**

Učenci so v decembru tekmovali tudi v izdelavi okraskov za novoletno jelko, v januarju pa so se pomerili v znanju iz logike.

Za tako pestro dogajanje gre pohvala učiteljicam, učencem in staršem, vzgojiteljicam in malčkom v Podnanosu ter podpori vodstva šole v Vipavi. V novem letu naj vse greje in vodi misel Loredane Zega: **VSAK DAN JE BOGASTVO!** Izkoristimo ga!

*Besedilo in foto
Vida Trošt Vidic*

IZ CIRIUS-a

Dvajset let šole smučanja v CIRIUS-u Vipava

Alpsko smučanje ima v Sloveniji dolgo tradicijo. Je gibalna aktivnost, ki je pomembna za splošni telesni razvoj, saj se posameznik med učenjem razvija tako na psihomotoričnem, intelektualnem kot socialnem področju.

Učenje smučanja zahteva skrbno načrtovano in prilagojeno pripravo. Učitelj mora poznati osnovne otrokove sposobnosti in zdravstveno stanje ter uporabljati ustrezne pedagoško-didaktične postopke.

Otroci z motnjami v razvoju običajno potrebujejo daljši čas za usvajanje določenih gibalnih nalog ter prilagojene metode in pristope dela. Za učenje otrok z motnjami v duševnem in gibalnem razvoju je potrebno poznavanje in upoštevanje vrste motnje posameznika, specifičnosti gibanja in sporazumevanja. Naša šola smučanja poteka ob sodelovanju strokovnjakov iz različnih strok – specialnopedagoške, rehabilitacijske in medicinske. Tim strokovnih delavcev med seboj sodeluje in se dopolnjuje.

Proces učenja smučanja poteka v dveh etapah. Aktivnosti v telovadnici:

Priprave potekajo pod vodstvom fizioterapevtov po metodi švicarske terapevtke Anne Marie Ducommon. Namen te vadbe je vzpodbujanje in razvijanje procesov in funkcij, ki jih otrok zaradi ovir in motenj ne more opravljati v celoti. Rehabilitacijski del ima veliko vlogo pri začetnikih in mlajših. Treba je postaviti temelje in usposobiti otroka za začetek učenja smučarskih tehnik.

Na suhem potekajo tudi treningi za vzdržljivost, vadba statičnega in dinamičnega ravnotežja, koordinacija, navajanje na pravila in spoznavanje smučarske opreme.

Aktivnosti na snegu:

Učenje smučanja začetnikov je nujno individualno, predvsem v delu, ko športnika navajamo na drsenje. Zelo pomemben faktor je izbira terena. Teren mora biti položen, širok in z ravnim iztekom.

Faza prilagajanja na sneg in opremo poteka v obliki igre. Zajema učenje različnih prestopanj na smučeh, hoje na smučeh, padanja in vstajanja ob padcu, drsenja s smučmi v ravnini, samostojne hoje v ravnini, kasneje pa smuka naravnost z različnimi izpeljankami, vzpenjanja v položen breg v povezavi s smukom naravnost.

Pri začetnikih običajno učitelj skupaj z učencem izvaja določene vaje tako, da učenec pridobi občutke tega gibanja in si jih skuša vtisniti v motorični spomin. Razlagamo čimmanj, bolj pomembna so sprotna in kratka navodila. Demonstracija mora biti izrazito nazorna.

V nadaljevalnem delu se učenci že vzpenjajo s pomočjo vlečnice in začnejo izvajati zavoje, sprva s pomočjo vaditelja, kasneje pa samostojno.

Učni pripomočki so lahko improvizirani ali standardizirani. Poslužujemo se palic, obročev, vrvi, smrekovih vejic, barvnih tekočin ipd.

Kakor hitro ugotovimo, da je otrok sposoben kontrolirati hitrost, ko se giblje levo in desno po smučišču, se odpravimo na daljšo in primerno težko progo. Vadba tedaj poteka v manjši skupini, ki jo vodita dva učitelja.

Učenje smučanja učencev z motnjami v razvoju je dolgotrajen in naporen proces, ki pa z vztrajnim in dobro načrtovanim delom pripelje do rezultatov. Naš cilj je, da se učenec nauči osnovnih smučarskih prvin, primerne socialnega vedenja in funkcionalnega znanja,

ki je potrebno za uspešno smučanje in nastopanje na tekmovanjih alpskega smučanja.

Z letošnjo šolo smučanja smo zaznamovali dvajseto leto učenja smučanja za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami v našem centru. Ponovno smo jo organizirali na mari-borskem Pohorju, ki je zaradi varnosti, vremenskih razmer, terenov in naprav zelo primerna lokacija za učenje naših učencev. Z našim delom smo velikemu številu otrok omogočili izkušnjo užitka na snegu in jim pokazali možnost za zdrav način življenja. Za naše

učence je udeležba v šoli smučanja motivacija in način samopotrjevanja, obenem pa tudi možnost aktivnega vključevanja v športna tekmovanja specialne olimpijade.

Pohvalimo se lahko z udeležbami na vsakoletnih državnih tekmovanjih specialne olimpijade Slovenije ter nastopi na svetovnih zimskih igrah Specialne olimpijade v Shladmingu, Avstrija, 1993; Torontu, Kanada, 1997; Anchorage, Aljaska, 2001; Naganu, Japonska, 2005; Boisu, ZDA, 2009, kjer so naši tekmovalci dosegli zelo dobre uvrstitve.

*Zapisala: Tanja Princes,
vodja šole smučanja*

IZ OTROŠKEGA VRTCA

Pust v vrtcu

V vrtcu vsako leto z veseljem pričakujemo in praznujemo pust. Nekateri se na maskare pripravljajo kar dalj časa, vsaj v mislih, kajti veliko otrok se že kmalu po novoletnih praznikih pohvali, kakšne maskare bodo.

Tako se na pustovanje bolj zavzeto in usmerjeno tudi v vrtcu spomnimo že nekaj dni prej. Takrat se pogovarjamo o pustnih običajih, šemah ... Na to temo poslušamo pravljice, prepevamo pesmice

in izdelujemo pustne dodatke, maske ipd. Tudi vrtec »oblečemo« v pustno preobleko tako, da se maskare bolje počutijo v svojem okolju.

Večina otrok se rada preobleče v pustno mas-ko in jo z veseljem tudi nosi, vsako leto pa se najde tudi kdo, ki kljub vzpodbudi in prigovarjanju noče postati pustna šema. Vsi tisti, ki pa so maskare, so zelo veseli in razigrani. Med seboj se opazujejo, razkazujejo, prepoznavajo in predvsem prikazujejo svoje spretnosti.

Letos smo bolj bogato okrasili našo telovadnico, kjer smo na pustni torek vse maskare tudi zaplesale. Vreme je bilo na pustni torek

letos kar prijazno in lepo, zato smo to izkoristili in šli preganjat zimo tudi po ulicah Vipave. Na trgu smo veselo zarajali in zapeli ter nato obiskali še prve stanovalce v Domu starejših, kjer so nas tudi lepo sprejeli. Pust je od nekdaj čas veselja, norčij in »zbiranja dobrot«, zato ga ohranjajmo in omogočimo vsaj otrokom, da to tradicijo in običaj doživljajo in jim bodo na to ostali lepi spomini.

*Magda Ambrožič,
vzgojiteljica*

Društvo Razmetano podstrešje

Miklavževanje

Kot vsako leto je decembra v Vipavo prišel sveti Miklavž in obdaroval vipavske otroke. Prišel je v soboto na predvečer svojega goda, 5. 12. 2009, in to dvakrat: ob 16.30 in ob 19.00. Na pomoč so mu prihiteli odrasli otroci in mladina iz Vipave in za najmlajše pripravili igrico z naslovom *Obdarujmo Miklavža*. Po igrici je Miklavž obdaril otroke.

V tej igrici so nastopili: Bogdan Vidmar – sveti Miklavž, Tine Šelj, Matija Skapin, Benjamin Skapin, Dominik Skapin, Tadej Naglost, Marina Vitković, Matija Vitković, Sara Zemljich in Anja Česen. Mentorice igrice pa so bile: Nika Kovačević, Špela Bizjak in Maruša Vrčon.

Vse skupaj se je odvijalo v društvu Razmetano podstrešje, ki je tudi priskrbelo darilca.

Briškoljada

Na briškoljadi smo se med seboj pomerili v napeti igri kart. V vsakem paru sta bila (zanimivo) samo dva fanta ali dve puncici. Po zelo izenačenem finalu sta zmagovalno nagrado prevzeli dekletci.

Likovna delavnica

V likovni delavnici smo barvali božične okraske. Nastale so prave umetnine.

Šah

Izvedli smo tudi tekmovanje v šahu, kjer se je zbralo kar nekaj nadebudnih igralcev, ki so se pomerili med seboj v sproščenem vzdušju.

Spomladi načrtujemo odprtje umetniške razstave, tekmovanji v šahu in briškoli, likovno delavnico ter vsaj eno potopisno predavanje, zato bodite pozorni na oglasne deske, spletno stran TIC-a, obiščite pa nas tudi na Facebooku (Društvo Razmetano podstrešje).

Društvo Razmetano podstrešje se za donacijo iskreno zahvaljuje podjetju VIES, Podjetje za ekonomsko svetovanje in posredovanje d.o.o. Vipava.

Lep pomladni pozdrav,

Monika Fajdiga,
društvo Razmetano podstrešje

15 let Folklornega društva Vipava

Vipavski skavti so v poletju leta 1994 z nahrbtnikom raziskovali Belo krajino in so se v okviru tega srečali z gospo Judito Podgornik, ki je po rodu Vipavka. Na srečanju se je porodila ideja, da bi tudi v Vipavi ustanovili društvo, ki bi odkrivalo in raziskovalo, kako so naši predniki nekoč živeli na področju Vipavske doline, te ljudske običaje v besedi, pesmi in plesu oživljali in to izročilo prenašali na mlade z namenom, da bi se ohranili.

Ta ideja je dozorevala v mladih skavtih vse do decembra, ko so sklicali sestanek in tako se je začelo. Začeli smo urejati uradne formalnosti in pričeli z vajami, ki jih je vodila gospa Judita od samega začetka pa do praznovanja

desetletnice. Dolgi deset let se je vozila vsak vikend iz Novega mesta v Vipavo, tudi zato, ker ji je folklor v Vipavi res veliko pomenila in z gotovostjo lahko rečemo, da brez požrtvovalnega dela gospe Judite Podgornik v Vipavi folklore ne bi bilo. Neprecenljiva je njena vloga pri tem društvu, vzgojila je mnogo dobrih plesalcev, pa tudi nekaj odličnih mentorjev, skratka, njeno desetletno delovanje ima še danes tako močan vpliv, da s tovrstno kulturno dejavnostjo nadaljujemo.

Sam začetek je bil res težak, mladi plesalci, bilo jih je kakšnih deset parov, so vadili v Lantijerijevem dvorcu v veliki dvorani, ki smo jo sicer ogreli za nekaj malih stopinj, ampak vnema v njih je bila tako močna in vroča, da so res hitro naštudirali nekaj plesov in koreografij in spomladi 11. maja 1995 imeli že prvi nastop. Prvi koncert je bil res posebno doživetje, povabili smo na oder tiste starejše Vipavce, ki so po drugi svetovni vojni delovali nekaj let kot Folklorno društvo. Lahko bi rekli, da folklorna dejavnost v Vipavi izvira iz let po drugi svetovni vojni. O tem bi znal več pripovedovati g. Ludvik Curk, ki je bil član takratnega društva in je še danes aktiven član plesne skupine.

Ustanovili smo torej mladinsko plesno skupino, ki je bila dolga leta steber Folklornega društva Vipava. Po par letih smo ustanovili še otroško skupino in leta 2001 še starejšo plesno skupino. To so bila najbolj plodovita leta na vseh nivojih delovanja, društvo je štelo preko 130 članov, imeli smo dve otroški skupini, zelo močno mladinsko skupino in starejšo skupino, skupino muzikantov in skupino gradiških ljudskih pevk. Največjo vlogo je nedvomno odigrala mladinska skupina, ki je bila naša prva violina društva.

Udeleževali smo se različnih prireditev in tekmovanj po celi Sloveniji in zamejstvu. Največji projekt pa je bilo nedvomno enotedensko nastopanje mladinske skupine po Franciji, kjer so obiskali naše rojake. Leto 2004, ko smo praznovali desetletnico društva, je bilo brodolomno leto obenem. Mladinska skupina se je razšla, posledično so se razšle otroške skupine in tudi gospa Judita ni zmogla več takšnih naporov. Ostala je samo še starejša plesna skupina, ki deluje še danes.

V petnajstletnem delovanju društva se je zgodilo mnogo lepih in tudi manj lepih trenutkov. Naj omenim, da se je v društvu nekaj parov tudi poročilo.

Starejšo plesno skupino Folklornega društva Vipava, ki je bila ustanovljena leta 2001, je pričela učiti plesalka mladinske skupine Marija Čipič, ki je imela že končan seminar mentorja plesne skupine. Po nekaj letih je mentorstvo učenja plesov prevzela Silvana Bajc, ki nas je učila plesati kar nekaj let. Od jeseni minulega leta pa nas uči plesati Marijana Kalc, ki je pred leti plesala v mladinski skupini.

Gospa Loredana Sajovic pa nas uči ljudskega petja.

Naše poslanstvo je, da raziskujemo in obujamo stare ljudske običaje v plesu in pesmi iz Goriške in Tržaške pokrajine, iz Istre, Notranjske, Posočja in Trente.

Devet parov plesalcev je oblečenih v praznične vipavske noše iz začetka 20. stoletja, ki nam jih je sešila plesalka gospa Boža Peljhan. Za veselo razpoloženje v skupini skrbijo ljudske pevke Terceta AMI, Silvana, Rafko in Dušan na harmoniki, Pavle na kitari in Stane, ki gode na kontrabas.

Anka, Majda in Ivanka, preprosto Tercet AMI, so tri ljudske pevke iz Budanj pri Vipavi, ki že od malih nog ljubijo domače pesmi. Blagohotni zven ljudskih pesmi se je v njihov glasbeni spomin začel zapisovati že v zgodnjem otroštvu, jih spremljal v cvetoči mladosti in v njih odzvanja tudi v zrelih letih.

Ko so leta 2004 v Budanjah izpeljali projekt pod naslovom Pesem je zaklad, s katerim so želeli preprečiti, da bi te pesmi šle v pozabo, so bile prav Anka, Majda in Ivanka prava domača glasbena skrin-

ja. Le odpreti jo je bilo treba in iz nje so kar kipele že pozabljene melodije in besedila ljudskega petja. Na podlagi njihovega izvajanja so nastali notni zapisi, ki so izšli v knjigi. Veliko pesmi so zapele za zgoščenko, ki je izšla pod istim naslovom.

Kdor jih je poslušal, je začutil, da so prav one najbolj verodostojne za izvajanje teh pesmi – saj se pri njihovem petju začuti prepletanje spominov, ujetih v sedanost, čuti se valovanje glasbe, ujete v dušo, ki zapoje.

Od takrat veliko nastopajo in s svojim petjem navdušujejo poslušalce. To so njihove pesmi, ki kipijo iz mladosti, ko so jih pele nekoč, in obrušene od življenja, ko jih pojejo danes.

Še veliko je dogodkov, ki bi se jih veljalo obuditi in zapisati, morda se še kdaj ponudi priložnost, da bomo obujali spomine.

Čez nekaj dni na velikonočni ponedeljek bomo imeli svoj jubilejni koncert, ko bomo prvič predstavili Vipavsko narodno nošo, ki je bila značilna v začetku 19. stoletja. Tri leta smo zbirali in skupaj spravljali vse od rut in klobukov pa do obuval in končno bomo to predstavili. Vipavska noša je res nekaj posebnega. Veliko pozornosti so namenjali naši predniki oblačilni kulturi in ni jim bilo vseeno, kaj in kako so se oblekli za praznične dni.

Vipavska narodna noša sodi v sam vrh dragocenih oblačilnih primerkov izpred 200 let in kot takšna je še posebej zanimiva ne samo pri nas, ampak širše v slovenskem merilu. Folklorno društvo Vipava je društvo, ki poleg plesov odkriva in raziskuje, kako so naši predniki živeli na področju Vipavske doline, ter ljudske običaje v besedi, pesmi in plesu oživlja in prenaša na mlade, da bi se ohranili. S tem bogatim izročilom pa predstavljamo Vipavsko dolino širše po naši lepi domovini in tudi v tujini.

V teh pomladnih dneh, ko se vse prebuja v novo življenje, ki ga obdaja vonj pomladi, in daje novega zagona, ko v nas preveva veselje ob velikonočnih praznikih, vas prisrčno vabimo na velikonočni ponedeljek v Vipavo na koncert Vipavske folklore z gosti. Ker se je pred petnajstimi leti v Beli krajini porodila ideja o ponovni oživitvi folklorne skupine Zeleni Jurij iz Črnomlja, ki nam bo prinesla nekaj belokranjskega vzdušja, nežen pridih nam bo ponudila otroška skupina iz Ajdovščine, fantje in možje nam bodo zapeli nekaj pomladnih, domači folkloristi pa nas bodo popeljali za nekaj let nazaj na šmaren dan v Log. Več kot dovolj je razlogov, da pridete ta dan v Vipavo in se povesebite z nami, ki praznujemo in obujamo spomine.

Za zaključek pa Vas vabimo v družbo veselih vipavskih folkloristov.

Želimo Vam vesele velikonočne praznike in nasvidenje na velikonočni ponedeljek ob 18.00 uri v Domu kulture v Vipavi.

*za Folklorno društvo Vipava
Anton Goričan*

Poročilo Kulturnega društva Vipavski tamburaši za leto 2009

Vipavski tamburaši imajo za seboj pestro leto, ko so poželi veliko uspehov, lepih trenutkov, smeha ... Spodobi se, da javno objavimo letno poročilo KD Vipavski tamburaši, da boste lahko videli, da se s trdnim delom, voljo in sodelovanjem lahko uresničijo vsi zastavljeni cilji.

Mladinski orkester

Januarja je mladinski orkester KD Vipavski tamburaši soustvaril božični maši na Gočah s tamkajšnjim župnijskim zborom in v frančiškanski cerkvi v Ljubljani skupaj z Mešanim pevskim zborom župnije sv. Štefana iz Vipave. Marca se je odpravil skoraj na drugi konec Slovenije v Lendavo, kjer se je udeležil regijskega srečanja tamburaških skupin. Pomlad pa je prinesla dve zelo pomembni tekmovanji za mlade tamburaše in njihovo dirigentko Nežo Žgur. Najprej so na državnem tekmovanju tamburaških in mandolinskih skupin Slovenije dosegli zlato priznanje s pohvalo za osvojenih 96,33 točk. Maja

pa so se udeležili še mednarodnega festivala tamburaške glasbe v Osijeku, kjer so za doseženih 93 točk prejeli zlato priznanje. Potrebno je poudariti, da se festivala lahko udeležijo le skupine, ki so se v dosedanjem delovanju izkazale kot vrhunske zasedbe, zato je prejeto zlato priznanje za mladinski orkester KD Vipavski tamburaši izrednega pomena. Maj pa prinese s sabo tudi vonj po ljubezni. In ta čudoviti vonj je bilo slutiti v dvorani Grand hotela Union, kjer so bili mladi tamburaši gostje na koncertu Giannija Rijavca. V poletnih mesecih so zvoke tamburic prinesli v Srpenico pri Bovcu, Kranjsko

Goro, skupaj z MePZ Duri so priredili sakralni koncert na Otlici ter v župniji Marijino Celje v Ligu nad Kanalom, priča pa so tudi bili slavnostnemu odprtju novega skladiščno-poslovnega objekta družbe DSV Transport v Naklem pri Kranju, ki je njihov sponzor. Vrhunec poletja pa je bil zagotovo celovečerni koncert KD Vipavski tamburaši v okviru prireditev Imago Sloveniae. Se sprašujete zakaj je bil ta koncert tako zelo pomemben? Na povabilo predsednika KD Vipavski tamburaši Marjana Prelca sta se odzvala predsednik hrvaške Tamburaške zveze in predsednik Mednarodnega tamburaškega festivala Julije Njikoš ter ravnatelj glasbene šole Brežice in dirigent tamburaškega orkestra Artiče Dragutin Krizanić. Julije Njikoš je podelil mladinskemu orkestru zlato priznanje in orkester ter njihovo dirigentko Nežo Žgur zelo pohvalil. Koncert pa ni bil poseben samo zaradi eminentnih gostov, ampak tudi zaradi plesalcev iz plesne šole Tango Wajdušna in solista Erika Ježa. Tako kot grozdje dozori v zgodnji jeseni, tako so tudi mladinci dozoreli ob izkušnjah, ki so jih dobili na treh, za tamburaško glasbo, pomembnih koncertih. Z navdušenjem so se odzvali na povabilo društva Slovencev Julka in tako so v začetku oktobra gostovali v Franciji, in sicer v treh prekrasnih mestih Lyon, Lumbin in Grenoble. V slednjem so skupaj s skupino mladih pihalcev »Musiques de l'est«, ki igra romsko glasbo, ustvarili čudoviti koncert v prekrasnem ambientu grenobelske cerkve. 18. oktobra so na Večeru baletnih koreografij na slovensko glasbo krstno izvedli skladbo Neže Žgur in koreografinje Tamare Polanc Kolo sreče, naslednji dan pa so nastopili v Klubu Cankarjevega doma na Skladateljskem večeru mladih komponistov, kjer so ravno tako krstno izvedli tri skladbe njihove dirigentke za flauto in tamburaški orkester, za marimbo in tamburaški orkester ter za flauto, marimbo in tamburaški orkester. Decembra je KD Vipavski tamburaši imelo koncert na Miklavžovo nedeljo v Kulturnem domu v Vipavi. Skupaj z gosti MePz Duri so prepolni dvorani predstavili nekaj slovenskih popevk in priredbe modernih pesmi.

Starejši orkester oziroma "ta stari"

V letu 2009 so imeli skupno kar 14 nastopov, poleg tega pa so imeli še veliko priložnostnih nastopov. Tudi število predelanih skladb nam pove, da orkester dela z zagonom ter z veseljem sprejema in igra nove skladbe, ki jih zanje izbere njihova dirigentka Neža Žgur. Redno sodelujejo na območnih in regijskih revijah, v veselje pa jim je igrati na raznih praznovanjih in veselicah, saj si s tem pridobivajo veliko izkušenj in še več zagona za nova dela. Njihov repertoar zavzema predvsem priredbe ljudskih pesmi, dalmatinske in originalne tamburaške skladbe. Med pomembnejše nastope lahko uvrstimo regijsko srečanje tamburaških skupin v Lendavi, potem območno srečanje tamburaških skupin v Ajdovščini,

septembra so svoje znanje pokazali na celovečernem koncertu kulturnega društva Vipavski tamburaši, ki je potekal v okviru prireditev Imago Sloveniae. Ker so nekateri člani mladinskega orkestra še vedno mladoletni, so tudi "ta stari" vzeli svoje tamburice in šli v oktobru na gostovanje v Francijo, kjer so dokazali, da se z "mujo" vsak čevelj obuje. Na Miklavžovo nedeljo so s svojimi skladbami prepolno dvorano popeljali v svet ljudskih skladb in tako zaključili zanje uspešno leto 2009. Prav pa je, da poleg pomembnejših nastopov omenim tudi, da je starejši orkester stalen gost na Cejkotovi domačiji na Gočah, kjer popestrijo večere tako domačim kot tujim gostom.

Mlajši orkester

Skupno je mlajša skupina v letu 2009 imela 7 nastopov, od tega dve reviji v Lendavi in Ajdovščini, kjer jih je zelo pozitivno in pohvalno ocenil g. Damir Zajec. Poleg teh dveh revij so dekleta igrala še na obeh celovečernih koncertih v septembru in decembru v okviru kulturnega društva Vipavski tamburaši. Ker so svojim smehom in mladostjo nepogrešljive, so se tudi one odpravile oktobra na gostovanje v Francijo. Francozi so tako prišli do ugotovitve, da tamburica raste s tabo, saj če jo dobiš v rosih letih svojega življenja v roke, jo ne odložiš do svoje smrti. Dekleta najraje igrajo priredbe popularnih skladb, vendar pa lahko slišimo tudi ljudske in originalne tamburaške skladbe. Da je zvok orkestra vedno boljši, poskrbi njihova dirigentka Meta Praček.

Seveda KD Vipavski tamburaši ne bi bilo, če ne bi bilo vseh, ki pridete na naše koncerte in nas podpirate. Polna dvorana in bučen aplavz ob koncu koncerta sta glavna razloga, da vztrajamo in ustvarjamo tamburaško glasbo. Zato vas vabimo, da se tudi v letošnjem letu udeležite naših koncertov, ki jih bomo pripravili s kančkom smeha, mladosti, glasbe in ljubezni. Poleg tega pa vas vabimo tudi, da obiščete našo internetno stran <http://viptamburasi.blogspot.com/> in z nami še enkrat podoživite vse lepe trenutke.

Meta Žgur

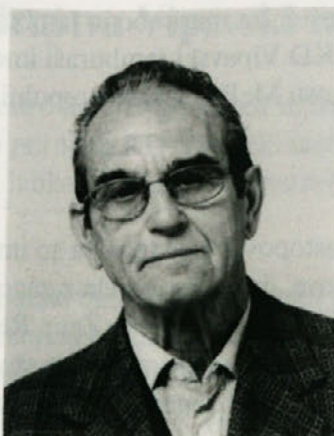
ZA DOM IN DRUŽINO

Naši starosvetniki

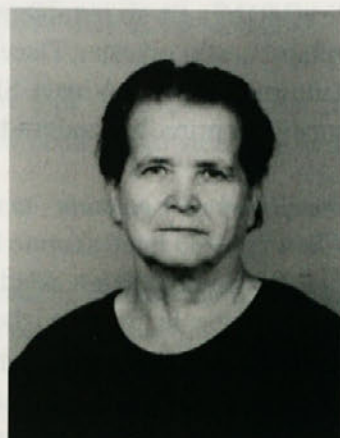
Do konca marca so dopolnili 90 let naslednji krajani Vipave:

Darinka Fon

Peter Bago

Uršula Hrovatin

Zora Hrepevnik

Rafael Naglost

Marija Furlan

Vsi 90-letniki živijo doma - v domači oskrbi.

Ob visokem jubileju slavlencem iskreno čestitamo in jim želimo dobrega zdravja ter prijetnega počutja med nami.

Uredniški odbor

Kaj je starost?

Modrikast večerni mrak, ki prekriva moč, razgibanost, vročino in bleščavo poletnega dne, skozenj pa silijo svetle sanje novega jutra.

Grčava palica v zdelanih rokah, ki jih je čas obdeloval, ni pa jim mogel povsem izpiti moči in toplote, zato palica še zveni.

Rečica, ki se po mnogih brzicah, kamnitih pregradah in drugih zaprekah počasi umirja, s seboj pa nosi šepetanje o minulih dneh, pretkano s spomini, z upanjem in hrepenenjem . . .

Čas, ki je med dnevom in nočjo, ki spolzi po ovinkastih poteh in večkrat tudi po pustem svetu v otroštvo med domačimi stenami, napolnjenem z melodijami, z najlepšimi sanjami, s toploto, z varnostjo, ko si je vsak po svoje polnil popotno malho za pot v življenje, v prihodnost ...

Anica Zidar

Dvigni roke, človek

Pod tem geslom smo imeli 23. januarja v gostoljubnih prostorih Škofijske gimnazije Vipava lepo in pomembno prireditev. Gostila je namreč 5. festival Vere in luči Slovenije.

Naši 'najmanjši' bratje - ljudje s posebnimi potrebami iz vse Slovenije - so se zbrali, da pokažejo svoje talente. Požrtvovalni mladi prijatelji so srečanje odlično organizirali - vse so nas ovenčali z lepimi priponkami, usmerili so nas v športno dvorano, ki smo jo napolnili do zadnjega kotička. Tudi naše domske 'lučke' so se festivala udeležile ne le kot gledalci, ampak tudi kot nastopajoči. Pripeljali so se z našim domskim kombijem - saj imamo enega vozičkarja in eno s hojico. Vozičkarja je 'prevzel' v skrb edini pravoslavac in edini Bosanec v našem domu, a je tudi njega dogajanje navdušilo.

Saj, ostali so se - iz Maribora, Ljubljane, Prekmurja, Obale, Črnega Vrha - pripeljali z avtobusi in osebnimi avtomobili, a naše domske lučke nimajo takih sorodnikov. Domski kombi smejo voziti le domski uslužbenci - in sobota zanje ni delovni dan. Pa so se pravično razdelili - eden nas je pripeljal, eden pa odpeljal.

Sedaj pa o dogajanju: Uvodne besede so imeli rektor gimnazije ter naši voditelji - potem so nastopale razne skupine. Nekateri so ponazarjali prizore iz Mojzesovega življenja: odhod Izraelcev iz Egipta,

Mojzes pred faraonom, prehod čez Rdeče morje, drugi prizor iz Betlehema, potem pa folklorni ples, glasbene točke, baletna točka mlade, a zelo sposobne 'lučke'. Vipavska skupina se je predstavila s plesno točko Ob bistrem potočku je mlin, v kateri so nastopale kar tri 'domske lučke' z ostalimi iz Varstveno-delovnega centra. Za zaključek nam je znana pevka Jožica Kališnik odpela Ave Marijo in Angelčka. Potem je seveda sledila pogostitev in druženje, a 'domski' se tega nismo mogli udeležiti, saj smo morali k večerji, ker nas večina dobi pri večerji zdravila. A nam ni bilo hudo, saj smo toliko lepega doživeli, da smo bili še več dni veseli in eden drugemu pravili: »Bilo je lepo, a ne?«

Nada Kostanjevič

ISKRICE

Luč pravičnih veselo gori

Moder sin uboga očeta, posmehljivec pa ne posluša svarila.

Vsak pošteno uživa sadove svojih ust, duša varljivcev uživa nasilje.

Kdor pazi na svoja usta, ohranja življenje, kdor pa razteza svoje ustnice, mu grozi poguba.

Lenuh hoče, a je brez volje, volja pridnih pa se izpolni.

Pravični sovraži lažnivo besedo, krivični pa povzroča zadrege in sramoto.

Pravičnost varuje pot popolnega, krivičnost pokončuje grešnika.

Nekdo se dela bogatega, pa nima ničesar, drugi se dela ubogega, pa ima veliko imetje.

Bogastvo je odkupnina za človekovo življenje, ubožec pa ne čuti grožnje.

Luč pravičnih veselo gori, svetilka krivičnih pa bo ugasnila.

(Iz knjige pregovorov)

Prošnja gozda

Človek,

toplota tvojega ognjišča sem v mrazu zimskih noči,

prijeten hlad v poletnem soncu.

Slame sem v tvoji hiši, deska tvoje mize, postelja, na kateri spiš,

in les, iz katerega gradiš ladje.

Držaj sem tvoje motike, vrata tvoje staje,

les tvoje zibelke in rakve.

Jaz sem dobri kruh, cvet lepote in zdravje kraja.

Usliši mojo prošnjo: NE UNIČUJ ME!

Voščilo

N.Si
Nova Slovenija
VIPAVA

Blagoslovljene velikonočne praznike želimo vsem bralcem Vipavskega glasa ter vas prijazno vabimo 16. aprila ob 20.00 uri v staro šolo v Vipavi, kjer bomo imeli okroglo mizo na temo; **Ali potrebujemo krščansko demokracijo v Vipavi ?**

Občinski odbor N.Si Vipava

Obvestilo

Našo revijo Vipavski glas je z 38 št. začela lektorirati ga. Breda Butinar. To delo je opravljala vse do 90 št. strokovno, vestno in požrtvovalno. Za ves trud pri ohranjanju lepe slovenščine se ji v imenu bralcev in članov uredniškega odbora najlepše zahvaljujemo.

Z 91. št. je lektoriranje prevzela Polona Puc.

Uredniški odbor

ZA RAZVEDRILO

OB VELIKI NOČI

		SESTAVIL: VLADIMIR ANŽEL	USLUŽBE- NEC, KI RAZISKUJE KAZNIVA DEJANJA	POMOČNIK DUHOVNIKA PRI STARIH JUDIH	GLINASTE PIŠČALI	BOG PASTIRJEV PRI STARIH GRKIH		
		MAIHEN ZAJEDALEC NA KOŽI, TUDI KOS POHIŠTVA						
		VEČJA TEKOČA VODA						
		IME VIPAV. ŽUPANA						
		IME AIDOVSK. KIBURGA BRECJA						
	VEŠOLJE STARINSKO					NEKOVINA, KI NA SVETLOBI PREVAJA EL. TOK	BOŠTIAN JEŽ	RIBIŠKA MREŽA
	KRATEK ZAPIS							
VNETJE ŽIVCA							BOGIASTVO GOZDOV	
							ZNANOST	
GLAVNA SESTAVINA ŽIVALSKIH IN RASTLIN. MAŠČOB				AMERIŠKA ZVEZNA DRŽAVA				
MLADA, LJUBKA ŽENSKA				PISEČ ELEGIJ				
				IRSKA TEROR. ORGANIZAC.				
AIDOVSKO TEKSTILNO PODIJETJE, KI JE ŠLO V STEČAJ		KEM. ZNAK ZA LITU			SKRAJŠANA OBLIKA IMENA EDVARD		POTUJOČI PEVEC PRI STARIH GRKIH	ENAKI ČRKI
		RUDAR						
KEMIJSKI ZNAK ZA KOBALT		PERZIJSKI KRALJ			ZEMLIŠČE Z RAZVRŠČE- NIMI RASTLINAMI			
		ZDRAVILO Z OPIJEM						
MALI OGLAS, INSERAT					NAPRAVA ZA ODDAJANJE EL. MAG. SPOROČIL NA DALJAVO	DANES ZVEČER	ZMRZNJENA VODA	
							IZVIR, IZVOR	
	PREDSTOJNIK SAMOSTANA				MATEMATIČNA OPERACIJA			
	VRSTA TRAVE, LOČEK				RAZLIČNA SAMO- GLASNIKA			
LUNA, KO JE VIDNA VSA NJENA POVRŠINA				ZAČETNI DEL SKOKA			SLOV. PESNIK, PISATELJ, PUBLICIST, CIRIL	MAJINA ZABA
				VOJAŠKI JEČAR				
MARIJINA MATI		LEPOTILNO SREDSTVO					SOSEDNJI ČRKI S KONČA ABECED.	
		SOSEDNJI ČRKI Z ZAČETKA ABECED.					JADRANSKA LUKA V JUŽNI ITALIJI	
ORAC (ZASTARELO)				ANDREJ VRČON			SPODNJI DEL PROSTORA	
				STRHEN SADRNI SOK, ZDRIZ			LEKARNIŠKA UTRŽNA ENOTA	
		SUH, TOPEL VETER, NAPRAVA ZA SUŠENJE LAS				VERSKI UČITELJ PRI JUDIH		
		MOŠKI LEPŠA VEDENJA, VEŠČ OLIKE				KARLO AMBROŽIČ		
		DROBNO SESEKLJANO MESO ALI NA ORIH KONČIH ODSEKANA NEOBDELANA DENKA						

Rešitev iz 91. številke VG

Vodoravno: glajt, ronek, Domina, sorbet, LV, Etbin, Nika, kajlica, Ilona, Ane, car, cimet, okra, Alabama, avto, Ika, Ato, Na, Puc, par, No, Anton, novotar, Ljutomer, Ni, Ist, lej, Orsk, skoba, nerv, TA, tiranka, Okorn, tokovina, zavod, ena, Pristan, PL, entomolog, SA, kaseta.

Navpično: Eka, analist, stanovanjski objekt, tutor, dril, ropot, Ba, ZP, grobnica, Uno, Antares, Lome, Ca, IC, ML, kovina, Anit, arak, neenakost, jen, Laporje, odtok, tkalnica, AV, rov, ama, vili Baronovski, nos, komat, tir, one, le, anemona, stranpot, ata, or, kan, alga.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 31.12.2009 DO 27.3.2010

Pavel Ambrožič	Slap	20 €
Anton Andlovec	Gradišče	20 €
Majda Andlovec	Beblerjeva 6	20 €
Ivanka Bago	Grabrijanova 9	20 €
Mira Bajc	Beblerjeva 9	15 €
Barbara Benčina	Avstralija	30 €
Cvetka Brajovič	Ljubljana	40 €
Majda Clemenz	Ljubljana	20 €
Anton Cizara	Gradnikove br. 13	20 €
Klelija Dolenc	Kanal	5 €
Julka Durn	Gradišče	10 €
Doroteja Furlan	Manče	10 €
Marica Gul	Lože	20 €
Angel Hrovatin	Ljubljana	10 €
Stana Jamšek	Cerknica	10 €
Anton Jež	Ljubljana	30 €
Florijan Kete	Glavni trg 10	20 €
Cvetka in Andrej Kobal	Podkraj	20 €
Ivan Kobal	Ljubljana	20 €
Aleš Kodelja	Budanje	20 €
Silva Kukovec	Ormož	30 €
Anica Lavrenčič	Trst	20 €
Anica Malešič	Ljubljana	30 €
Rafael Naglost	Grabrijanova 17	20 €
NN	Podgrič	20 €
Jožef Petrič	Gradišče pri Vipavi	20 €
Alda Posavec	Ljubljana	15 €
Marija Prelec	Ljubljana	50 €
Sonja Pušnar	Šempeter	20 €
Slavka Ralič	Ljubljana	25 €
Jurij Rodman	Koper	20 €
Martin Silvester	Ljubljana	20 €
Družina Sterlekar	Ljubljana	20 €
Lelija Sancin	Trst	20 €
Vida Semiz	Goče	10 €
Bruno Sever	Branik	20 €
Majda Štefin	Vojana Reharja 18	20 €
Joško Štrancar	Ajdovščina	10 €
Cvetka Šulin	Nova Gorica	10 €
Cvetličarna Tadej	Glavni trg	40 €
Željka Turk	Slap	15 €
Angel Vidmar	Vinarska 2	20 €
Mara Virant	Vojkova 3	10 €
Veronika Žorž	Slap	20 €

Skupaj		885 €

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR KS Vipava 01336-6450860755 s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
MAREC 2010
750 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Milan Poljšak in Polona Puc - lektorica
 Pisne prispevke lahko pošljete na e-naslov: vipavski.glas@gmail.com

VSEBINA

Kultura se rojeva v družini	stran 1
Iz naše preteklosti	
Vipava v listinah	stran 2
O cerkvi sv. Štefana v Vipavi v 18. stoletju	stran 3
Vrhopolje	stran 8
Spomini Marice Kolenc na Vipavo in Vrhopolje	stran 16
Gospa Marija se spominja	stran 19
Ob stoti obletnici praznovanja mednarodnega dneva žena	stran 21
Predstavljamo vam	
Stanko Poniž	stran 23
Iz naše KS	
Iz dela KS	stran 28
Poslovno poročilo za leto 2009	stran 28
Iz naše občine	
Občina Vipava - načrt razvojnih programov	stran 29
Obrazložitev predloga proračuna za leto 2009	stran 38
Snemanje mladinske TV nadaljevanke Črni bratje v Vipavi	stran 41
Iz TRG-a	
Turizem in Vipava v letu 2009	stran 42
Akcija Očistimo Slovenijo v enem dnevu!	stran 43
Vipavska dolina na sejmu Turizem in prosti čas	stran 44
Šembijška sakralna dediščina	stran 45
Diplomska naloga o Vipavi	stran 45
Dvorana vojakom in Vipavi	stran 46
Iz ustanov in društev	
Iz ŠGV	
Iz dela na ŠGV	stran 47
Iz OŠ	
Iz dela OŠ	stran 50
Iz CIRIUS-a	
20 let šole smučanja v CIRIUS-u Vipava	stran 53
Iz Otroškega vrtca	
Pust v vrtcu	stran 55
Iz društev	
Društvo Razmetano podstrešje	stran 56
15 let Folklornega društva Vipava	stran 57
Poročilo KD Vipavski tamburaši za leto 2009	stran 58
Za dom in družino	
Naši starosvetniki	stran 60
Kaj je starost	stran 61
Dvigini roke, človek	stran 61
Iskrice	stran 62
Voščilo	stran 62
Obvestilo	stran 62
Za razvedrilo	
Križanka	stran 63

